

L $\frac{15}{27}$

Arhiv

1000

Sigmunds Freuds

Trīs apcerējumi par seksuālo teōriju

Izdevniecība „Ēra“, Rīgā 1935

15
2757
Dubl

L

Prof. Dr. Sigmunds Freuds

Trīs apcerējumi par seksuālo teoriju

28/1108

Izdevniecība «ĒRA», Rīgā, 1935.

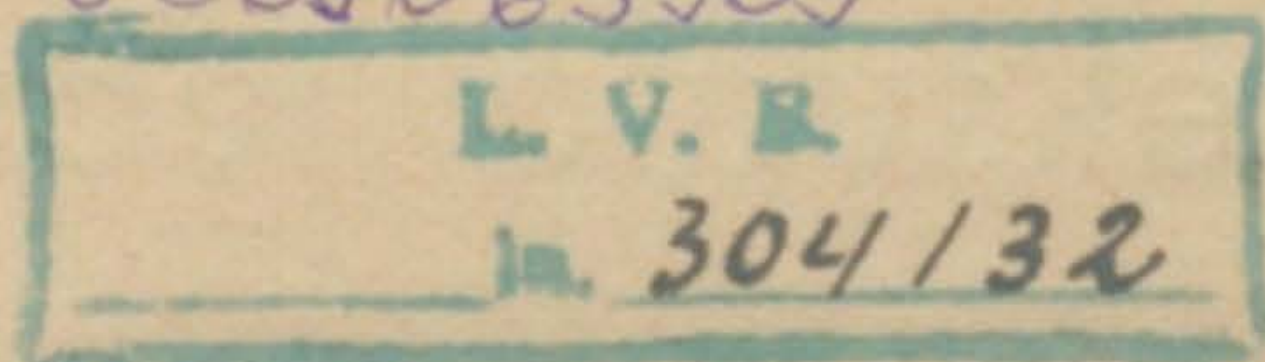
L-
B-

Prof. Dr. SIGMUND FREUD:

DREI ABHANDLUNGEN ZUR SEXUALTHEORIE
Sechste, durchgesehene Auflage 1925.

Tulkojusi M. FELDBERGA

0309065909

Pārū. 1969. g. 18. VII

Grāmatas zīme prof. J. R. Tillberga

Psīchoanalizes bibliotēka Nr. 4

Priekšvārds trešajam izdevumam.

Novērojis desmit gadu laikā kā šo grāmatu uzņēma un kādu iespaidu tā atstāja, man gribētos trešajam izdevumam teikt dažus vārdus ievadam, kas vērsīsies pret pārpratumiem, ko tā radījusi un pret to celtām nepiepildāmām pretenzijām. Vispirms jāuzsver, ka viss grāmatā minētais dibinās vienīgi uz ārsta praksē dien dienā gūtiem piedzīvojumiem, kurus padziļinājuši zinātniski pamatoti psīchoanalīzes pētījumu rezultāti. „Trīs apcerējumi par seksuālo teoriju“ nevar ietvert sevī nekā cita, kā tikai to, kas neizbēgami izriet no psīchoanalīzes, vai arī ko tā apstiprina. Tāpēc izslēgta iespēja tos jebkad paplašināt līdz pilnīgai „seksuālai teorijai“ un tāpēc saprotams, ka tie vispārīgi neskar dažas svarīgas seksuālās dzīves problēmas. Bet tas nedod iemeslu domāt, ka plašā temata izlaistās nodaļas autoram nav zināmas un ka tās viņa acīs mazāk svarīgas.

Šī darba atkarība no psīchoanalitiskiem pētījumiem, kas ierosinājuši viņa sarakstīšanu, saskatāma ne tikai vielas izvēlē, bet arī vielas sakārtojumā. Visur ievērotas atbilstošas pakāpes, no gadījuma atkarīgie momenti izvirzīti pirmajā, bet dispozīciju uzsverošie momenti atstumti otrajā plānā, un ontoģenētiskā attīstība izvirzīta priekšplānā salīdzinot ar filoģenētisko attīstību. Gadījuma rakstura pārdzīvojumi analizē spēlē galveno lomu, un tos analīze pieveic pilnīgi; dispozicionālais izaug aiz akcidentālā muguras kā kaut kas tāds, ko pārdzīvojums radījis, bet kuŗa novērtēšana tālu neietelp psīchoanalīzes darba laukā.

Līdzīga sakarība valda attiecībās starp onto- un filoģenezi. Ontoģenezi var uzskatīt par filoģenezes atkātojumu, cik tālu filoģeneze nemainās nesenēja (recenta) pārdzīvojuma dēļ. Filoģenētiskās dispozīcijas izpausme saskatāma aiz ontoģenezes procesa. Bet pamatos dispozīcija ir tikai sugas piedzīvojumu nogulsne, kurai pievienojas atsevišķa individa vēlākie piedzīvojumi kā akcidentālu momentu summa.

Blakus pilnīgai atkarībai no psīchoanalitiskās pētīšanas man jāuzsver, ka ne bez nolūka mana darba raksturīgā pazīme ir neatkarība no bioloģiskās pētīšanas. Pētījumos, kas mums devuši iespēju izprast cilvēka seksuālo funkciju psīchoanalīzes tehnikas ceļā, es rūpīgi izvairījos ievest zinātniskus pieņēmumus no vispārējās vai atsevišķu sugu dzīvnieku seksuālās bioloģijas. Mans nolūks bija izdibināt, kas atklājams cilvēka seksuālās dzīves bioloģijas novadā ar psiholoģiskās pētīšanas līdzekļiem; es varēju aizrādīt uz sakarībām un vienādībām, kas kļuva redzamas pētījumu gaitā, bet es neļāvos maldināties, kad dažos svarīgos punktos psīchoanalitiskā pētīšana nonāca pie atziņām un slēdzieniem, kas ievērojami atšķīrās no tiem, kas balstījās tikai uz bioloģiskiem pētījumiem.

Trešo izdevumu esmu bagātīgi papildinājis; bet papildinājumus, kā iepriekšējos izdevumos, neesmu sevišķām zīmēm atzīmējis. — Šobrīd zinātniskais darbs mūsu novadā rit lēnākā gaitā; bet neraugoties uz to, daži papildinājumi šim darbam tomēr bija vajadzīgi, lai tas ietu solī ar jaunāko psīchoanalīzes literātūru.

Vīnē, 1914. gada oktobrī.

Priekšvārds ceturtajam izdevumam.

Ar gandarījumu jākonstatē, ka pēc visām kara brāzmām interese pasaulē par analitisko pētīšanu nav mazinājusies. Tomēr mācības atsevišķās daļās nav skāris vienāds liktenis. Psīchoanalizes tīri psiholoģiskās propozīcijas un atklājumi par zemapziņu, par konfliktu, kas noved līdz slimībai, par izstūmumu, par slimošanas priekšrocībām, par simptomā veidošanās mehānismu u. t. t. gūst pieaugošu atzinību un tos ievēro pat principiāli pretinieki. Pret mācības daļu, kas pieskaņas bioloģijai, un kuŗas pamati doti šajā nelielajā darbā, joprojām neatslābstoši ceļ iebildumus, un personas, kas vienu laiku nodarbojās ar psīchoanalīzi, ir atteikušās no šīs daļas un izveidojušas jaunus uzskatus, kuŗos seksuālam momentam normālajā un slimajā dvēseles dzīvē atkal piešķirta daudz mazāka nozīme.

Un tomēr es nevaru piekrist, ka psīchoanalizes mācībā šī daļa mazāk atbilstu īstenībai kā pārējā daļa. Atmiņas un arvien no jauna atkārtotie pētījumi man rāda, ka arī šī daļa ir rūpīgu un objektīvu novērojumu rezultāts un ka nav nekādu grūtību izskaidrot minēto disociāciju sabiedrības uzskatos. Vispirms šeit aprakstītos cilvēka seksuālās dzīves sākumus var apstiprināt tikai tie pētnieki, kam pietiekoši daudz pacietības un tehniskas veiksmes analīzes novešanai līdz pacienta pirmajiem bērnības gadiem. Tas bieži nav iespējams, jo ārsta rīcība prasa šķietami drīzāku slimības likvidēšanu. Bet citiem, kas nav ārsti un piekopj psīchoanalīzi, šis novads vispārīgi nav pieejams un viņiem nav iespējams taisīt slēdzienu, kas būtu personīgu anti-

pātiju un aizspriedumu brīvs. Ja cilvēki prastu mācīties no tiešiem novērojumiem pie bērniem, tad šie apcerējumi būtu varējuši palikt nerakstīti.

Tālāk jāatgādina, ka šī raksta satura viena daļa, proti seksuālītātes nozīmes pasvīturošana zīmējoties uz katru cilvēka darbības izpausmi, un mēģinājums paplašināt seksuālā jēdzienu, jau pašā sākumā ir radījusi spēcīgākos motīvus pretestībai pret psihoanalīzi. Prasībā pēc skanīga lozunga nonāca pie tā, ka sāka runāt par psihoanalīzes „panseksuālismu” un neprātīgi pārmest: tā visu izskaidrojot ar seksuālītāti. Par to varētu brīnīties, ja mēs spētu aizmirst afektīvo momentu mulsinošo un aizmāršību veicinošo darbību. Filozofs Arturs Šopenhauers jau sen ir aizrādījis, cik lielā mērā cilvēku rīcību un domas ietekmē seksuālās dziņas parastajā nozīmē; un lasītāju liela daļa tomēr būtu izrādījusies nespējīga paturēt prātā šo svarīgo aizrādījumu! Bet zīmējoties uz seksuālītātes jēdziena „paplašināšanu”, kas bērnu un tā dēvēto perverso cilvēku analīzes labā kļuvusi nepieciešama, lai atļauts atgādināt visiem tiem, kas no saviem augstumiem nicīgi noraugās uz psihoanalīzi, cik tuva paplašinātā psihoanalīzes seksuālītāte dievišķīgā Platona *erōtā*m (sk. *Nachmannsohn: Freuds Libidotheorie verglichen mit der Eroslehre Platos, Intern. Zeitschrift f. Psychoanalyse, III, 1915.*).

Vīnē, 1920. g. maijā.

Seksuālās nomaldības¹⁾.

Seksuālās vajadzības fakta apzīmēšanai pie cilvēkiem un dzīvniekiem bioloģijā izpalīdzas ar „dzimumdziņas“ pieņēmumu. Paraugam noderējusi analogija ar dziņu pēc uztura, izsalkumu. Tautas valodā vārdam „izsalkums“ atbilstoša apzīmējuma trūkst; zinātne šeit lietā vārdu „libīdo“.

Vispārējai domai ir gluži noteikti ieskati par dzimumdziņas dabu un īpašībām. Bērnībā dzimumdziņas neesot, tā iestājoties tikai pūbertātes laikā sakarā ar nobriešanu un izpaužoties neatvairamā abu dzimumu savstarpējā pievilkšanā, un viņas mērķis esot vai nu savienošanās dzimumaktā vai arī mazākais tāda rīcība, kas ir ceļā uz to.

Bet mums ir drošs pamats šais apgalvojumos saskatīt pavisam nepareizu īstenības attēlošanu; lietu tuvāk apskatot, augšminētos apgalvojumos redzam daudz aplamību, nenoteiktību un pārsteidzību.

Ievedīsim divus terminus. Ja par seksuālo objektu mēs saucam to personu, no kuŗas dzimumpievilkšana iziet, par seksuālo mērķi — darbību, uz kuŗu šī dziņa tiecas, tad zinātniski

¹⁾ Pirmajā apcerējumā minētie dati ņemti no v. Krafft-Ebing'a, Moll'a, Havelock-Ellis'a, v. Schrenck-Notzing'a, Loevenfeld'a, J. Bloch'a, M. Hirschfeld'a' pazīstamiem darbiem un no „Jahrbuch für sexuelle Zwischenstufen“, ko izdod M. Hirschfeld's. Tā kā tur minēta arī šī temata pārējā literatūra, tad sīkākus norādījumus par to neesmu devis. — Uz psihoanalīzes pētījumu pamata gūtie ieskati par invertētiem balstās uz J. Sadger'a ziņojumiem un paša pieredzi.

orientētais skats uzrāda mums daudz novirzienu gan attiecībā uz seksuālo objektu, gan seksuālo mērķi, kuŗu attiecības pret pieņemto normu prasa nopietnu pētīšanu.

1. Novirzīšanās no seksuālā objekta.

Populārajai dzimumdzīņas teorijai vislabāk atbilst poētiskā pasaciņa par cilvēka sadalīšanu divās daļās — vīrietī un sievietē —, kas mīlestībā tiecas atkal savienoties. Tāpēc ir liels pārsteigums dzirdot, ka ir vīrieši, kam seksuālais objekts nav sieviete, bet vīrietis, un ka ir sievietes, kam seksuālais objekts nav vīrietis, bet sieviete. Tādas personas sauc par pretēji seksuālām vai, labāk sakot, par invertētām, un šo parādību par inversiju. Šo personu skaits ir ļoti liels, lai gan viņu uzrādīšana saistīta ar grūtībām.¹⁾

A) I n v e r s i j a.

Invertēto izturēšanās. Attiecīgās personas izturas dažādos virzienos ļoti dažādi.

a) Viņas var būt absolūti invertētas, tas ir, viņu seksuālais objekts var būt tikai paša dzimums, kamēr pretējais dzimums tiem nekad nav dzimumu iekāres priekšmets; gluži otrādi, tas tiem pilnīgi vienaldzīgs, seksuālā ziņā pat nepatīkams. Šīs nepatīkas dēļ vīrieši vai nu nav spējīgi izdarīt normālu dzimumaktu, vai arī negūst aktā nekādas baudas.

b) Viņas ir amfigeni invertētas (psichoseksuāli hermafroditiskas), tas ir, viņu seksuālais objekts tikpat labi var būt paša, kā arī pretēja dzimuma. Šādai inversijai nepiemīt izslēdzošs raksturs.

¹⁾ Par grūtībām un mēģinājumiem noteikt invertēto skaitu skati M. Hirschfeld'a darbu izdevumā: "Jahrbuch für sexuelle Zwischenstufen" 1904.

c) Viņas ir o k ā z i o n ā l i invertētas, t. i., invertētas tikai zināmos ārējos apstākļos, no kuriem pirmā vietā stādama normālā seksuālā objekta nepieejamība un citu paraugs; šai gadījumā par seksuālo objektu tām var būt paša dzimuma persona, ar ko tās seksuālajā aktā gūst apmierinājumu.

Turklāt paši invertētie ir dažādās domās par savām dzimumdzīvas savādībām. Vieniem inversija liekas pašsaprotama, līdzīgi tam, kā normālajam liekas pašsaprotama viņa libīdo izpausme, un viņi dedzīgi aizstāv tās tiesības blakus normālajam. Citi turpretim saslienās pret savas inversijas faktu un izjūt to kā slimīgu spaidu.¹⁾

Pārējās variācijas skar laika moments. Inversijas savādības individā parādījušās vai nu tik sen, cik vien tālu atpakaļ sniedzas atmiņa, vai arī noteiktā laikā neilgi pirms vai pēc pūbertātes²⁾. Inversija paliek vai nu visu mūžu, vai arī uz laiku atkāpjas, vai arī tā ir vienkārša epizode normālās attīstības gaitā; jā, inversija var arī izpausties dzīvē vēl, pēc tam, kad jau ilgāku laiku piekopti normāli dzimumsakari. Ir novērotas arī periodiskas svārstīšanās starp normālo un invertēto seksuālo objektu. Sevišķi interesanti ir gadījumi, kad libīdo mainās inversijas virzienā tāpēc, ka ar normālo seksuālo objektu ir piedzīvotas sāpīgas neveiksmes.

Šīs dažādās variāciju rindas vispārīgi pastāv blakus, neatkarīgi viena no otras. Par inversijas ekstrēmāko formu mēs dibināti varam teikt, ka tā cēlusies ļoti agrā bērnībā un ka invertēto personu šī viņas savādība nebūt netraucē.

¹⁾ Šāda pretošanās inversijas spaidam var būt labvēlīgs moments ārstēšanai suģestijas vai psihoanalizes ceļā.

²⁾ No vairākām pusēm ir jau dibināti uzsvērts, ka uz invertēto autobiografiskiem datiem par inversijas iestāšanos laiku nevar palauties, jo viņi var būt izstūmuši no atmiņas heteroseksuālās sajūtas. To apstiprina psihoanalīzei pieejami kļuvušie inversijas gadījumi; novēršot tajos bērnības anamnēzi, radikāli mainās inversijas gadījumu anamnēzes aina.

Daudz autoru liegsies šeit minētos gadījumus apvienot, un tie drīzāk uzsvērs šo grupu atšķirību, nekā radniecību, kas tik labi saskan ar viņu iecienīto inversijas uztveri. Lai arī šāda šķirošana būtu cik attaisnojama būdama, tad tomēr nav noliedzams, ka visas pārejas formas ir bagātīgi uzrādāmas, kālab sakārtošana rindā uzmācas pati no sevis.

Inversijas uztvere. Pirmā laikā inversiju uztvēra kā nervozās degenerācijas iedzimtu pazīmi; tas labi saskanēja ar to apstākli, ka ārsti novērotāji inversiju vispirms bija konstatējuši pie nervu slimiem vai personām, kas atstāj nervu slimu cilvēku iespaidu. Šis raksturojums satur divas pazīmes: iedzimtību un degenerāciju, kas iztīrājamas neatkarīgi viena no otras.

Degenerācija. Pret degenerāciju ceļami iebildumi, kādi pret vārda neapdomātu lietāšanu vispār ceļami. Jau iegājis paradumā piešķirt degenerācijai katru slimības izpausmes veidu, kam nav tieši traumātisku vai infekciōzu cēloņu.

M a g n a n a degenerantu grupējums ļauj lietāt degenerācijas jēdzienu visaugstākajās nervu darbības vispārējās izpausmēs. Šādos apstākļos drīkst jautāt, kāds labums un kāds jauns saturs vēl vispār ir spriedumam „degenerācija“. Šķiet mērķim vairāk atbilstu par degenerāciju nerunāt,

1) ja nesastopam vairākas smagas novirzīšanās no normas;

2) ja darbības un eksistences spējās vispārīgi neizpaužas smagi traucējumi¹⁾.

Ka invertētie nav degeneranti šai pamatotajā nozīmē, izriet no vairākiem faktiem:

¹⁾ Cik uzmanīgi uzstādāma degenerācijas diagnōze un cik tai maza praktiska nozīme, rāda M o e b i u s's (Ueber Entartung. Grenzenfragen des Nerven- und Seelenlebens Nr. 3. 1900.). Aplūkojot plašo degenerācijas novadu, kurū mēs šeit mazliet apgaismojām, tūlīt skaidri redzams, ka degenerācijas diagnōzei vispārīgi ļoti maza nozīme.

1) inversija piemīt personām, kuras neuzrāda nevienus citus smagus novirzienus no normas;

2) līdzīgā kārtā inversija piemīt personām, kam darbības spējas nav traucētas, jā, kas intelekta un tikumības ziņā pat augstu attīstītas¹⁾).

3) Ja nu skatās pāri šauram ārstu pacientu lokam un mēģina ietvert savā redzes aplokā plašākas masas, tad divos virzienos jāuzdušas uz faktiem, kas neatļauj inversiju uztvert kā deģenerācijas pazīmi.

a) Jāievēro, ka inversija senatnē pie augstu stāvošām kultūrtautām ir bijusi bieži sastopama parādība, kas zināma institūta veidā veica pat svarīgu lomu;

b) tā ir arī stipri izplatīta daudzās mežonju un primitīvās tautās, lai gan deģenerācijas jēdzienu mēdz piedēvēt tikai augstu civilizētām tautām (I. Blochs); pat civilizētajās Eiropas tautās klimats un rase ļoti ietekmē inversijas izplatīšanos un novērtēšanu²⁾).

Iedzimtību pielaiž, protams, tikai pirmajai **Iedzimtība.** ekstrēmākai invertēto grupai, un proti tāpēc, ka šīs personas pašas apgalvo, ka viņu dzīvē seksuālā dzīve nekad neesot izpaudusies citā virzienā. Bet inversiju grūti vest sakarā ar iedzimtību jau tādēļ vien, ka sastopamas vēl divas citas invertēto grupas, sevišķi trešā grupa. Tāpēc šo ieskatu aizstāvji tiecas absolūti invertēto grupu nošķirt no pārējām grupām, kam sekas ir izvairīšanās no vispārinošas inversijas uztveres. Tad iznāk, ka viena veida gadījumos inversija būtu atvedināma uz iedzimtību un citos gadījumos tā varētu būt cēlusies citādā ceļā

¹⁾ Jāpiekrīt „ūranisma“ pārstāvjiem, ka daži mums zināmie visievērojamākie vīri ir bijuši invertēti, varbūt pat pilnīgi invertēti.

²⁾ Uzskatā par inversiju patoloģiskais viedoklis nošķirts no antropoloģiskā. Tas ir I. Bloch'a nopelns („Beiträge zur Aetiologie der Psychopatia sexualis“. 2 Teile 1902—03.); viņš arī uzsvēra, ka inversija bijusi lielā mērā izplatīta starp senām kultūrtautām.

Pretējs šim uzskatam ir otrs uzskats, kas apgalvo, ka inversija ir dzimumdzīves iegūts raksturs. Tas dibinās uz to, ka

1) daudziem invertētiem (arī absolūti invertētiem) viņu bērnībā uzrādāmi dziļi pārdzīvoti seksuālas dabas iespaidi, kam ilgstošas sekas tad ir homoseksuālās tieksmes,

2) ka daudz citus agrāk vai vēlāk līdz inversijai noveduši ārēji veicinoši vai traucējoši apstākļi, piem. satiksme vienīgi ar paša dzimuma personām, kopīga uzturēšanās karā, cietumos, bailes no veneriskām slimībām, celibāts, impotence u. t. t.,

3) ka inversija novēršama hipnozes ceļā, kas būtu kvalificējams kā brīnums, ja inversija būtu iedzimta.

Nostājoties uz šī viedokļa var vispārīgi apstrīdēt apgalvojumu, ka inversija ir iedzimta. Var iebilst (H a v e l o k s E l l i s s), ka par iedzimtiem uzskatītos inversijas gadījumus, rūpīgi tos pārbaudot, tajos varētu izcelt dienas gaismā agrā bērnībā notikušus piedzīvojumus, kas bijuši noteicīgi libīdo novirzīšanā; šie pārdzīvojumi atmiņā nav uzglabājušies apzināti, bet, attiecīgi iespaidojot, tos varētu izsaukt atmiņā. Šo autoru apgaismojumā inversiju varētu apzīmēt par bieži sastopamu dzimumdzīves variāciju, kam noteicējs var būt viens otrs dzīves apstākļi.

Šo šķietami tik drošo apgalvojumu apgāž pretiebildumi, ka daudzas personas piedzīvojušas tos pašus seksuālos iespaidus (arī agrā bērnībā: pavešanu un savstarpējo onaniju), bet nav invertētas vai arī inversijas gadījumā nav ilgi tādas palikušas. Tā mēs esam spiesti apgalvot, ka alternatīve iedzimts — iegūts vai nu ir nepilnīga, vai neaptver visus momentus inversijā.

**Inversijas
noskaidro-
šana.**

Inversijas būtību nenoskaidro pieņēmums par tās iedzimtību, nedz arī pieņēmums, ka tā ir iegūta. Pirmā gadījumā, ja negrib pieslieties rupjajam ieskatam, ka cilvēks dzimstot nes

jau līdzī uz noteiktu seksuālu objektu virzītu dzimumdzīvi, iedzimtais jāapzīmē tuvāk. Otrā gadījumā uz mācās jautājums, vai iegūtās inversijas izskaidrošanai pietīktu tikai ar daudzo gadījumu iespīdīem, ja indivīds uz to jau nebūtu disponēts. Nemot vērā mūsu agrākos aizrādījīumus, nolīegšana pēdējā gadījīumā būtu nevīetā.

Seksuālās inversījas rašanās izskaidrošanai jau kopš Franka Lidstena (Lydstone), Kīrnana (Kiernan) un Ševaljē (Chevalier) ir izvirzītas tezes, kas satur jaunas pretrunas populārajam ieskatam. Pēdējā acīs cilvēks ir vai nu tikai vīrietis vai tikai sievietē. Bet zinātnei ir zināmi gadījīumi, kuos dzimumpazīmes ir tik bālas, ka dzīsuma noteikšana ir stipri apgrūtināta (vispīrms anatomiskā ziņā). Šo personu ģenitālijas apvieno vīriešu un sieviešu pazīmes (hermafroditisms). Īstais hermafroditisms, t. i. kad abējie dzīsumorgani vienlīdzīgi attīstīti, sastopams ļoti reti; visbiežāk sastopama abu orgānu nīkuļošana¹⁾.

Ievērojāmākais šajās nenormālībās ir tas, ka viņas pārsteīdzošā kārtā sekmē normālās attīstības izpratni. Anatomiskais hermafroditisms zināmā pakāpē nav vēl nekas nenormāls; nav nevīena normāli attīstīta vīriešu vai sievietēšu kārtas indivīda, kuā nebūtu atrodamas pretējā dzīsuma pazīmes vai nu rudimentāru orgānu veīdā, kas nepīlda nekādas funkcījas, vai arī kā orgāni, kas pārveīdoti citu funkcīju veīkšanai.

No šīem zināmiem anatomījas faktīem **Bīseksuālītātē**, izriet atzīņa par pīrmatnējo bīseksuālo dīspozīciju, kas savā attīstības gaitā izveīdojusies monoseksuālītātē ar panīkušajām pretējā dzīsuma vairošanās orgānu nīecīgām atlīekām.

¹⁾ Salīdzīni pēdējos sīkos sōmatiskā hermafroditisma aprakstus: T a r u f f i: Hermaphroditismus und Zeugungsfähigkeit, Deutsche Ausgabe von T e u s c h e r, 1903. un N e u g e b a u e r'a darbus „Jahrbuch für sexuelle Zwischenstufen“ vairākos sējumos.

Tuvu bija doma, šo atziņu attiecināt arī uz psihisko novadu un izskaidrot inversiju ar visām viņas variācijām kā psihisku hermafroditismu. Šī jautājuma izšķiršanai vajadzēja vēl tikai pierādīt, ka pastāvot inversijai, regulāri sastopamas arī hermafroditisma dvēselīgās un somatiskās pazīmes.

Tikai to neizdevās pierādīt. Nedrīkst vest tik tuvā sakarā iedomāto psihisko hermafroditismu ar anatomiski izdibināmo hermafroditismu. Invertētajos gan bieži atrod vispārīgi vājinātu dzimumdziņu (Haveloks Elliss) un organu vieglu anatomisku pāņķšanu. Gan bieži, bet nevis regulāri vai arī pārsvarā. Tā tad jāatzīst, ka inversija un somatiskais hermafroditisms visumā viens no otra nav atkarīgi.

Tālāk lielu svaru lika arī uz tā dēvētajām sekundārām un terciārām dzimuma pazīmēm un sevišķi uzsvēra šo pazīmju biežo parādīšanos pie invertētiem (H. Elliss). Arī šajā apgalvojumā ir daudz taisnības, bet nedrīkst piemirst, ka sekundārās un terciārās dzimuma pazīmes pie otra dzimuma vispārīgi ļoti bieži sastopamas un tādējādi norāda uz mazliet hermafroditisma, bet bez saskatāmām pārmaiņām seksuālajā objektā inversijas nozīmē.

Psichiskais hermafroditisms gūtu daudz reālāku bazi, ja līdz ar seksuālā objekta inversiju līdztekus noritētu arī garīgo īpašību, dziņu un rakstura pārmaiņa pretējā dzimuma virzienā. Bet šāda rakstura inversija regulāri sastopama tikai pie invertētām sievietēm; pie vīriešiem inversija ir savienojama ar pilnīgi vīrišķīgu raksturu. Pieņemot hipotēzi par psihisko hermafroditismu, jāpiemetina, ka starp viņa izpausmēm dažādos novados savstarpējā atkarība ir niecīga. Tas pats sakāms, starp citu, arī par somatisko hermafroditismu; pēc Halbana¹⁾ atsevišķo organu nīkuļošana un sekundā-

¹⁾ J. Halban. „Die Entstehung der Geschlechtscharaktere. Archiv für Gynäkologie. Bd. 70. Tur norādīta arī šī priekšmeta literatūra.

rās dzimumpazīmes iestājas diezgan neatkarīgi viena no otras.

Mācību par biseksuālītāti visrupjākā veidā ir formulējis viens no invertēto vīriešu barvežiem: sievietes smadzenes vīrieša ķermenī. Bet mēs taču nepazīstam „sieviešu smadzeņu“ dabu. Likt psihiskās problēmas vietā anatomisko problēmu ir tikpat lieki, cik nedibināti. Krafta-Ebinga izskaidrojums šķiet eksaktāks par Ulricha izskaidrojumu, bet savā būtībā tie viens no otra neatšķiras. Krafts-Ebingš domā, ka biseksuālā dispozicija individam dod līdz kā vīriešu un sieviešu smadzeņu centrus, tāpat arī somatiskos dzimumorgānus. Šie centri sākot attīstīties tikai pūbertātes laikā, visvairāk no viņiem iedabā neatkarīgo dzimumdziedzeņu ietekmēti. Bet par vīriešu un sieviešu centriem sakāms tas pats, kas par vīriešu un sieviešu smadzenēm, un blakus pieminot, mēs pat nezinām, vai dzimumfunkcijām drīkstam pieņemt norobežotas vietas („centrus“) smadzenēs, līdzīgi valodas centriem¹⁾.

¹⁾ Pirmais, kas izskaidrojot inversiju, aizrādījis uz biseksuālītāti (pēc kāda literatūras pārskata „Jahrbuch für sexuelle Zwischenstufen“ sestajā sējumā), esot bijis E. Gley's, kas jau 1884. g. janvārī „Revue philosophique“ publicējis par šo jautājumu vienu rakstu (Les aberrations de l'instinct sexuel). — Starp citu ievēribas cienīgs ir arī apstāklis, ka lielākā daļa autoru, kas inversiju atvedina uz biseksuālītāti, uzskata šo momentu kā spēkā esošu ne tikai attiecībā uz invertētiem, bet arī uz visiem normāliem cilvēkiem, un tā tad uzskata inversiju kā traucētas attīstības sekas. Tā jau Chevalier (Inversion sexuelle, 1893), Krafft-Ebing's (Zur Erklärung der konträren Sexualempfindung, Jahrbuch für Psychiatrie und Neurologie, XIII Bd.) runā par to, ka mūsu rīcībā esot daudz novērojumu, kas liecina, ka nomanāma jo-projām šī otrā (pieveiktā dzimuma) centra snaudošā eksistence. Kāds Dr. Arduin's (Die Frauenfrage und die sexuellen Zwischenstufen), „Jahrbuch für sexuelle Zwischenstufen“ 1900. g. 2. sējumā apgalvo, „ka ikvienā cilvēkā ir vīrieša un sievietes elementi (salīdzini „Jahrbuch für sexuelle Zwischenstufen“ 1. sējumā 1899. Dr. M. Hirschfeld'a rakstu: „Die objektive Diagnose der Homosexualität“), tikai ar to at-

Pēc šiem iztīrājumiem vēl joprojām mūs nodarbina divas domas: ka arī pie inversijas jāievēro biseksuālā iedaba, bet ka mēs tikai nezinām, iekš kam šī iedaba pastāv ārpus anatomiskā izveidojuma, un ka lieta grozās ap traucējumiem, kas skar dzimumdzīves attīstību.

**Invertēto
seksuālais
objekts.**

Psichiskā hermafroditisma teorija pieņem, ka invertēto seksuālais objekts ir pretstats normālajam objektam. Invertēto vīrieti līdzīgi sievietei apbur vīrieša miesas un dvēseles īpašības, viņš pats jūtas kā sieviete un meklē vīrieti.

Lai gan mēs šo parādību sastopam pie ļoti daudz invertētiem, tad tomēr tā nav uzlūkojama par inversijas vispārīgu pazīmi. Nav šaubu, ka liela daļa invertēto vīriešu uzglabājuši savas vīrišķības psihisko raksturu un viņiem samērā maz piemīt pretējā dzimuma sekundāro pazīmju, un savā seksuālajā objektā viņi patiesībā meklē sievišķīgas īpašības. Ja tas tā nebūtu, tad mēs nevarētu saprast, kāpēc vīriešu kārtas prostituētie, kas tagad kā arī senos laikos piedāvājas invertētiem, apgērba un izturēšanās ziņā atdarina sievietes; pretējā gadījumā tāda atdarināšana nepatīkami aizkartu invertēto ideālu. Pie grieķiem, kur starp invertētiem sastopami vīrišķīgākie vīrieši, ir skaidrs, ka nevis zēna vīrišķība, bet viņa miesīgā līdzība sievietei un viņa sievišķīgās dvēseles īpašības, kautrība, aturība, pakļaušanās pamācībām un nevarība iekai-

runu, ka atkarībā no piederības pie viena vai otra dzimuma, vieni elementi daudz vairāk attīstīti kā otri, protams, par cik iet runa par heteroseksuālām personām... — G. Herman's (Genesis, das Gesetz der Zeugung, IX. Bd., Libido und Mania, 1903.) ir pārliecināts, „ka ikvienā sievietē ir vīrietības un ikvienā vīrietī — sievietības dīgļi un īpašības“ u. t. t. — Tad 1906. gadā W. Fliess's (Der Ablauf des Lebens) deklarēja, ka biseksuālītātes ideja (abēju dzimumu nozīmē) esot viņa gara bērns. — Nelietpratēju aprindās par biseksuālītātes autoru uzskata agri mirušo filozofu O. Weininger'u, kas šo ideju licis savas gaužam paviršās grāmatas (Geschlecht und Charakter, 1903.) pamatā. Augstāk minētais rāda, cik maz pamata šādām pretenzijām.

rīna vīriešu mīlestību. Līdz ko šis zēns nāca vīra gados, viņš mitējās būt par seksuālu objektu vīrietim un palika varbūt pats par zēnu mīlētāju. Tātad seksuālais objekts šajā, kā arī daudzos citos gadījumos, nav viņa paša dzimums, bet abu dzimumu īpašību apvienojums, varētu teikt kompromiss starp tieksmi uz vīrieti un tieksmi uz sievieti, protams, piepaturot nosacījumu par vīrieša ķermeni (ģenitālijām) — savas biseksuālās dabas atspoguļojumu¹⁾.

Pie sievietēm apstākļi ir vienkāršāki, jo te aktīvi invertētās sevišķi bieži sastopamas ar sōmatiskām un dvēselīgām vīrieša pazīmēm, un no sava seksuālā objekta tās prasa sievišķību, lai gan tuvāki iepazīstoties, arī te sastopamas lielākas dažādības.

Svarīgs pieturas punkts ir tas, ka inversijas seksuālais mērķis nekādā ziņā nav apzīmējams par vienveidīgu. Vīriešiem satiksme per anum nebūt nesakrīt ar inversiju. Tāpat masturbācija ir bieži vienīgais mērķis, un seksuālā mērķa ierobežojumi — tikai līdz jūtu izplū-

**Invertēto
seksuālais
mērķis.**

¹⁾ Gan psīchoanalīze līdz šim vēl nav devusi pilnīgu inversijas rašanās izskaidrojumu, tomēr viņa ir atsegusi tās rašanās psīchisko mēchanismu un lielā mērā padarījusi bagātākus vērā ņemamos jautājumus. Visos izpētītos gadījumos mēs esam nākuši pie slēdziena, ka vēlāk invertētie pirmajos bērnības gados pārdzīvojuši ļoti intensīvu, bet īsu fiksācijas fāzi pie sievietes (pa lielākai daļai pie mātes), kuŗu pārvarējuši, viņi identificē sevi ar sievieti un izvēlās sevi pašu par seksuālo objektu, tas ir, izejot no narcisma, viņi meklē sev līdzīgus jaunekļus, kuŗus viņi grib mīlēt tāpat kā māte viņus mīlējusi. Tālāk mēs jo bieži konstatējam, ka tā dēvētie invertētie pret sieviešu glāstiem nebūt nav nejūtīgi, bet sievietes radīto uzbudinājumu arvienu pārnes uz vīrieša kārtas objektu. Tādējādi viņi visu mūžu atjauno to mēchanismu, no kuŗa viņos inversija radusies. Izrādās, ka viņu uzmācīgo tieksmi pēc vīrieša nosaka viņu nemitīgā bēgšana no sievietes.

Psīchoanalītiskā pētīšana ļoti noteikti nostājas pret mēģinājumu nošķirt homoseksuālos no citiem cilvēkiem kā sevišķi veidotu grupu. Tā kā tā pēta ne tikai atklāti mani-

dumam — šeit ir daudz biežāk sastopami, nekā heteroseksuālajā mīlestībā. Arī pie sievietēm invertēto seksuālie mērķi ir dažādi; šķiet, priekšroku tās dod pieskarai ar mutes gļotādiņu.

Secinājums. Kaut gan uz līdzšinējā materiāla pamata mēs nespējam kaut cik apmierinoši izskaidrot inversijas izcelšanos, tad tomēr varam manīt, ka izti.zājot esam nonākuši pie ieskata, kas mums var būt vēl svarīgāks, nekā augšminētā uzdevuma atrisināšana. Mēs tiekam darīti uzmanīgi, ka starp seksuālo dziņu un seksuālo objektu esam iedomājušies pārāk ciešu saistību. Novērojot gadījumus, kurus mēdz apzīmēt par nenormāliem, mēs saskatām starp seksuālo dziņu un seksuālo objektu zināmu plaisu, ko normālo formu vienmuļībā jo viegli palaižam gaŗām nepamanītu, jo tur dziņa, šķiet, no dzimšanas nes līdzī arī objektu. Mums ir dots mājiens mūsu domās padarīt vaļīgāku saistību starp dziņu un objektu. Dzimumdziņa galu galā ir varbūt sākumā neatkarīga no sava objekta, un par savu izcelšanos tai nav jāpateicas pat šī objekta kairinājumiem.

festējošos, bet arī citus seksuālas dabas uzbudinājumus, tad tā redz, ka visi cilvēki ir spējīgi izvēlēties seksuālo objektu no sev līdzīga dzimuma, ko zemapziņā viņi arī izdara.

Jā, libidinōzo jūtu saistīšanās pie sev līdzīga dzimuma personām kā faktori normāla cilvēka dvēseles dzīvē nav mazāk svarīgi, un kā slimības dzinēja spēki tie vēl svarīgāki, nekā tie, kas zīmējas uz pretējo dzimumu. Psichoanalīzei šķiet, ka sākumā ir bijusi no dzimuma neatkarīgā objekta izvēle un vienlīdz brīva iespēja disponēt gan par vīriešu, gan sieviešu kārtas objektu, kā tas novērojams bērnībā, primitīvajā stāvoklī, un ka no šī sākotnējā stāvokļa ierobežojumu ceļā uz vienu vai otru pusi tad attīstījies kā normālais tā invertētais tips. No psichoanalīzes viedokļa tā tad arī vīrieša tīri seksuālā interese uz sievieti ir problēma, kas prasa noskaidrošanu un kas nebūt nav pati par sevi saprotama lieta, kurai pamatā liekama ķīmiska pievilkšana. Izšķiršanās par galīgo izturēšanos seksuālajā ziņā notiek tikai pēc pūbertātes, un šobrīd tā ir vēl nepārredzamu faktoru rezultāts, kuri pa daļai

B. Seksuālajā ziņā nenobriedušie un dzīvnieki kā seksuāli objekti.

Kamēr novērotājam invertētie šķiet esam liels skaits citādi varbūt pilnvērtīgu individu, tikmēr tie gadījumi, kad invertētie par seksuālo objektu izrauga dzimuma ziņā nenobriedušas personas (bērnus), tam nešaubāmi šķiet tikai reti sastopama nomaldība. Tikai izņēmuma gadījumos bērni ir vienīgie seksuālie objekti; visbiežāk viņus izmanto bailīgi un impotenti kļuvuši individi, kas, impulsīvas neatvairāmas dzīņas dzīti, attiecīgajā brīdī neatrazdami pie rokas cita derīgāka objekta, samierinās ar šādu surrogātu. Lai kā, tas tomēr apgaismo dzimumdzīņas dabu un rāda, ka tā pielaiž tik daudz variāciju un tādu sava objekta pazemojumu, kādu izsalkums, kas savu objektu daudz enerģiskāk tur ciet, pielaistu tikai ārkārtīgos gadījumos. Tas pats sakāms arī par seksuālajiem sakariem ar dzīvniekiem, kas uz laukiem nemaz tik reti negadās; dzimumu pievilkšana te iet pāri sugas robežai.

Aiz aistētiskiem motīviem šīs, kā arī citas smagās dzimumdzīņu nomaldības labprāt piedēvētu ti-

ir konstitucionālas, pa daļai akcidentālas dabas. Protams, daži no šiem faktoriem var izrādīties tik spēcīgi, ka tie rezultātu ietekmē savā virzienā. Bet vispār noteicēju momentu daudzums atspoguļojas cilvēku manifestējošās seksuāldzīves izpausmes daudzējādībā. Inversijas tipos pārsvarā sastopama archaiskā konstitūcija un primitīvi psihiski mēchanismi. Šo mēchanismu raksturīgākās pazīmes ir narcistiskā objekta izvēle un anālās joslas erētiskās nozīmes paturēšana. Bet nekas nav iegūts, ja uz tādu konstitucionālu īpatnību pamata galējos inversijas tipus šķiro no pārējiem. Pie pēdējiem šķietami pietiekoši pamatotais sastopams, tikai mazākā mērā, arī pārejas tipu un atklāti normālo konstitūcijās. Izšķirība rezultātos var būt kvalitatīvas dabas: analīze rāda, ka starpība apstākļos ir tikai kvantitatīva. Starp akcidentāliem iespaidiem, kas ietekmē objekta izvēli, mēs uzsvērām aizlieguma (agrīnas seksuālas iebaidīšanas) nozīmi un aizrādījām, cik svarīgi, ja bērnam ir abi vecāki. Tēva iztrūkums bērnībā nereti veicina inversiju. Pēdīgi jāprasa, lai jēdzieniski stingri šķirotu seksuālā objekta inversiju no dzi-

kai garīgi slimiem. Bet tas ir nepareizi. Piedzīvojumi rāda, ka pie pēdējiem nav novērojami citādi dzimumdzīvas traucējumi, kā pie veselīgiem individiem, pie veselām rasēm un šķirām. Tā mēs nepatīkami bieži pienākam skolotājus un apkopējus neķītros sakaros ar bērniem, kas izskaidrojams ar to, ka izdevīgie apstākļi viņus uz to pamudina. Garīgi slimiem minētās nomaldības izpaužas varbūt tikai pastiprinātā veidā vai arī, kas ir sevišķi svarīgi, tiem tās ir vienīgās un stājās pilnīgi normālā seksuālā apmierinājuma vietā.

Šī pakāpeniskā pāreja seksuālajās variācijās no normālā līdz garīgi slimajam ir zīmīga un liek mums daudz ko domāt. Man šķiet, ka noskaidrojamais fakts aizrāda uz to, ka mūsu dzimumdzīva arī normālajos apstākļos pieder pie tām dzīvām, ko mūsu augstākie dvēseles spēki vismazāk spēj apvaldīt. Kas ir garīgi nenormāls kautkāda veidā, sociālajā vai ētiskajā ziņā, tas, pēc maniem novērojumiem, ir nenormāls arī seksuālajā dzīvē. Bet ir daudz nenormālu savā dzimumdzīvē, kas visos citos punktos atbilst caurmēram, kas savā perso-

mumpazīmju maisījuma subjektā. Zināma daļa neatkarības šajā relācijā ir nenoliedzama.

Veselu rindu ievērojamu redzes viedokļu inversijas jautājumā sniedz Ferenczi savā rakstā: Zur Nosologie der männlichen Homosexualität (Homoerotik) (Intern. Zentschrift f. Ps. A. II, 1914.). Ferenczi pilnīgi dibināti nosoda to apstākli, ka vārdā „homoseksuālitate“ (kurā vietā viņš grib likt atbilstošāku vārdu — „homoerotika“) sajauc daudz ļoti dažādus, organiskā un psihiskā ziņā nelīdzvērtīgus stāvokļus tāpēc, ka tiem kopējs ir inversijas simptoms. Viņš prasa vismaz noteikti šķirot divus tipus: subjekta homoerotīki, kas pats jūtas un izturās kā sieviete, un objekta homoerotīki, kas pats ir absolūti vīrišķīgs, bet kas sievišķīgo objektu apmainījis pret sev līdzīga dzimuma objektu. Pirmējo viņš atzīst par īstu „seksuālās starpstadijas“ tipu Magnusa Hirschfeld'a nozīmē, otrējo, mazāk laimīgi, viņš apzīmē par spaidu neurōtiķi. Pretī turēšanās inversijas tieksmei un psihiska ietekmēšana vērā nemama tikai pie objekta homoerotīkiem. Arī pēc šo abu tipu atzī-

nā sasnieguši ievērojamu augstumu cilvēka kultūras attīstībā, kuras vājš punkts ir un paliek seksualitāte.

Kā vispārīgu šī iztīrājuma secinājumu mēs izcelsim ieskatu, ka ļoti daudzos gadījumos un pārsteidzoši daudz individiem seksuālā objekta veids un vērtība atkāpjas pēdējā vietā. Svarīgs un pastāvīgs seksuālai dziņai ir kaut kas cits¹).

2. Novirzīšanās no seksuālā mērķa.

Par normālo seksuālo mērķi skaita ģenitāliju savienošanos tā dēvētajā pārošanās aktā, kas atraisa seksuālo spriegumu un uz laiku apklusina seksuālo dziņu (apmierinājums līdzinās paēšanai izsalkuma gadījumā). Bet visnormālākajās seksuālnorisēs jau saskatāmi sākumi, kuŗu attīstība noved pie tādām nomaldībām, kas aprakstītas kā p e r v e r s i j a s. Tā saucamās intermediārās (ceļā uz pārošanos) attiecības ar seksuālo objektu, kā aptaustīšanu un aplūkošanu mēdz uzskatīt par pagaidu seksuālo mērķi. No vienas puses šī darbība pati sniedz tīksmi, no otras puses, tā kāpina uzbudinā-

¹) Dzilākā atšķirība vecās un jaunās pasaules mīlas dzīvē droši vien ir tā, ka antīkā pasaule galveno svaru lika uz dziņu pašu, turpretim mēs — uz viņas objektu. Vecā pasaule cildināja dziņu un bija gatava ar šo dziņu padarīt cēlāku arī mazvērtīgu objektu, turpretim mēs dziņas izpausmi pašu par sevi vērtējam zemu un attaisnojam to tikai ar objekta izcilām vērtībām.

šanas piemetināms, ka daudzās personās sastopams subjekta homoerōtikas un objekta homoerōtikas daļu maisījums.

Pēdējos gados biologu, pirmām kārtām Steinach'a pētījumi spilgti apgaismojuši homoerōtikas organiskos nosacījumus, kā arī dzimuma raksturus vispārīgi.

Kastrācijas ceļā ar sekojošu pretējā dzimuma dzimumdziedzeru transplantāciju ir izdevies dažādu sugu zīdītāju dzīvnieku tēviņus pārvērst mātītēs un otrādi. Pārmaiņas skāra vairāk vai mazāk pilnīgi sōmatiskās dzimuma pazīmes un psihoseksuālo izturēšanos (t. i. subjektā un objekta erōtiku). Dzimuma noteicēja faktora nesējs nav vis dzimum-

jumu, kam jāieilgst līdz galīgā seksuālā mērķa sasniegšanai. Zināma veida pieskaršanos un proti, abpuseju lūpu gļotādiņu pieskaršanos daudzās tautās (starp tām viscivilizētākajās) kā skūpstu tura augstā cienā seksuālās ierosmes dēļ, kaut gan šai gadījumā apcerējamās ķermeņa daļas nepieder dzimumaparātam, bet tās izveido ieeju gremošanas organos. Ar šo ir doti momenti, kas ļauj nodibināt sakarību starp perverso un normālo dzimumdzīvi, un kurus var izlietāt arī perversiju klasifikācijā. Perversijas ir vai nu a) dzimumsatiksmei domāto ķermeņa daļu anatomiska pārkāpšana vai arī b) uz kavēšanās pie intermediārām relācijām, pie kurām normālajos gadījumos ceļā uz seksuālo mērķi ilgi neuzkavējas.

a) Anatomisko robežu pārkāpšana.

Seksuālā objekta ideālizēšana. Seksuālā objekta, kā dzimumdzīves iekārotā mērķa, fiziskā vērtēšana tikai retos gadījumos aprobežojas ar viņa ģenitālijām, bet okupē visu viņa ķermeni, nolūkā uzņemt visas no seksuālā objekta izejošās izjūtas. Līdzīga pārāk

dziedzeņa tā daļa, kas veido dzimumsūniņas, bet gan šī orgāna tā dēvētie intersticiālie audi ("pubertātes dziedzeris").

Vienā gadījumā dzimuma pārvēršana izdevās arī vi-
rieša, kas savus pautus bija zaudējis no tuberkulozes. Dzimumdzīvē viņš izturējās kā sievišķīgi pasīvs homoseksuālais un viņa ļoti spilgti parādījās sieviešu dzimuma sekundārās pazīmes (matu augšanā, bārdas augšanā, tauku uzkrāšanās krūšu apkaimē un gurnos). Pēc kriptorcha vīrieša pautu transplantācijas šis vīrietis sāka izturēties kā vīrietis un vērsta savu libīdo normāli uz sievieti. Līdztekus izzuda arī somatiskās femininās pazīmes. (A. Lipschütz: Die Pubertätsdrüse und ihre Wirkung, Bern, 1919.).

Nav vēl dibinātu iemeslu apgalvot, ka no šiem jaukiem mēģinājumiem mācība par inversiju iegūst jaunus pamatus, un pārāgri būtu no viņiem gaidīt jaunus ceļus homoseksuālītātes vispārīgā „ārstēšanā”. W. Fliess pamatoti uzsvēra, ka šie mēģinājumi nebūt nemazina tās mācības vērtību, kas apgalvo vispārīgu iedzimtu biseksuālu dispozīciju augstākajos dzīvniekos. Man šķiet daudz ticamāki, ka turpmākie mēģinājumi taisni apstiprinās pieņēmumu par biseksuālītāti.

augsta vērtēšana izstaro arī psihiskajā laukā un tā izpaužas kā loģiskas domāšanas stulbums (spriešanas vājība) seksuālā objekta garīgo spēju un pilnības novērtēšanā, tā arī ticīgajā pašāvēlē seksuālā objekta izteiktajiem spriedumiem. Ticība aizmīlestības tādējādi top par ļoti svarīgu, ja ne pat par sākotnēju autoritātes avotu¹⁾.

Seksuālā objekta ideālizēšana ir tā, kas traucē seksuālo mērķi koncentrēt ģenitāliju savienošanā un kas sekmē citu ķermeņa daļu izvēli seksuālā mērķa sasniegšanai²⁾.

Seksuālā objekta ideālizēšanas nozīme vislabāk pētāma pie vīrieša, kura mīlas dzīve ir vienīgā, kas kļuvusi pieejama, kamēr sievietes mīlas dzīve pa daļai kultūras ietekmes dēļ, pa daļai aizspriedumainās noklusēšanas un noslēgšanās dēļ, vēl ietīta necaurredzamā tumsā³⁾.

Mutes lietāšana seksuāla organa vietā ir perversija tad, ja vienas personas lūpas (mēle) aizskar otras personas ģenitālijas, bet nav tad, ja partneri pieskaņas viens otra lūpu gļotādām.

Lūpu un mutes gļotādas loma dzimumdzīvē.

¹⁾ Šajā sakarībā man jāatgādina hipnotizēto ticības pilnā pašāvēlē savam hipnotizētājam, kas mani pāvedina domāt, ka hipnozes būtība jāaskata libīdo neapzinātajā fiksācijā pie hipnotizētāja personas (uz seksuālās dzīves mazochistisko komponentu pamata), — S. F e r e n c z i šo spēju tikt iedvesmotam, saista ar „vecāku kompleksu“ („Elternkomplex“) (Jahrbuch für psychoanalyt. und psychopathol. Forschungen, I, 1909.).

²⁾ Jāpiezīmē, ka pārāk augsta vērtēšana seksuālajā ziņā neizveidojas pie visiem objekta izvēles mehānismiem un ka zemāk mēs iepazīsimies ar citādāku un tiešāku ķermeņa pārējo daļu lomas izskaidrojumu dzimumdzīvē. „Prasībai pēc kairinājuma“ („Reizhunger“), uz ko H o c h e un I. B l o c h's aizrāda, izskaidrojot seksuālās intereses pārsviešanos no ģenitālijām uz citām ķermeņa daļām, t. i. neģenitālijām, man šķiet, šīs nozīmes nav. Dažādie ceļi, pa kādiem libīdo iet, no sāktā gala attiecas viens pret otru kā komunicējošas caurules; jāievēro arī kollaterālo plūdumu fainomens.

³⁾ Tipiskajos gadījumos sieviete neideālizē vīru seksuālajā ziņā, bet gandrīz vienmēr viņa to dara attiecībā pret savas pašas bērnu.

Kas citus paņēmienu, gan jau cilvēcē kopš sen seniem laikiem lietātos, nicina kā perversijas, tas ļaujas acīm redzamai riebuma sajūtai, kas viņu sarga no tiekšanās pēc šāda seksuāla mērķa. Šāda riebuma robežas bieži ir tīri konvencionālas; kas skaistas meitenes lūpas skūpstā dedzīgi, tas, varbūt, viņas zobu birstīti spēs lietāt tikai ar riebumu, kaut gan nav pamata domāt, ka viņa paša mutes dobums būtu tīrāks, nekā meitenes. Te uzmanību saista riebuma moments, kas stājas ceļā seksuālā objekta pārākai ideālizēšanai, bet ko savukārt var pārvarēt ar libīdo palīdzību. Riebumā grib saskatīt vienu no tiem spēkiem, kas novedis pie seksuālā mērķa ierobežošanas. Bet parasti riebums izbeidzas pie ģenitālijām. Nav šaubu, ka pretējā dzimuma ģenitālijas arī pašas par sevi var būt riebuma objekts un ka tāda izjūta ir raksturīga visiem histeriķiem (sevišķi sievietēm). Dzimumdzīves spēcīgums labprāt izpaužas šāda riebuma pārvarēšanā. (Sk. zemāk.)

Tūpla loma dzimumdzīvē. Līdz ko pievēršamies tūplim, tad mēs vēl skaidrāk kā iepriekšējā gadījumā redzam, ka vienīgi riebums ir tas, kas šo seksuālo mērķi apzīmogo kā perversiju. Nevajag šo piezīmi uzvert kā partejisku no manas puses, jo šī riebuma pamatojums, ka minētā ķermeņa daļa kalpo ekskrēcijām un nāk sakarā ar pašiem par sevi jau riebiem ekskrementiem, nav daudz dibinātāks par to pamatojumu, ar kušu histēriskas jaunavas motivē riebumu pret vīrieša ģenitālijām: tās kalpojot urina novadīšanai.

Tūpla gļotādas seksuālā loma nebūt neaprobežojas ar satiksmi vienīgi vīriešu starpā un priekšrokas došanā tūplim nav nekā raksturīga invertēto jūtām. Šķiet taisni otrādi, ka vīriešu pedikācijā lielu lomu spēlē viņas analogija ar normālo aktu, kamēr invertēto satiksmē visbiežāk sastopamais seksuālais mērķis ir savstarpējā masturbācija.

Seksuālā mērķa pārņemšana uz citām ķermeņa daļām visās savās variācijās nedod nekā principiāli jauna, nepapildina dzimumdzīves izpratni; te izpaužas tikai dzīves tieksme okupēt seksuālo objektu visos virzienos. Blakus seksuālā objekta ideālizēšanai, pārkāpjot anatomisko robežu, iznirst arī vēl otrs, populārajai atzīnai svešs moments. Dažas ķermeņa daļas, kā mutes un tūpļa gļotādiņas, kas šajās manipulācijās vienmēr sastopamas, it kā reflektē uz ģenitāliju lomu. Mēs redzēsim, kā šī reflektēšana attaisnojas dzimumdzīves attīstībā un kā tā dažu patoloģisko stāvokļu simptomatoloģijā piepildās.

Pavisam savādu ainu dod tie gadījumi, kuŗos normālā seksuālā objekta vietu ieņem cits, kas ar pirmējo stāv sakarā, bet kas absolūti nav piemērots normālam seksuālam mērķim. No klasifikācijas viedokļa raugoties labāk būtu bijis šo tik interesanto grupu par seksuālo dzīvi nomaldībām apskatīt jau pie novirzībām attiecībā uz seksuālo objektu, bet mēs to atlikām līdz tam brīdim, kad būsim iepazinušies ar seksuālā objekta pārāk lielās ideālizēšanas momentu, no kuŗa atkarājas šīs parādības, kas saistītas ar seksuālā mērķa atmešanu.

Nepiemērīgs seksuālā objekta vietnieks — fetišisms.

Seksuālā objekta atvietoņums parasti ir seksuālajam mērķim ļoti maz piemērotas ķermeņa daļas (kājas, mati) vai arī kāds nedzīvs objekts, kam ir kāds sakars ar seksuālo personu, vislabāk ar šīs personas seksuālītāti (apģērba gabali, balta veļa). Šādu atvietoņumu ne bez pamata pielīdzina fetišam, kuŗā mežoni redz savu dievu iemiesotu.

Pāreju uz fetišisma gadījumiem, atskatoties no normālā vai perversā seksuālā mērķa, izveido gadījumi, kuŗos, tiecoties pēc seksuālā mērķa, no seksuālā objekta tiek prasīts fetišistisks nosacījums. (Noteikta matu krāsa, apģērbs, pat ķermeņa defekti). Neviena cita seksuālo dzīvi variācija, kas pieskaŗas patoloģiskajam, neinteresē mūs tik

lielā mērā, kā šī ar savu parādību dažādību. Priekšnoteikums visiem gadījumiem šķiet pamazināta tieksme pēc normālā seksuālā mērķa (seksuālā aparāta eksekutīvā vājība)¹⁾. Pieskari normālajam rod ar psiholoģiski nepieciešamo seksuālā objekta ideālizēšanu, kas nenovēršami tver visā, kas ar seksuālo objektu asociatīvi saistīts. Tādēļ zināms daudzums fetišisma parasti piemīt arī normālai mīlestībai, sevišķi tajās iemīlēšanās stadijās, kad normālais seksuālais mērķis šķiet nesasniedzams vai viņa piepildīšanās neiespējama.

No viņas krūts man pagādā drāniņu,
Vai prievīti, kas tai ap kāju sieta (Fausts).

Gadījums apzīmējams kā pataloģisks, ja tiekšanās pēc fetiša fiksēta spēcīgāki nekā parasti, un ja tā nostājas normālā mērķa vietā, tālāk, ja fetišs atraisās no noteiktas personas, kļūst par vienīgo seksuālo objektu. Tādi ir vispārīgie nosacījumi dzimumdzīves variāciju pāriešanai patoloģiskajās nomaldībās.

Kā to Binē pirmais apgalvoja un kas vēlāk ar daudz piemēriem pierādījies, fetiša izvēlē visbiežāk saskatāmi agrā bērnībā gūti seksuālās dabas iespaidi, kas joprojām iedarbojas un kurus var pielīdzināt parunās daudz zinātajam normāla cilvēka pirmās mīlestības paliekošajam iespaidam („on revient toujours à ses premiers amours“). Tāda atvasināšana ir sevišķi skaidra gadījumos, kad seksuālā objekta izvēli pilnīgi nosaka fetišs. Ar seksuālo iespaidu nozīmi bērnībā mēs sadursimies vēl citā vietā²⁾.

¹⁾ Šī vājība atkarīga no konstitucionāliem priekšnoteikumiem. Psichoanalīze ir pierādījusi, ka akcidentālais iemesls, kas novirza no normālā seksuālā mērķa un pamudina viņa vietā meklēt citu mērķi, ir pāragra seksuāla iebaidīšana.

²⁾ Dziļāki psichoanalītiski pētījumi ir noveduši pie pamatotas Binē apgalvojumu kritikas. Visos novērojumos, kas attiecas uz šo tematu, iet runa par pirmo saduršanos ar fetišu; turklāt šis fetišs jau izrādās tāds, kas jau vērš uz sevi

Citos gadījumos piemeklētās personas neapzinātā simboliskā domu gaita novedusi pie objekta atvietošanas ar fetišu. Šīs domu gaitas labirinti ne vienmēr izdibināmi (kāja ir sens seksuāls simbols, jau mītos¹); „kažoks“ fetiša lomu droši vien izpelnīties pateicoties asociācijai ar spalvaino mons veneris); tomēr arī šāda simbolika, šķiet, ne vienmēr neatkarīga no seksuāliem piedzīvojumiem bērnībā²).

b) Pagaidu seksuālo mērķu fiksēšana.

Visi iekšējie un ārējie nosacījumi, kas apgrūtina vai attālina normālā seksuālā mērķa sasniegšanu, (impotence, seksuālā objekta augstā cena, dzimumakta kļūmīgās sekas), kā redzams, veicina tieksmi kavēties pie sagatavošanās aktiem un izveidot no tiem jaunus seksuālus mērķus, kas varētu stāties normālā mērķa vietā. Tuvāk pārbaudot, vienmēr izredzams, ka šķietami svešādākie no jaunajiem nolūkiem jau manīti normālajā seksuālajā norisē.

Vismaz cilvēkam nepieciešama sava tiesa aptaustīšanas normālā seksuālā mērķa sasniegšanai. Ir jau arī vispārīgi zināms, cik daudz

Jaunu nolūku
rašanās.

Taustīšana un
skatīšana.

seksuālu interesi, kaut gan no apkārtējiem apstākļiem nav izredzams, kādā ceļā viņš šo interesi pievērsīs sev. Bez tam šie „agrīnie“ seksuālās dabas iespaidi grozās ap piekto, sesto dzīvības gadu, kurpretī psihoanalīze apšaubā, ka tik lielā vecumā varētu no jauna rasties patoloģiskas fiksācijas. Īstais lietas stāvoklis ir sekojošs: aiz pirmām atmiņām par fetišu slēpjas bojā gājusē un aizmirstā seksuālās attīstības fāze, kurās vietā fetišs stāties „sedzošu atmiņu“ (Deckerinnerung) veidā, un šo atmiņu atliekas un nogulsnes tad ir pašreizējais fetišs. Šī pirmo bērnības gadu attīstības fāzes nosvēršanās fetišisma virzienā un paša fetiša izvēle ir konstitucionāli determinēta.

¹) Tam atbilstoši kurpe vai tupele ir sieviešu ģenitāliju simbols.

²) Psihoanalīze ir aizpildījusi vēl vienu robu fetišisma izpratnē, aizrādot uz izstūmuma ceļā bojā gājušo kopprofilošanas tīksmi un šīs tīksmes nozīmi fetiša izvēlē. Kā-

baudas no vienas puses un cik daudz uzbudinājuma pieplūduma no otras puses gūst pieskaroties seksuālā objekta ādai.

Tāpēc pakavēšanās pie aptaustīšanas, nolūkā tikai novilcināt dzimumaktu, gan grūti būtu pieskaitāma perversijām.

Līdzīgi tas ir ar vispēdīgi no taustīšanas atvasināto skatīšanu. Optiskais iespaids ir tas ceļš, kurā visbiežāk rodas libīdinātie savienojumi, un kādā kārtā — ja vispārīgi šis teleoloģiskais apceres veids pielaižams — notiek dabiskā izlase, izsaukdams seksuālā objektā tieksmi attīstīties skaistumā. Līdz ar kultūru ķermeņa progresējošā aizsegšana kairina seksuālo ziņkārību, kas tiecas seksuālo objektu papildināt ar apslēpto vietu atsegšanu, bet kas var tikt novirzīta mākslinieciskajā laukā („sublimēta“), ja viņas interesi izdodas novadīt no ģenitālijām uz auguma līnijām vispār¹⁾. Seksuāli noskaņotā skata uz kavēšanās pie šī intermediārā seksuālā mērķa zināmā mērā sastopama pie vairums normālajiem, jā, tas dod viņiem pat iespēju zināmu daļu sava libīdo novirzīt uz augstākiem, mākslinieciskiem mērķiem. Turpretim par perversiju skatīšanas tīksme top tad,

ja un mati ir objekti, kas stipri ož, un kas nonākuši fetiša godā pēc atteikšanās no ožas iespaidiem, kļuvuši nepatīkami. Perversijā, kurā kā fetišs figurē kāja, seksuālobjekts aizvien ir netīra, ar sliktu smaku kāja. Turpmāko kājas fetišisma izpratnei mums sniedz infantīlās seksuālteorijas (skati zemāk). Sievietes kāja šeit stājas trūkstošā penisa vietā. Dažos kājas fetišisma gadījumos izrādījās, ka sākumā uz ģenitālijām vērsta skatīšanas kāre virzienā no apakšas uz augšu aizliegumu un izstūmumu dēļ palikusi pusceļā un tāpēc par fetišu paturējusi kāju vai kurpi. Infantīlajai uztverei atbilstoši šajā gadījumā sieviešu ģenitālijas iedomāt kā vīriešu ģenitālijas.

¹⁾ Man nav ne mazāko šaubu, ka „skaistuma“ jēdziena izcelšanās pamatos guļ seksuālais uzbudinājums, un ka sākotnīgi tas nozīmēja seksuāli kairinošu („Die Reize“). Ar to sakarā vedams arī tas apstāklis, ka pašas ģenitālijas, kuras uzskatot mūsos rodas visstiprākais seksuālais uzbudinājums, mūsu acīs nekad nav tieši „skaistas“.

a) ja tā aprobežojas vienīgi ar ģenitālijām, b) ja tā saistīta ar riebuma pārvarēšanu (voyeurs — ekskrecijas funkciju turētājs), c) ja tā normālo seksuālo mērķi nevis tuvina, bet to izstumj. Pēdējā parādība spilgtā veidā sastopama pie ekshibicionistiem, kuri, ja man atļauts no vairākām analizēm secināt, rāda savas ģenitālijas, lai atlīdzinājumam dabūtu skatīt otrās puses ģenitālijas¹⁾.

Perversijā, kuras tieksme ir skatīt un tikt skatītam, izpaužas ļoti raksturīga pazīme, kas mūs vēl intensīvāk nodarbinās turpmāk sekojošā nomaldībā. Tajā seksuālais mērķis izpaužas divejādos veidos: **a k t ī v a j ā** un **p a s ī v a j ā**.

Spēks, kas skatīšanās tieksmei stājas pretim un dažreiz to pat pārvar, ir kauns (kā nupat minētais riebums).

Tieksmi darīt sāpes seksuālajam objektam un ciest sāpes no seksuālā objekta, šo visbiežāk sastopamo un vissvarīgāko perversiju savos abos veidos — **a k t ī v a j ā** un **p a s ī v a j ā** — **K r a f t s - E b i n g s** nosaucis par sadismu un mazochismu. Citi autori dod priekšroku šaurākajam apzīmējumam — algolagnijai, kas uzsver tiksmīnāšanos ar sāpēm, nežēlību, kurpretī **K r a f t a - E b i n g a** izvēlētais vārds priekšplānā izvirza katra veida pazemošanu un pazemošanos.

Aktīvās algolagnijas, resp. sadisma saknes normālā individā saskatāmas viegli. Vairums vīriešu seksualitātei piemīt agresija, pievarēšanas tendence, kam bioloģiskā nozīmība būtu meklējama nepieciešamībā pārvarēt seksuālā objekta pretošanos arī citādāk kā tikai ar lakstošanās aktiem. Sadisms tad atbilstu par patstāvīgu kļuvušajam, pārspīlēta-

¹⁾ Šī un arī lielākā daļa citu perversiju atklāj analīzei pārsteidzoši lielu savu motīvu un nozīmību dažādību. Ekshibicionisma spāids, piemēram, lielā mērā atkarīgs arī no kastrācijas kompleksa; tas atkal un atkal uzsver savu (vīriešu) ģenitāliju integritāti (pilnību) un atkal un atkal gūst apmierinājumu no apziņas, ka sieviešu ģenitālijām trūkst locekļa.

jam dzimumdzīvas agresīvajam, pārgrupēšanās rezultātā priekšplānā izvirzītajam komponentam. Sadisma jēdziens vārda parastajā nozīmē svārstās starp tikai aktīvo, turpmāk varmācīgo konstelāciju attiecībā pret seksuālo objektu no vienas puses un apmierinājuma specifisko saistīšanu ar seksuālā objekta pakļaušanu sev un mocīšanu no otras puses. Stingri apsverot, tikai pēdējais ekstrēmais gadījums var pretendēt uz perversijas nosaukumu.

Līdzīgā kārtā mazochisma apzīmējums aptver visus tos gadījumus, kad indivīds pasīvi reaģē uz seksuālo dzīvi un seksuālo objektu un šīs parādības augstākā pakāpe ir tad, ja indivīds seksuālo apmierinājumu cieši saista ar psihiskām vai dvēseles sāpēm, kuŗas tam sagādājis seksuālais objekts. Mazochisms kā perversija šķiet vairāk attālinājies no normālā seksuālā mērķa, kā viņa pretstats — sadisms; vispirms jāapšaubā, vai tas jebkad iestājas pirmais, vai tas drīzāk nav regulārs sadisma pārveidojums¹⁾. Bieži redzams, ka mazochisms nav nekas cits, kā sadisma turpinājums, vērsts pret paša personu, kuŗa tad vispirms stājas seksuālā objekta vietā. Mazochistiskās perversijas ekstrēmāko gadījumu klīniskā analīze norāda uz daudzu momentu kopīgu iedarbošanos, kuŗi sākotnējo pasīvo seksuālo rīcību pārspīlē un fiksē (kastrācijas komplekss, vainas apziņa).

Sakarā ar to pārciestās sāpes pievienojas riebumam un kaunam, kas attiecībā pret libīdo izrāda pretestību.

¹⁾ Balstoties uz noteiktiem pieņēmumiem par dvēseles aparāta struktūru un par dažādām dzīvām, kas tajā darbojas, esmu savus uzskatus par mazochismu lielā mērā grozījis. Es nācu pie atziņas, ka ir primārais, erogēna mazochisms, no kuŗa izveidojas divas vēlākas formas — feminīnais un morālais mazochisms. Dzīvē neizlietātam sadismam vēršoties pret paša personu rodas sekundārais mazochisms, kas pievienojas primārajam. (Skati „Das ökonomische Problem des Masochismus“. Internat. Zeitschrift für Psychoanalyse X, 1924. vai Kopoto rakstu 5. sēj.).

Sadisms un mazochisms starp perversijām ieņem sevišķu stāvokli, tāpēc ka viņu pamatā esošās aktivitātes un pasivitātes pretstati pieder pie seksuālās dzīves vispārīgas dabas pazīmēm.

Ka neželībai un seksuālajai dziņai ir visciešākie sakari, to jo gaiši apliecina cilvēces kultūrvēsture, bet šo sakarību apgaismošanā tālāk par libīdo agresīvā momenta uzsvēršanu nav tikuši. Daži autori saskata seksuālās dziņas agresivitātē kani-balistiskās tīksmināšanās atliekas, tā tad iegūšanas mēchanisma piedalīšanos, kas kalpo citas lielas, ontoģenetiski vecākas vajadzības apmierināšanai¹⁾. Ir arī apgalvojuši, ka ikvienas sāpes jau pašas par sevi satur tīksmes momentu. Apmierināsimies ar gūto iespaidu, ka šīs perversijas izskaidrojums it nebūt neapmierina, un ka gadījumā šeit iespējama vairāku dvēseles tieksmju apvienošanās vienā afektā²⁾.

Raksturīgākais šajā perversijā ir tas, ka viņas aktīvā un pasīvā forma regulāri sastopama pie vienas un tās pašas personas. Kas gūst tīksmi seksuālajā ziņā darot sāpes citam, tas ir arī spējīgs pats izjust kā tīksmi tās sāpes, kas var rasties no seksuālām attiecībām. Sadists reizē ir arī mazo-chists, kaut arī stiprāk izveidots viņam var būt aktīvais vai pasīvais perversijas veids, kuŗš tad galvenām kārtām raksturo viņa izturēšanos seksuālajā ziņā³⁾.

¹⁾ Sakarā ar šo salīdzini zemāk minēto par dzimumattīstības prēģenitālo fazi, kas šo uzskatu apstiprina.

²⁾ No daudziem pierādījumiem, kas apliecina šo apgalvojumu pareizību citēšu tikai vienu vietu no Havelock-Ellis'a *Das Geschlechtsgefühl*, 1903: „Visos zināmos sadisma un mazochisma gadījumos, pat Krafft-Ebbing'a aprakstītajos, arvienu saskatāmas (kā to jau pierādījuši Colin's, Scott's un Féfé), abu grupu pazīmes pie viena un tā paša individa.“

³⁾ Nupat minētie pētījumi liecina par pretstata pāra „sadisms-mazochisms“ uz sākotnējo dziņu dibinātu savrup stāvokli, sakarā ar ko šo pāri atdala no pārējām „perversijām“.

Tā mēs redzam zināmas perversijas tieksmes parādāties regulāri kā *pretstata pārus*, kam teorijā liela nozīme, ņemot vērā vēl turpmāk pievienoto materiālu¹⁾.

Tālāk skaidrs, ka pretstatu pāra sadisms-mazochisms eksistēšana nebūt nav tūlīt atvasināma no agresijas piejaukuma. Turpretī rodas vēlēšanās šādus reizē sastopamus pretstatus vest sakarā ar biseksuālitātē apvienotiem pretstatiem: vīrišķīgo un sievišķīgo, kuŗu vietā psihoanalizē bieži liek aktīvā un pasīvā jēdzienu.

3. Par perversijām vispārīgi.

Variācija un slimība. Ārstiem, kas perversijas studējuši vispirms pie spilgtiem gadījumiem un sevišķos apstākļos, protams, bija tieksme piešķirt tām, līdzīgi inversijai, slimības vai deģenerācijas raksturu. Citi tādi te ir vieglāk tādu uztveri noraidīt kā pie inversijas. Ikdienu piedzīvojumi rāda, ka lielākā daļa šo pārkāpumu, vismaz mazāk ļaunie no viņiem, reti kad iztrūkst arī veselo cilvēku dzimumdzīvē un ka viņi uz tām raugās tāpat, kā uz cita veida intimitātēm. Ja apstākļi tam labvēlīgi, tad arī normālais ilgāku laiku normālo seksuālo mērķi var aizvietot ar perversiju vai arī dot tai vietu blakus normālajam. Ikvienam veselam cilvēkam piemīt kautkāda tā dēvētā perversā piedeļa blakus normālajam seksuālam mērķim, un šis perversijas vispārīgais raksturs ir pietiekošs pats par sevi, lai pierādītu, ka perversijas vārdam uzkrātie pārmetumi neatbilst lietas būtībai. Taisni seksuālās dzīves laukā uzduramies sevišķām, šobrīd neatrisināmām grūtībām, līdz ko gribam novilkt asu robežu starp tīrām variācijām fizioloģiskajā laukā un slimīgajiem simptomiem.

Dažu šo perversiju jaunā seksuālā mērķa kvalitāte tomēr ir tāda, ka tā prasa sevišķu novērtēju-

¹⁾ Salīdzini zemāk minēto „ambivalenci”.

mu. Dažas perversijas tik tāl attālinās no normālā, ka mums tās jāatzīst par „slimīgām“, sevišķi tās, kurās seksuālā dziņa, pārvarot pretestības (kaunu, riebumu, bailes, sāpes), rīkojas pavisam dīvaini (ekskrementu laizīšana, līķu apgānīšana). Bet arī šajos gadījumos mēs nevaram būt droši, ka vainīgie vienmēr būs personas arī ar citām smagām nenormālībām vai arī garīgi slimas. Arī te mums jāievēro apstākļi, ka citādā ziņā normālas personas, vienīgi seksuālās dzīves laukā šo visnevaldāmāko dziņu dzītas, izturas kā slimas. Turpretī nenormālības, kas izpaužas citās dzīves attiecībās, vienmēr liecina, ka tām pamatā ir nenormāla seksuālā dzīve.

Vairums gadījumos mēs slimīguma pazīmes atrodam nevis jauna seksuālā mērķa saturā, bet šī mērķa attiecībās pret normālo. Ja perversija iestājas nevis līdztekus normālajam (seksuālam mērķim un objektam), kur labvēlīgie apstākļi to veicina un ne-labvēlīgie normālo kavē, bet ja šī perversija galīgi izstūmusi normālās un stājusies pēdējā vietā, tad šinī apstākļī — ka perversija dominē kā vienīgā, ka tā ir fiksēta — mums visvairāk tiesības saskatīt slimīgu simptomu.

Varbūt taisni visriebīgākajās perversijās **Psīches** jāatzīst psīches izcila līdzdalība seksuālās dzi- **līdzdalība**ņas pārvērtībā. Daļa nopelnu te ir arī psīchi- **perversijās.**skajam momentam, kam, neraugotiem uz šausmīgām sekām, nevar noliegt lomu šīs dziņas ideālizēšanā. Mīlas visvarenība laikam gan neizpaužas nekur tik spēcīgi, kā savās nomaldībās. Cēlais un zemiskais dzimumdzīvē pieskaras viens otram tik tuvu („no debesīm pa zemi uz eļļi“).

Perversijas pētot mēs esam guvuši ieska- **Divi**tu, ka seksuālai dziņai jācinās ar zināmiem **secinājumi.**dvēseles spēkiem kā pretestībām, starp kurām pirmā vietā stāv kauns un riebums. Domājams, ka šie spēki piedalās dziņu savaldīšanā tādās robežās, kas atzītas par normālām, un ja tie individuā attīstījušies pirms seksuālā dziņa sasniegusi pilnu attīstību, tad

viņi ir bijuši tie, kas noteikuši seksuālās dziņas attīstības virzienu¹⁾).

Bez tam mēs esam atzīmējuši, ka dažas perversijas izskaidrojamas tikai ar vairāku motīvu saplūšanu. Ja tās pieejamas analīzei — sadalīšanai, tad tām vajaga būt saliktas dabas. Tas mums ir mājiens, ka seksuālā dziņa varbūt pati nav viengabalaina, bet salikta no komponentiem, kuŗi tad atkal no tās atraisās perversiju veidā. Tādējādi ārstēšana vērsusi mūsu uzmanību uz sakausējumiem, kas vienmuļi normālajos apstākļos paliek apslēpti²⁾).

4. Neurōtiķu seksuālā dziņa.

Psīchoanalīze. Svarīgi dati par to personu seksuālās dziņas dabu, kas stāv samērā tuvu normālajam tipam, iegūstami no viena avota, kas pieejams tikai pa cieši nospraustu taku. Ir tikai viens ceļš kā iegūt par tā dēvēto psīchoneurōtiķu (histeriju, spaidu neurōzi, sauktu aplami neurasteniju, droši vien arī Dementia praecox, paranoju) dzimumdzīvi pamatīgas un nemaldīgas atziņas, un proti, ja tos novēro psīchoanalītiski, t. i. lietājot 1893. gadā J. Breuera un manis atklāto un toreiz dēvēto „kartisko“ metodi.

Man jau priekšlaikus jāsaka, respektīvi jāatkārto jau sacītais citos publicējumos, ka šīs psīcho-

¹⁾ Šos spēkus, kas aiztur seksuālo attīstību: riebumu, kaunu un morāli, no otras puses jāuzskata arī kā to ārējo kavēkļu vēsturisku nogulsni, kuŗus seksuālā dziņa piedzīvojusi cilvēces psīchogenezē. Novērojams, ka atsevišķā indivīda attīstībā tie attiecīgajā laikā iestājas it kā uz audzināšanas un ārējās ietekmes mājienu.

²⁾ Aizsteidzoties priekšā, par perversiju rašanos aizrādu, ka ir pamats pielaist, ka pirms viņu fiksācijas gluži tāpat kā pie fetišisma ir bijusi vieta normālās attīstības sākumiem. Līdz šim atsevišķos gadījumos analītiskai pētīšanai ir izdevies pierādīt, ka arī perversija ir nogulsne, kas radusies Oidipa kompleksa attīstības gaitā, pēc kuŗa izstumšanas uzpeld no jauna dispozīcijas ziņā seksuālās dziņas spēcīgākais komponents.

neurōzes, ciktālu mani novērojumi rāda, dibinās uz seksuāliem dzinējspēkiem. Es to neiedomājos tā, ka dzimumdziņa piegādātu daļu enerģijas tiem spēkiem, kas uztur slimīgās izpausmes (simptōmus), bet es gribu noteikti apgalvot, ka dzimumdziņa ir vienīgais konstantais un svarīgākais neurōzes enerģijas avots, tā kā attiecīgo personu seksuālā dzīve izpaužas šajos simptōmos vai nu pavisam, vai arī galvenām kārtām, vai arī pa daļai. Kā jau citā vietā teicu, simptōmi ir slimo cilvēku seksuālās darbības izpausme. Apstiprinājumu šim apgalvojumam man divdesmit piecu gadu laikā ir sagādājis aizvien pieaugošais skaits analizēto histēriķu un citu nervōzo analizes, par kuŗu rezultātiem atsevišķos gadījumos citās vietās izsmēlošus pārskatus esmu devis un došu joprojām¹⁾.

Psīchoanalīze novērš histēriķu simptōmus, par priekšnoteikumu pieņemot, ka tie ir veselas rindas afektu pilnu dvēseles norišu, vēlējumos un tieksmju atvietotāji, it kā transkripcija, ko apzinātai psīchiskai darbībai likvidēt liedz sevišķs psīchisks process — izstūmums (Verdrängung). Lūk šie zemapziņā aizturētie domu tēli tiecas pēc afektu ziņā atbilstošas izteiksmes, pēc novadījuma, un arī histērijas gadījumā tādu atrod konversijas norises sōmatiskajos fainomenos, resp. histērijas simptōmos. Simptōmus pareizi pārvēršot (sevišķas tehnikas ceļā) atpakaļ bagātajos un apzināti kļuvušos priekšstatos, var iegūt vispilnīgāko ainu par šo agrāk neapzināto psīchisko izveidojumu dabu un izcelšanos.

Šādā veidā ir izdibināts, ka simptōmi ir Psīchoanalīzes rezultāti. to tieksmju atvietotāji, kuŗi savus spēkus sme-
las no seksuālās dziņas avotiem. Minētais saskan ar to, ko mēs zinām par histēriķu (kuŗus esam nē-

¹⁾ Papildinu, bet nevis sašaurinu šo izteicienu, ja es to pārveidoju sekojoši: no vienas puses neurōzes simptōmi dibinās uz libidinōzo dziņu prasībām, no otras — uz „es“ iebilduma reakciju pret viņām.

muši par visu psichoneurōtiķu paraugu) dabu pirms saslimšanas un par viņu saslimšanas iemesliem. Histeriskais raksturs ļauj izprast to seksuālo izstūmumu daļu, kas kāpj pāri normālā robežām, un proti, pret seksuālo dziņu vērstos pretestības kāpinājumus, ko mēs pazīstam kā kaunu, riebumu un morāli un kas atgādina it kā instinktīvu izvairīšanos nodarbināt prātu ar seksuālo problēmu, izvairīšanos, kam spilgtākajos gadījumos izdodas saglabāt pilnīgu seksuālu nezināšanu līdz pat dzimuma nobrieduma laikam¹⁾).

Šī histerijai visai raksturīgā pazīme paviršai novērošanai nereti paliek apslēpta aiz otra konstitucionāla histerijas faktora — seksuālās dziņas pārmērīgas attīstības; tikai psiholoģiskā analīze prot to vienmēr atklāt un spēj atrisināt pretrunu pilno histerijas mīklainību, konstatējot kā pretstata pārus pārāk lielo seksuālo vajadzību no vienas puses un pārspīlētu seksuālās dzīves noliegšanu no otras puses.

Histeriski disponēta persona saslimst, ja pakāpeniska paša nobrieduma vai arī ārēju dzīves apstākļu dēļ viņam nopietni jāsaduras ar reālajām dzimumdzīves prasībām. Tad starp dziņas spiedienu un seksuālās dzīves noliegšanu kā izlīdzinājums iestājas slimība, kas konfliktu neatrisina, bet lūko no tā izvairīties, pārvēršot libīdonozās tieksmes simptomos. Maldinoši ir tie izņēmuma gadījumi, kad kāda histeriska persona, piemēram vīrietis, saslimst no kāda banāla jūtu saviļņojuma, no kāda konflikta, kam degpunktā nav seksuālās intereses. Arī šajos gadījumos psichoanalīze vienmēr var pierādīt, ka saslimšanu sekmējuši konflikta seksuālie komponenti, neļaudami psihiskām norisēm likvidēties normālā ceļā.

¹⁾ Savās studijās par histeriju (Studien über Hysterie, 1895. Bd. 1. der Gesamtausgabe) J. Breuer's saka par savu pacientu, kuram ārstējot viņš pirmo reizi pielietāja katartisko metodi, sekojošo: „Viss kas attiecas uz seksuālo, bija pārsteidzoši neattīstīts“.

Labā tiesa iebildumu šiem maniēm slē- **Neurōze un perversija.**
dzieniem izskaidrojama ar to, ka seksuālītāti, no kuŗas es atvasinu psīchoneurōtiskos simptomus, pielīdzina normālai dzimumdzīvei. Bet psīchoanalīze māca vēl vairāk. Tā rāda, ka simptomi rodas ne tikai uz tā devētās normālās dzimumdzīves rēķina (vismaz ne vienīgi uz tā rēķina vai arī ne galvenām kārtām), bet ir arī to dzīvu maskēta izpausme, kuŗas apzīmētu par perversām (plašākā nozīmē), ja tās, apziņas nenovirzītas spētu izpausties tieši fantāzijas tēlos un darbos. Tā tad simptomi pa daļai izveidojas uz nenormālas seksuālītātes rēķina; **neurōze**, varētu teikt, ir **perversijas negatīvs**¹⁾.

Psīchoneurōtiķu dzimumdzīvē saskatāmas visas tās nomaldības, kuŗas mēs jau apskatījām kā normālas seksuālās dzīves variācijas un kā slimīgas seksuālās dzīves izpausmes.

a) Visiem neurōtiķiem (bez izņēmuma) zem-apziņā ir inversiju impulsi, libīdo fiksācija uz paša dzimuma personām. Šī momenta nozīmi slimības tapšanā nav iespējams attiecīgi novērtēt bez dziļāka iztīrājuma; varu tikai droši apgalvot, ka histeriķiem vienmēr piemīt neapzinātas tieksmes uz inversiju un sevišķi daudz tā sniedz vīriešu histerijas izpratnē²⁾.

¹⁾ Perverso skaidri apzinātās fantāzijas, kuŗas labvēlīgos apstākļos viņi reālizē, paranoiķu baiļu murgi, kas naidīgā nozīmē projecēti citās personās, un histeriķu neapzinātās fantāzijas, kuŗas aiz viņu simptomiem atklāj psīchoanalīze, tas viss sava satura ziņā viens otram līdzinās līdz beidzamajam sīkumam.

²⁾ Psīchoneurōze sastopama arī ļoti bieži kopā ar skaidri izteiktu inversiju, pie kam heteroseksuālā plūsma atrodas pilnīgi nomāktā stāvoklī. — Es tikai izpildīšu savu pienākumu, ja atklātībai darīšu zināmu, ka W. Fliess's Berlīnē privātās sarunās pirmais vērsa manu uzmanību uz to apstākli, ka visiem neurōtiķiem piemīt tieksme uz inversiju, ko atsevišķos gadījumos jau biju konstatējis arī es. Šim nepietiekoši novērtētam apstāklim būtu jo lielā mērā jāietekmē visas teorijas par homoseksuālītāti.

b) Pie psīchoneurōtiķiem konstatējamas zemapziņā kā simptomu veidotājas dažādas tendences anatomisko robežu pārkāpšanā, un starp šīm tendencēm sevišķi bieži un intensīvi sastopamas tādas, kuras piešķir mutes un tūpla gļotādei ģenitāliju lomu.

c) Izcilus vietu starp psīchoneurōzes simptomu veidotājiem visbiežāk ieņem pretstata pāros sastopamās parciālās tieksmes, kuras mēs apskatījam kā jaunu seksuālu mērķu nesējus, un proti, skatīšanas kāre un ekshibicionisms, un aktīvi un pasīvi izveidotā tieksme uz nežēlību. Šī pēdējā pretstata pāra ieviešana ir nepieciešama slimās dabas simptomu izpratnei, un tas gandrīz aizvien izšķiroši ietekmē daļu no slimā sociālās dzīves. Tas apstāklis, ka nežēlība saistās ar libīdo, tas pārvērš mīlu naidā, maigas jūtu izpausmes naidīgās attiecībās, kas raksturīgs veselai rindai neurōtisku gadījumu, jā, kā rādas, paranoijai raksturīgs visā visumā.

Interesi uz šiem secinājumiem pavairo vēl dažas savādības faktiskajos apstākļos.

α) Ja zemapziņā atrodama kāda tieksme, kurai pārim var būt pretstats, tad aizvien konstatējams, ka arī pēdējais iedarbojas. Tā tad ikvienu „aktīvu“ perversiju pavada pasīvā pretpuse, kas zemapziņā ir ekshibicionists, tas tai pašā laikā ir arī „voyeur“; kas cieš no izstumto sadistisko tieksmju sekām, tam piemīt arī raksturīgas mazochistisko tieksmju pazīmes. Pilnīgai līdzībai ar atbilstošo „pozitīvo“ perversiju protams piegriežama sevišķa vērība. Bet slimības ainā viena vai otra pretstata tieksme vienmēr ir pārsvarā.

β) Spilgtākajos psīchoneurōzes gadījumos tikai reti atrodam attīstītu vienu vienīgu perversu tieksmi, visbiežāk atrodam lielāku skaitu un pēdas parasti no visām; tomēr atsevišķa tieksme savā intensivitātē ir neatkarīga no citu tieksmju attīstības. Arī šinī gadījumā, pētot pozitīvās perversijas, mēs dabūjam pareizu ieskatu par viņas pretstatu.

5. Parciālās dziņas un erogenās joslas.

Rezumējot, ko mums devuši pozitīvo un negatīvo perversiju pētījumi, labprāt gribētos tās atvedināt uz veselu rindu „parciāldziņu“, kas tomēr nav primāras, bet kuŗas iespējams tālāk skaldīt. Ar vārdu „dziņa“ atšķirībā no „kairinājuma“, kas rodas no atsevišķiem, no ārienes nākošiem uzbudinājumiem, mēs saprotam tikai iekšēji sōmatiskā, nepārtraukti plūstošā kairinājuma avota psichisku reprezentantu. Šādējādi dziņa ir jēdziens, kas nošķir psichisko no fiziskā. Runājot par dziņu dabu, vienkāršākais un tuvākais būtu, ja mēs pieņemtu, ka tās nav kvalitatīvas dabas, bet ka tās ievērojam vienīgi kā mēraukla darbam, kas jāveic dvēseles dzīvei. Dziņas vienu no otras nodala un tām specifiskas īpašības piešķir šo dziņu attiecības pret viņu sōmatiskajiem avotiem un viņu mērķiem. Dziņas avots ir uzbudinoša norise kādā organā un tuvākais dziņas mērķis ir šī organa uzbudinājuma likvidēšana¹⁾.

Turpmākais pagaidu pieņēmums dziņu mācībā, bez kuŗa mēs nevaram iztikt, liecina, ka miesas organi rada divējāda veida uzbudinājumus, kuŗus nosaka viņu ķīmiskās dabas difference. Vienu no šiem uzbudanājuma veidiem apzīmēsim par specifiski seksuālu un attiecīgo organu par seksuālās parciāltieksmes „erogeno joslu“²⁾.

Tais perversajās tieksmēs, kuŗas mutes dobumu un tūpla izeju lietā seksuālā nozīmē, erogenās joslas loma ir tūlīt saskatāma. Šī erogenā josla

¹⁾ Mācība par dziņām ir svarīgākā, bet reizē arī negatīvākā psichoanalīzes teorijas daļa. Savos vēlākos darbos „Jenseits des Lustprinzips, 1921., „Das Ich und das Es“, 1923. — (Kopoto rakstu 6. sēj.) dziņu mācību esmu attīstījis tālāk.

²⁾ Nav viegli šeit aizstāvēt šo pieņēmumu, kas bazējas noteiktas kategorijas neurētisko slimību pētījumos. No otras puses nav iespējams par šīm dziņām ko ievēribas cienīgu teikt, neatsaucoties uz šiem pieņēmumiem.

tad arī reaģē līdzīgi dzimumaparāta daļai. Histerijas gadījumā šīs ķermeņa daļas un gļotādu joslas šo daļu apkaimē līdzīgā kārtā kļūst par jaunu izjūtu un innervācijas pārmaiņu vietu — jā, par tādu norišu vietu, kuŗas var pat ar erekciju salīdzināt — līdzīgi tam, kā ģenitālijas par tādu kļūst no uzbudinājuma normālo seksuālu norišu ceļā.

Erogeno joslu nozīme kā ģenitāliju blakus aparātiem un surrogātiem psichoneurōzes gadījumos visspilgtāk izpaužas histerijā, bet tāpēc nebūt nav teikts, ka citos saslimšanas veidos tai piegriežams mazāk vērības. Te tās tikai grūtāk saskatāmas, tāpēc ka šajos (spaidu neurōze, paranoija) simptomu viedošana notiek dvēseles novadā, kas atrodas tālāk no atsevišķiem, ķermeni pārvaldošiem, centriem. Spaidu neurōzēs visvairāk duŗas acīs to impulsu nozīmība, kas rada jaunus seksuālus mērķus un izpaužas neatkarīgi no erogenām joslām. Tomēr skatīšanas un ekshibīcijas tīksmē erogenā josla atbilst acij, turpretim dzimumdzīņas sāpju un nežēlības komponentos šo lomu uzņemas āda, kas dažādās miesas daļās diferencējusies maņu orgānos un pārveidojusies gļotādā, tā tad erogenā joslā κατ' ἐξοχήν¹⁾.

6. Perversās seksuālītātes šķietamā pārsvara izskaidrojums psichoneurōzēs.

Iepriekšējie iztīrājumi varbūt radījuši aplamu ieskatu par psichoneurōtiķu seksuālītāti. Var likties, ka dispozīcijas ziņā psichoneurōtiķi ar savu seksuālo izturēšanos jo lielā mērā tuvotos perversajiem un tādēļ tādā pat mērā attālinātos no normālajiem. Bet ļoti iespējams, ka šo slimnieku konstitūcionālai dispozīcijai, izņemot pārmērīgo sek-

¹⁾ Šeit jāatceras Moll'a propozīciju, kuŗa seksuālo dzīvu sadala kontrektācijas un detumescences dzīvē. Kontrektācija nozīmē prasību pieskarties ādai.

suālo izstūmumu no vienas puses un pārāk spēcīgo seksuālo dziņu no otras puses, piemīt neparastā tieksme uz perversiju visplašākā nozīmē; tomēr vieglāko gadījumu izmeklēšana rāda, ka pēdējais pieņēmums nav obligātorisks, vai arī, ka vismaz slimīgo efektu novērojot, jāignorē viena faktora iespaids. Vairums psichoneurōtiķu saslimst tikai pēc pūbertātes zem normālās dzimumdzīves prasības spiediena. Pret normālo dzimumdzīvi vispirms tad vēršas izstūmums. Saslimst arī vēlāk, ja neizdodas libīdo apmierināt normālā ceļā. Abos gadījumos libīdo līdzinās straumei, kam galvenā gultne aizsprostota; tā piepilda kollaterālos ceļus, kas līdz šim stāvēja tukši. Tādējādi arī psichoneurōtiķu šķietami tik lielā (katrā ziņā negatīvā) perversā tieksme var būt atkarīga no kollaterālās plūsmas, vai arī, katrā ziņā šī kollaterālā plūsma pastiprinās. Fakts ir tas, ka seksuālais izstūmums kā iekšējs moments jāierindo to ārējo momentu virknē, kuŗi, līdzīgi brīvības ierobežošanai, normālā seksuālā objekta nepieejamībai, bailēm no veneriskām slimībām u. t. t., rada perversijas individos, kas citādi būtu palikuši normāli.

Atsevišķos neurōzes gadījumos lietas apstākļi šinī ziņā var būt dažādi, vienreiz noteicējs var būt iedzimtās perversās tieksmes spēcīgums, citu reizi tas var būt šīs tieksmes kollaterāls pastiprinājums, nostumjot libīdo no normālā seksuālā mērķa un seksuālā objekta. Aplami būtu konstruēt pretējību, kur ir kooperatīvas attiecības. Visvairāk neurōze izpaudīsies tad, ja cilvēkā konstitūcija un pārdzīvojumi vienā un tai pašā nozīmē iedarbosies kopīgi. Spēcīga konstitūcija atsitīs nelabvēlīgus iespaidus, savukārt spēcīgs satricinājums izsauks neurōzi varbūt arī caurmēra konstitūcijā. Šie viedokļi starp citu, paliek spēkā tādā pat mērā arī citos novados, novērtējot iedzimtā un akcidentāli pārdzīvotā etioloģiju.

Ja dod priekšroku tam ieskatam, ka stipri attīstīta perversijas tieksme tomēr pieder pie psīcho-neurōtiķu konstitūcijas savādībām, tad, atkarībā no vienas vai otras erogenās joslas, vienas vai otras parciāltieksmes iedzimtā pārsvara, paveras skats uz šādu konstitūciju daudzveidību. Vai perversā dispozīcija ietekmē saslimšanas veida izvēli, tas, kā daudz kas šajā laukā, vēl nav izpētīts.

7. Aizrādījumi uz seksuālītātes infantilismu.

Izdibinādami, ka perversās tieksmes ir psīcho-neurōžu simptomu veidotājas, mēs līdz ar to esam ārkārtīgā mērā pavairojuši to cilvēku skaitu, kuŗus varētu uzskatīt par perversiem. Jāiegaumē arī vēl tas, ka netikvien ka neurōtiķu ir ļoti daudz, bet ka neurōze visos savos daudzajos veidos ieskanās arī veselajā cilvēkā. Mēbiuss ar pilnām tiesībām varēja teikt: mēs visi esam mazliet hysteriski. Perversijas ārkārtīgi lielās izplatības dēļ mums jāpieņem, ka tieksme uz perversiju nav nekāda reta savādība, bet ka tā piemīt arī normālajai konstitūcijai.

Mēs dzirdējam, ka jautājums ir ķildīgs, vai perversijas cēloņi meklējami iedzimtībā, vai arī rodas no gadījuma rakstura piedzīvojumiem, kā to Binē domāja par fetišismu. Tagad mums rodas pārlicība, ka perversiju pamatā kaut kas iedzimts ir, bet kaut kas tāds, kas visiem cilvēkiem iedzimts, un kā kuŗa katra iedzimtā spēja, arī šī savā intensitātē var svārstīties un gaida, lai dzīves ietekme to izceltu. Lieta grozās ap iedzimtām, konstitūcijā dotām seksuālās dzīves saknēm, kas dažos gadījumos attīstās par īstām seksuālās dzīves norisēm (perversijām), citos gadījumos par maz apmāktas (izstumtas), tās aplinkus ceļā, kā slimības simptomi, piesaista ievērojamu daļu seksuālās enerģijas, kamēr vislabvēlīgākos apstākļos, tās, ierobežojumu un dažādu pārveidojumu ietekmētas, starp abiem ekstrēmiem izveidojas par tā saukto normālo dzimumdzīvi.

Tālāk ir skaidrs, ka šī pieņemtā konstitūcija, kas uzrāda visu perversiju dīgļus, sastopama tikai bērnā, kaut arī visas tieksmes bērnā parādās mazā mērā. Bet ja tāpēc mums sāk likties, ka neurōtiķi uzglabājuši savu seksuālītāti infantīlajā stāvoklī vai arī tajā atgriezušies, tad mūsu interese jāpievērš bērna seksuālai dzīvei un mums jāseko ietekmju rotaļai, kas pārvalda bērnu seksuālītātes attīstību līdz tās izpaudumam vai nu perversijā vai neurōzē, vai normālajā dzimumdzīvē.

Infantilā seksuālitate.

Infantilo
novārtā
atstāšana.

Daļa vispārējās domas par dzimumdziņu saka, ka bērniem viņas neesot un tā mostoties tikai tā sauktajā pūbertātes laikā. Tā ir rūgta maldīšanās ar gaužam smagām sekām, jo taisni šī doma, galvenām kārtām, vainīga mūsuniecīgajās zināšanās par dzimumdzīves īstajiem pamatiem. Seksuālās izpausmes pamatīga novērošana bērnībā mums varbūt sniegtu svarīgus datus par dzimumdziņu, apgaismotu tās attīstību un parādītu, ka tās komponenti nāk no dažādiem avotiem.

Raksturīgi, ka zinātnieki, kas nodarbojas ar pieaugušā individa īpašību un reakciju pētīšanu, daudz vairāk vērības piegriezuši iedzimtībai, nekā atsevišķa individa dzīves pirmajām dienām — bērnībai. Varētu taču domāt, ka šī laikmeta iespaids būtu vieglāk saprotams un tas būtu vairāk jāievēro kā iedzimtība.¹⁾ Tiesa, literatūrā ir gan atrodamī attiecīgi dati par dzimumjūtu agru pamošanos pie maziem bērniem, par erekcijām, masturbāciju un pat dzimumsatiksmei līdzīgiem mēģinājumiem, bet vienmēr tikai kā par izņēmuma gadījumiem, kā ērmīgumiem, vai arī tie minēti kā atbaidoši priekšlaicīgas samaitāšanas piemēri. Neviens autors, ko es zinu, nav skaidri izpratis seksuālās dzīves likumību bērnībā, un neskaitāmos rakstos par bērnu

¹⁾ Nav arī iespējams pareizi novērtēt iedzimtības lomu pirms nav pietiekoši apsvērtā bērnības nozīme.

attīstību nodaļa par „seksuālo attīstību“ pa lielākai daļai apieta.¹⁾

Cēloņi šai dīvainajai nolaidībai, no vienas **Infantīlā** puses, es saskatu konvenciālajā respektēšanā, **amnēzija**, kas ir audzināšanas sekas, un no otras puses tajā psihiskajā fainomenā, kam izskaidrojums vēl nav dots. Es runāju par īpatnējo **a m n ē z i j u**, kas lielāko daļu cilvēkiem (ne visiem) aizsedz pirmos bērnības gadus līdz 6. vai 8. dzīvības gadam. Līdz šim mums nenāca prātā brīnīties par šādas amnēzijas faktu, bet iemesls mums tam būtu dibināts. Mums taču stāsta, ka mēs tais gados, no kuriem mēs vēlāk atceramies tikai dažus neskaidrus faktus, esot dzīvi reaģējuši uz iespaidiem, ka mēs spējuši cilvēcīgā veidā pārdzīvot sāpes un priekus, esot izrādījuši mīlestību, greizsirdību un citas kaislības, kas mūs toreiz spēcīgi aizkustinājušas, ja, ka mēs esot lietājuši izteicienus, kuŗos pieaugušie saskatījuši pierādījumus topošai spriešanas spējai un patstāvī-

¹⁾ Šeit ievietotais apgalvojums man pašam vēlāk likās tik pārdrošs, ka es nolēmu to pārbaudīt, skatot vēlreiz cauri attiecīgo literātūru. Rezultātā to atstāju negrozītu. Bērnības perioda miesas un dvēseles seksuālītātes fainomena zinātniska apstrādāšana atrodas tikai sākuma stadijā. S. Bell's („A preliminary study of the emotion of love between the sexes“. American Journal of Psychology, XIII, 1902.) saka: „Nezinu neviena zinātnieka, kas būtu devis ēmōciju analīzi tādu, kāda tā īstenībā jaunībā ir“. — Sōmatiskās seksuālās parādības pirmspūbertātes laikā saistījušas uzmanību tikai kā deģenerācijas pazīmes un sakarā ar deģenerācijas parādībām. Nodaļas par bērnu mīlas dzīvi trūkst visos rakstos, kuŗus esmu lasījis, par šī vecuma psiholoģiju, tā pazīstamajos Preyer'a darbos, Baldwin'a (Die Entwicklung des Geistes beim Kinde und bei der Rasse, 1898), Pérez'a (L'enfant de 3—7 ans, 1894), Strümpell'a (Die pädagogische pathologie, 1899) Kārļa Groos'a (Das Seelenleben des Kindes, 1904.), Th. Heller'a (Grundriss der Heilpädagogik, 1904), Sully (Untersuchungen über die Kindheit 1897) un citos. Labāko pārskatu par pašreizējo stāvokli šinī nozarē sniedz laikraksts „Die Kinderfehler“ (kopš 1896. gada). — Bet tomēr ir gūta pārlicība, ka mīlas dzīves eksistēšana bērna gados vairs nav atklājama. Pérez's minētajā darbā iestājas par to; K. Groos (Die Spiele der Menschen, 1899) min

gai domai. Un no visa tā mēs, kā pieauguši, paši nekā vairs nezinām. Kāpēc mūsu atmiņa paliek tik ļoti iepakal citām dvēseles norisēm? Mums taču ir iemesls domāt, ka nevienā citā dzīves laikā neesam vairāk spējīgi uzņemt un reproducēt, kā taisni bērnības gados.¹⁾

No otras puses mums jāpieņem, vai arī, citus psiholoģiski pētot mēs varam pārliccināties, ka taisni tie iespaidi, kurus mēs esam aizmirsuši, mūsu dvēselē tomēr atstājuši visdziļākās pēdas un noteicīgi ietekmējuši mūsu turpmāko attīstību. Tā tad te lieta nebūt negrozās ap patiesu bērnības iespaidu izgaišanu, bet ap amnēziju, ko esam novērojuši pie neurōtiķiem attiecībā uz viņu vēlākajiem piedzīvojumiem, un kuŗas būtība pastāv tikai izstumšanā no apziņas. Bet kādi spēki veic bērnības iespaidu izstumšanu? Kas šo mīklu atminētu, būtu arī histērisko amnēziju izskaidrojis.

jau kā vispār zināmu lietu „ka daži bērni jau ļoti agri pieejami seksuālas dabas uzbudinājumiem un ka viņos ir prasība pie-skarties otram dzimumam“ (336. lpp.); laika ziņā visagrāk seksuālas dabas uzbudinājumus (sex-love) S. Bell's novērojis pie kāda 3¹/₂ gadus veca bērna. Sakarā ar šo salīdzini vēl Havelock-Ellis'a „Das Geschlechtsgefühl“ (Kurella tulkojumā), 1903. Appendix, II.

Augšā minētais spriedums par infantīlās seksuālītātes literātūru jāgroza pēc Stanley Hall'a ļoti rūpīgā darba (Adolescence, its psychology and its relations to physiology, anthropology, sociology, sex, crime, religion and education, Two volumes, New York, 1908) iznākšanas. Tas gan nav attiecināms uz nesen iznākušo A. Moll'a grāmatu „Das Sexualleben des Kindes“ Berlin, 1909. Turpretim skaties: Bleuler „Sexuelle Abnormitäten der Kinder“ (Jahrbuch der schweizerischen Gesellschaft für Schulgesundheitspflege, IX, 1908): Līdz šim novārtā atstāto seksuālo faktoru pilnā mērā ievērojusi Dr. H. v. Hug-Hellmuth savā darbā „Aus dem Seelenleben des Kindes“, 1913.

¹⁾ Vienu no problēmām, kas saistīta ar agrās bērnības atmiņām, es mēģināju atrisināt apcerējumā „Par sedzošām atmiņām“ („Ueber Deckerinnerungen“, Monatsschrift für Psychiatrie und Neurologie, VI, 1899). (Salīdzini „Zur Psychopathologie des Alltagslebens“ IV. Kap. Bd. IV. der Gesamtausgabe).

Tomēr neaizmirsīsim uzsvērt to apstākli, ka infantilās amnēzijas eksistence rāda jaunu pieskaras punktu bērna un psihoneurōtiķa dvēseles stāvokļus salīdzinot. Cits salīdzināšanas punkts mums jau ir agrāk nācis priekšā, kad mums uzmācās formulējums, ka psihoneurōtiķa seksuālitāte ir uzglabājusies bērna stāvoklī, vai arī ka tā ir atgriezusies atpakaļ bērna stāvoklī. Vai tik galu galā pati infantilā amnēzija nav vedama sakarā ar dzimumdzīves izpausmi bērnībā!?

Starp citu, infantilās amnēzijas saistīšana ar histerisko amnēziju ir vairāk nekā asprātības rotaļa vien. Histeriskā amnēzija, kas kalpo izstūmumam, izskaidrojama vienīgi ar to, ka individam ir atmiņu rezerves, kas apziņai nav pieejamas un kuņas tad asociatīvi pievelk sev visu to, pret ko iedarbojas no apziņas virzītie izstūmuma atgrūdēji spēki.¹⁾ Var teikt, ka bez infantilās amnēzijas nebūtu arī histeriskās amnēzijas.

Man šķiet, ka infantilā amnēzija, kas katram atsevišķi viņa bērnību padara par aizvēstures laikmetu un aizsedz viņa dzimumdzīves sākumus, ir iemesls tam, ka bērnības dzīves posmam nepiešķir vispār nekādu nozīmi seksuālās dzīves attīstībā. Vienam novērotājam nav pa spēkam aizpildīt šo, tādā veidā mūsu apziņā radušos, robu. Jau 1896. gadā uzsvēru bērnības gadu nozīmi pie zināmu svarīgu, no dzimumdzīves atkarīgu, fainomenu izcelšanos un līdz šim neesmu mitējies izvirzīt infantilo momentu seksuālitātes priekšplānā.

Bērnības seksuālais latences laiks un lūzumi tajā.

Ārkārtīgi bieži sastopamās, it kā anormālās un izņēmumveidīgās dzimumdzīves izpausmes bērnībā, kā arī neurōtiķu līdz tam neapzināto bērnības

¹⁾ Jemot vērā tikai vienu no šiem kopā darbojošamies procesiem, izstumšanas mēchanisms nav izprotams. Salīdzinājumam der veids, kā tūristi nokļūst lielās Gizes piramīdes virsotnē; no vienas puses viņus grūž, no otras — velk.

atmiņu atklāšana, ļauj mums skicēt apmēram sekojošu ainu par seksuālo dzīvi bērnībā:¹⁾

Šķiet skaidrs, ka jaunpiedzimušais nes līdz seksuālo rosmju dīgļus, kuri kādu laiku attīstās tālāk, bet tad arvien vairāk un vairāk tiek apmākti; šo apmāktību savukārt regulāri lauž pieaugošā dzimumdzīvē un savukārt to var pasargāt individuālas dabas momenti. Par šīs svārstīgās attīstības gaitas likumību un periodicitāti nekas noteiktāks nav zināms. Bet liekas, ka bērnu seksuālā dzīve novērošanai pieejamā formā pa lielākai daļai izpaužas ap 3. un 4. dzīvības gadu.²⁾

**Seksuālie
kavēkļi.**

Šajā totālās vai daļējās latences laikā izveidojas tie dvēseles spēki, kas vēlāk kā kavēkļi stājas seksuālai dzīvei ceļā un, līdzīgi dambjiem, ierobežo tās virzienu (riebums, kauna jūtas, aistētiskās un morālās ideāla prasības). Apskatot kultūras bērnu, gūstam iespaidu, ka šie dambji ir audzināšanas darbs, un bez šaubām, audzināšana šajā ziņā dara daudz. Īstenībā šī attīstība ir arganiski noteikta, iedzimti fiksēta, un dažreiz var iestā-

¹⁾ Šo pēdējo materiālu var izlietāt ar to pareizo aprēķinu, ka vēlāko neurōtiku bērnības gadi atšķiras no veselo bērnības gadiem tikai ar savu intensitāti un spilgtumu.

²⁾ Kā anatomiska analogija manam apgalvojumam par infantilām seksuālfunkcijām noder Bayer'a atradums (Deutsches Archiv für klinische Medizin, Bd. 75), ka jaunpiedzimušo iekšējie dzimumorgani (Uterus) parasti ir lielāki kā vecākiem bērniem. Tomēr šis uzskats par involūciju pēc piedzimšanas nav pilnīgi drošs, kaut gan Halban's to konstatējis arī attiecībā uz ģenitālaparāta citām daļām. Pēc Halban'a (Zeitschrift für Geburtshilfe und Gynäkologie, LIII, 1904.) šī regresija norisinās dažu nedēļu laikā pēc piedzimšanas. Autori, kas dzimumdziedzera intersticiālajā daļā saskata organu, kas nosaka dzimumu, savukārt uz anatomisku pētījumu pamata ir nonākuši pie infantilās seksuālitātes un latentā seksuālitātes perioda. Es citēju no 22. lapas pusē minētās Lipschütz'a grāmatas: „Īstenībai daudz vairāk atbilst apgalvojums, ka dzimuma pazīmju nobriešana, kā tā norit pūbertātes laikā, ir tikai to procesu paātrināta gaita, kas sākušies daudz agrāk, pēc mūsu domām, jau dzīvības embrionā-

ties arī bez audzināšanas palīdzības. Aprobežojoties ar organiski predestinētā tālāku attīstīšanu un spilgtāku izcelšanu, audzināšana nebūt nepārkāpj viņai norādītās varas robežas.

Ar kādiem līdzekļiem izveidojas šīs konstitūcijas, kam vēlākā laikā pie personas kultūras un normālītātes tik liela nozīme? Droši vien, uz pašu infantilo seksuālo rosmju rēķina, kuŗu pieplūdums, tā tad nav mitējies arī šajā latences laikā, bet kuŗu enerģija — pilnīgi vai pa lielākai daļai — ir novirzīta no seksuālā uzdevuma un pievērsta citiem mērķiem. Kultūrvēsturnieki šķiet vienis prātis tai ziņā, ka šāda seksuālās dzīves novirzīšana no seksuālā mērķa un tās piegriešana jauniem mērķiem, ka, proti, šāds, tā dēvētais, sublimācijas process, atraisa spēcīgus komponentus visāda veida kultūrālām norisēm. Mēs vēl pieminēsim, ka minētais process norisinās arī atsevišķa individa attīstībā, un ka viņa sākumu mēs saskatām bērnības seksuālās latences laikā.¹⁾

Reakcijas
izveidnes un
sublimācija.

lajā stadijā" (169. lpp.). — „Ko līdz šim vienkārši dēvēja par pūbertātes laikmetu, varbūt ir tikai otra pūbertātes faze, kas sākas ap otrā gadu desmita vidū... Bērna gadus līdz otrās lielās fazes sākumam varētu apzīmēt par „pūbertātes intermediāro fazi“ (170. lpp.). — Šī anatomiskā stāvokļa līdzība ar psiholoģiskiem novērojumiem, ko vienā no saviem referātiem uzsver Ferenczi (Int. Zeitschrift f. Psychoanalyse VI, 1920) traucē tikai tas aprādījums, ka seksuālā organa attīstības „pirmais kulminācijas punkts“ iekrīt agrajā embrionālajā periodā, kurpretim bērna agrīnais seksuālās dzīves ziedu laiks pārnesams trešajā un ceturtajā dzīvības gadā. Pilnīga anatomiskās attīstības sakrīšana ar psihisko attīstību laika ziņā protams nav obligātoriska. Attiecīgie pētījumi, izdarīti pie cilvēka dzimumdziedzeriem. Tā kā dzīvniekiem latences periods psiholoģiskā nozīmē nemēdz būt, tad kristu svarā zināt, vai pie citiem augstāk attīstītiem dzīvniekiem uzrādāmi tie paši anatomiskie stāvokļi, uz kuŗiem autori pamato seksuālās attīstības divus kulminācijas punktus.

¹⁾ Apzīmējumu „seksuālais latences laiks“ arī patapinu no W. Fliess'a.

Arī par šādas sublimācijas mēchanismu iespējams kaut ko nojaust. No vienas puses, bērnības gadu seksuālās rosmes nerod pielietāšanu, jo vairošanās funkcijas iestājas vēlāk, kas ir latences laika raksturīgākā pazīme; no otras puses, tās pašas par sevi būtu perversas, ja tās izietu no erogēnām joslām un vadītos no tieksmēm, kas attīstības gaitā varētu radīt tikai nepatīkamas sajūtas. Tāpēc tās rada pretējus dvēseles spēkus (reaktīvas rosmes), kas šādas nepatīkas spējai apspiešanai izveido minētos psihiskos dambjus, kā riebumu, kaunu un morāli.¹⁾

Dzimumdzinības izlaušanās latences laikā. Nešaubīdamies par bērna latences laika hipotētisko dabu un par mūsu uzskatu nepietiekošo skaidrību šajā lietā, atgriezīsimies pie īstenības, lai rādītu, ka infantilās seksualitātes šāda pielietāšana ir audzināšanas ideāls, no kura atsevišķa individa attīstība pa lielākai daļai kādā nebūt vietā novirzās, un bieži jo ievērojamā mērā. Pa laikam daļa seksuālās rosmes, kas nav sublimējusies, izlaužas uz āru, vai arī kaut kāda seksuāla darbība norit pa visu latences laiku līdz pūbertātei, kad seksuālā dzīve izlaužas pastiprinātā veidā. Audzinātāji, ciktāl viņi vispār vērības piegriež bērna seksualitātei, izturas taisni tā, it kā viņi būtu vienos uzskatos ar mums par morālisko pretspēku attīstību uz seksualitātes rēķina un it kā viņi zinātu, ka seksuālās rosmes traucē bērna audzināšanu, jo viņi vajā bērnā visas seksuālās izpausmes kā „netikumus“, kauču panākumu gūst maz. Mums turpretim ir drošs pamats piegriezt vērību šiem fenomeniem, no kā audzinātāji tā baidās, jo mēs tādā ceļā ceram tikt skaidrībā par dzimumdzīves sākotnējo uzbūvi.

¹⁾ Šeit apcerētajā gadījumā seksuālo dzīvi sublimācija norisinās regresa ceļā. Bet vispārīgi sublimācija un regress jēdzieniski šķirami kā divi dažādi procesi. Sublimācijas iespējamās arī citu un vienkāršāku mēchanismu ceļā.

Infantilās seksuālītātes izpausmes.

Aiz vēlāk saprotamiem motīviem par pa- **Zīšana.**
raugu seksuālām izpausmēm mēs ņemsim zīšanu
(tīksmes pilno sūkāšanu), kurai teicamas studijas
veltījis ungāru bērnu ārsts L i n d n e r s.¹⁾

Zīšana, kas sākas jau pie zīdaiņa un turpinās
līdz nobrieduma gadiem, vai arī tiek piekopta visu
mūžu, izpaužas ritmiski atkārtotā sūkšanas pieskarā
ar muti (lūpām), pie kam barības uzņemšanas no-
lūks ir izslēgts. Objekti, pie kuriem tiek piekopta
zīšana, ir paša lūpas daļas, mēle, kuņa katra sasnie-
dzama ādas daļa un pat kājas ikšķis. Reizē ar to
izpaužas tveršanas tieksme auss lipiņas ritmiskajā
raustīšanā; var arī šī tieksme šajā pašā nolūkā
okupēt daļu otras personas (visbiežāk viņas ausi).
Tāda tīksmes pilna sūkāšana saista visu uzmanību,
un rezultātā uznāk vai nu miegs, vai arī iestājas
motoriska reakcija orgasma veidā.²⁾ Nereti tīk-
smainā sūkāšana norit vienā laikā ar pieskaršanos
zināmām ķermeņa daļām, krūtīm, ārējām ģenitāli-
jām, tās berzējot. Tādā ceļā daudz bērnu pāriet
no sūkšanas uz masturbāciju.

L i n d n e r s pats skaidri izprata šīs norises
seksuālo dabu un to neatlaidīgi arī uzsvēra. Bērnu
istabā zīšanu (sūkāšanu) dažkārt pielīdzina citām
bērna seksuālām „nerātnībām“. Daudzi bērnu un
nervu ārsti enerģiski protestējuši pret šādu uztveri,
kas pa daļai, protams, balstās uz „seksuālā“ un „ģe-
nitālā“ sajaukšanu. Šis iebildums izvirza grūto, bet
nenoraidāmo jautājumu, kādās vispārīga rakstura
norisēs būtu saskatāmas bērna seksuālās izpaus-
mes. Man šķiet, ka to parādību sakarība, kuņu

¹⁾ Skati: Jahrbuch für Kinderheilkunde, N. F., XIV. 1879.

²⁾ Jau šeit pierādās tas, kam nozīme visā turpmākā
dzīvē un proti, ka seksuālais apmierinājums ir labākais miega
līdzeklis. Lielākā daļa nervoza bezmiega gadījumu izskaidro-
jami ar seksuālo neapmierinātību. Ir zināms, ka neapzinīgas
bērnu kopējas iemidzina raudošos bērnus, glāstot viņu ģeni-
tālijas.

mēs psīchoanalīzes pētījumu ceļā esam izpratuši, dod mums tiesības zīšanu uzskatīt kā seksuālu izpausmi un taisni pie viņas studēt infantīlās seksuālās darbības raksturīgās pazīmes.¹⁾

Autoerētisms. Mūsu pienākums ir šim piemēram piegriezt sevišķu vērību. Kā šīs seksuālās darbības raksturīgāko pazīmi atzīmēsim to, ka dziņa nav vērsta uz citām personām; tā apmierinās ar savu ķermeni un ir *autoerētiska*, lietājot Haveloka Ellisa laimīgi atrasto vārdu.²⁾

Tālāk skaidrs, ka sūkātāja bērna darbību nosaka tiekšanās pēc kādas tīksmes, kas reiz jau piedzīvota un tagad no jauna atmiņā uzpeldējusi. Ritmiski sūkājot (zīžot) ādas vai gļotādas vietas, viņš visvienkāršākā veidā gūst apmierinājumu. Ir arī viegli uzminams, kur bērns guvis pirmos tīksmes pārdzīvojumus, kurus viņš cenšas atkal izjust. Pirmā un dzīves svarīgākā bērna darbība, mātes krūts (vai tās atvietotājas) zīšana, viņu jau ar šo patiku būs iepazīstinājusi. Mēs teiktu, ka bērna lūpas ir bijušas it kā *erogena josla*, un siltās piena straumes kairinājums laicam bijis tīksmes sajūtas cēlonis. Sākumā erogenās joslas apmierinājums gan bija apvienots ar barības prasības apmierināšanu. Seksuālā darbība vispirms piesienas tādai funkcijai, kas kalpo dzīvības uzturēšanai un tikai

¹⁾ 1919. g. „Neurol. Zentralbl. 20. nrā Dr. Galant's publicējis rakstā ar nosaukumu „Lutscherli“ kādas jaunavas atzīšanos; viņa infantīlo seksuālo darbību nebija atmetusi, un apmierinājumu zīšanas ceļā tā apraksta kā pilnīgi analogu seksuālam apmierinājumam, sevišķi tam, ko viņa gūst skūpstoties ar savu mīlāko. „Ne visi skūpsti līdzinās zīšanai: nē, nē, tālu ne visi! Neapprakstāmi labi kļūst visam ķermenim no zīšanas; tu atraisies no šīs pasaules, gūsti pilnīgu apmierinājumu un esi bezgala laimīgs. Tā ir brīnišķa izjūta; nekā cita negribas, kā tikai mieru, mūžīgu mieru. Tas ir neizsakāmi skaisti: tu nejūti sāpes, nedz ciešanas, tu atrodi citā pasaulē.“

²⁾ H. Ellis's terminu „autoerētisks“ gan citādi domājis, un proti tāda uzbudinājuma nozīmē, kas nav ārēju apstākļu rezultāts, bet kas rodas no iekšas. Psīchoanalīzei svarīga ir attiecība pret objektu, bet nevis izcelšanās.

vēlāk atraisās un kļūst patstāvīga. Kas redzējis pādušu bērnu atslīgštam no krūts un laižoties miegā ar sasarkušiem vaigiem un svētlaimīgu smaidu, tam būs jāatzīst, ka šī aina atkārtojas arī vēlākā dzīvē pēc seksuālā apmierinājuma. Prasība pēc seksuālā apmierinājuma atkārtošanas vēlāk atraisās no barības uzņemšanas prasības; atraisīšanās nenovēršama, līdz ko parādās zobu un kad barību ne tikai sūc, bet arī sakož. Svešu objektu bērns zīšanai nelietā, bet gan vismīlāk kādu savas ādas daļu, tāpēc ka tā viņam ērtāk pieejama, jo tādā kārtā viņš neatkarīgāks no ārējās pasaules, kas viņam vēl tik nepieejama, un arī tāpēc, ka viņš tādējādi vienā laikā rada otru, lai gan mazāk vērtīgu, erogenu joslu. Šīs otrās joslas mazvērtīgums turpmāk pamudinās viņu meklēt identiskas daļas resp. otras personas lūpas. („Žēl, ka nevaru ar sevi skūpstīties“, viņam varētu pačukstēt priekšā).

Ne visi bērni zīž. Varētu pieņemt, ka līdz zīšanai nonāk tie bērni, kuriem lūpu joslas erogēnā nozīme konstitucionāli pastiprināta. Ja šī konstitucionālā pastiprinātība uzglabājas, tad pieaugdami, šādi bērni top par skūpstu gardēžiem, viņi tiecas pēc perversiem skūpstiem, vai arī būdami vīrieši, iegūst stipru tieksmi dzert un smēķēt. Bet ja tam pievienojas izstūmums (Verdrängung), tad viņiem rodas riebums pret ēdienu, un gadās histeriska vemšana. Ievērojot, ka lūpu josla pilda divējādas funkcijas, tad izstūmums skars arī ēšanas tieksmi. Daudzas manas pacientes ar traucējumiem ēšanā, Globus hystericus, žņaugšanu kaklā un vemšanu, bērna gados bijušas enerģiskas zīdējas (sūkātājas).

Zīšanā vai sūkāšanā mēs jau saskatījām 3 raksturīgākās infantilās seksuālītātes izpausmes veidus. Tā rodas dzīvē svarīgai ķermeņa funkcijai pieslienoties, tai vēl nav seksuālā objekta, tā ir *autoerotiska*, un tās seksuālo mērķi ietekmē kāda erogēna josla. Pieņemsim iepriekš, ka šīs pazīmes attiecināmas arī uz lielāko daļu citām infantilās dzimumdzīves parādībām.

Infantīlās dzimumdzīves seksuālais mērķis.

Erogeno
joslu īpašības.

No zīšanas (sūkāšanas) piemēra mēs gūstam vēl šo to erogenās joslas raksturošanai. Ir ādas vai gļotādas daļas, kuŗas zināmā veidā kairinātas, rada zināmas kvalitātes tīksmi. Nav šaubu, ka tīksmes radītāji kairinājumi saistīti ar zināmiem nosacījumiem, bet mums tie nav zināmi. Starp tiem zināmu lomu laikiem spēlē ritms, tāpat acīs duŗas analogija ar kairinājumu kutinot. Mazāk drošs šķiet jautājums, vai kairinājuma izsaukto tīksmes sajūtu drīkstam apzīmēt par „sevišķu“, ja šis sevišķums ietvertu sevī seksuālo momentu. Tīksmes un netīksmes lietās psiholoģija vēl tik lielā mērā kļīst pa tumsu, ka atzinumos jāievēro vislielākā uzmanība. Vēlāk mēs varbūt atdursimies uz argumentiem, kas it kā apstiprinās tīksmes sevišķo kvalitāti.

Erogenitāte var ļoti labi piemist arī atsevišķām ķermeņa daļām. Ir arī predestinētas erogenas joslas, kā tas izredzams no zīšanas. Bet no tās pašas zīšanas arī redzams, ka kuŗa katra cita ādas vai gļotādas daļa var kļūt par erogeno joslu, tā tad ādai piemīt zināma tendence šajā virzienā. Tāpēc tīksmes radīšanā kairinājuma kvalitātei lielāka nozīme, nekā ķermeņa daļu īpašībām. Sūkātājs bērns meklē savā ķermenī un izvēlas vietu tīksmaiņai zīšanai, kuŗa tad ieraduma pēc paliek par galveno; ja viņš vēlāk nejauši uzduŗas uz kādu no predestinētām vietām (krūts kārpiņu, ģenitālijām), tad priekšroku viņš dod tām. Gluži analoga pārvietošanās sastopama atkal histerijas simptomatoloģijā. Tajā neurōzes izstūmums visvairāk skar istās ģenitālās joslas un tās atdod savu kairestību pārējām, parasti nobrieduma gados atmestajām erogenām joslām, kuŗas tad uzņemas ģenitāliju lomu. Bez tam, kuŗa katra ķermeņa daļa, tāpat kā pie zīšanas, var pārvērsties par erogenu joslu un uzbū-

dināties tāpat kā ģenitālijas. Erogenai un histero-
genai joslai ir viens un tas pats raksturs.¹⁾

Infantilo dziņu seksuālais mērķis ir radīt **Infantīlais seksuālais mērķis.** apmierinājumu ar vienā vai otrā veidā izvēlē-
tās erogenās joslas atbilstošu kairināšanu. Šim mērķis.
apmierinājumam jau vajag būt reiz pārdzīvotam, lai
būtu uzglabājusies prasība viņu atkārtot, un mums
jābūt gataviem uz to, ka daba droši vien ierīkojusi
tā, lai šim apmierinājuma pārdzīvojumam nebūtu
gadījuma raksturs.²⁾ Ar šo ierīkojumu, kas lūpu
joslai sekmē minētā mērķa sasniegšanu, mēs jau
esam iepazinušies. Tās ir šīs ķermeņa daļas saisti-
šana ar barības uzņemšanu. Ar tamlīdzīgiem ierī-
kojumiem mēs vēl sastapsimies kā ar seksuālītātes
avotiem. Prasība pēc apmierinājuma atkārtojuma
izpaužas divējādi: sevišķā sprieguma sajūtā, kam
pārsvarā netiksmes raksturs, un centrāli no-
teiktajā niezes un kaires sajūtā, kas projecēta
periferiskajā erogenajā joslā. Tāpēc seksuālo mērķi
var arī vēl formulēt sekojoši: svarā krīt erogenajā
joslā projecētās kaires sajūtas vietā likt tādu ārējo
kairinājumu, kas novēršot kaires sajūtu, rada ap-
mierinājuma sajūtu. Šis ārējais kairinājums visbie-
žāk ir tāda manipulācija, kas analoga zīšanai.

Ja arī gadās, ka prasība modināta periferiski,
ar patiesām pārmaiņām erogenajā joslā, arī tad tas
nerunā pretim mūsu fizioloģiskajām zināšanām. Ti-
kai mazliet neparasti liekas tas, ka viens kairinā-
jums, lai pārstātu, prasa otru kairinājumu tajā pašā
vietā.

¹⁾ Tālākās pārdomas un citi novērojumi ved pie slē-
dziena, ka erogenitāte piemīt visām miesas daļām un iekšē-
jiem orgāniem. Sakarā ar šo salīdzini zemāk minēto par nar-
cismu.

²⁾ Bioloģiskajos apcerējumos grūti izvairīties no teleo-
loģiskā domāšanas veida, kaut gan labi zini, ka atsevišķos ga-
dījumos neesi nodrošināts pret maldīšanos.

Masturbātoriskās seksuālās parādības¹⁾.

Tas mūs var tikai iepriecināt, ka mums par bērna seksuālo darbību nav vairs daudz svarīga ko mācīties pēc tam, kad dziņas izpratni esam guvuši no vienas vienīgas erogenas joslas. Spilgtākās atšķirības zīmējās uz norisēm, kas nepieciešamas, lai iestātos apmierinājums un kas lūpu joslai izpaudās zīšanā, un kuņas atkarībā no citu joslu stāvokļa un īpašībām, jāatvieto ar citām muskuļu darbībām.

**Tūpla joslas
darbības
izpaušme.**

Tūpla josla, tāpat kā lūpu josla, ar savu izdevīgo stāvokli, sekmē seksuālītātes pieslēšanos ķermeņa citām funkcijām. Jādomā, ka šīs ķermeņa daļas sākotnējā erogenā nozīmē ir ļoti liela. Psichoanalīze mums atklāja, kādas pārvērtības normālā kārtā notiek ar seksuāliem uzbudinājumiem, kas iziet no šīs ķermeņa daļas un cik bieži ievērojama daļa ģenitālās kairestības šai joslai paliek joprojām vēl dzīvē.²⁾ Zarnu traucējumi bērnības gados bieži gādā, lai šai joslai netrūktu intensīvu uzbudinājumu. Kā mēdz teikt, zarnu katarri kūsajā vecumā padara „nervōzu”; vēlākajā neurētiskajā saslimšanā viņi noteicoši ietekmē neurōzes simptomatisko izpaušmi un neurōzes rīcībā dod veselu virkni zarnu traucējumu. Liekot vērā, ka tūpla joslas uzglabājušas erogeno nozīmi vismaz pārveidotā formā, nav arī pilnīgi ignorējamas hemoroidālās ietekmes, kuŗām vecā medicīna piegrieza tik lielu vērību neurētiskā stāvokļa izskaidrošanā.

Bērni, kuŗi izmanto tūpla joslas erogeno kairestību, nodod sevi ar to, ka viņi aiztura izkārnījumu-

¹⁾ Sakarā ar šo salīdzini bagātīgo, bet pa lielākai daļai no sava viedokļa slikti orientēto, literātūru par onaniju, piem. Rohleder, Die Masturbation, 1899. un „Diskussion der Wiener Psychoanalytischen Vereinigung“, („Die Onanie“), Wiesbaden, 1912.

²⁾ Salīdzini rakstus „Charakter und Analerotik“ un „Ueber Triebumsetzungen insbesondere der Analerotik“ manu Kopoto rakstu 5. sējumā.

mus tik ilgi, kamēr tie ar savu sastrēgumu ierosina strauju muskuļu saraušanos un, ejot cauri tūplim, var stipri kairināt gļotādu. Bez tam sāpes pavada arī tīksme. Vēlākās rakstura savādības vai nervozitātes drošākā pazīme ir tā, ja uz poda nosēdināts bērns ietiepīgi liedzas atvieglot zarnas, t. i. tad, kad aukle to vēlas, bet šo funkciju aiztaupa savai personīgai labpatikai. Viņam, protams, nekrīt svarā, ka tas savu vietu pietaisa; viņš tikai rūpējas par to, lai izkārnoties viņš izjustu tīksmi. Audzinātāji, redzams, nojauš lietas patieso stāvokli, ja viņi tādus bērnus, kas šos pienākumus „atliek“, sauc par palaidņiem.

Zarnu saturs, iedarbojoties kā kairķermenis uz seksuālajā ziņā jūtīgo gļotādas virsmu, kairina tā, kā tā orgāna priekštecis, kam jāsāk darboties tikai bērnības fazei izbeidzoties. Šim zarnu saturam ir arī vēl cita svarīga nozīme zīdaiņa acīs. Bērns šo zarnu saturu iedomājas par sava ķermeņa daļu, par „dāvanu“, kuŗu atdodot, mazā būte izrāda paklausību un aizturot — ietiepību pret apkārtējiem. Šī „dāvana“ vēlāk iegūst „bērna“ nozīmi, jo saskaņā ar vienu no infantilajām seksuālām teorijām, bērnu ieņem ēdot un viņa dzemdības notiek caur tūpli.

Izkārnījumu masas aizturēšana, kas sākumā notiek apzinīgi tūpla joslas masturbātoriskai kairināšanai, vai arī lai demonstrētu savu spīti pret apkopējiem, ir viens no neurōpātu obstipācijas (cieta vēdera) pirmcēloņiem. Tūpla joslas lielā nozīme atspoguļojas tai faktā, ka sastopami ļoti maz neurōtiķu, kam nebūtu savas īpatnējas skatoloģiskas ierašas, ceremonijas u. t. t., ko viņi rūpīgi slēpj.¹⁾

¹⁾ Kādā darbā, kas anālerotikas jēdziena izpratni sevišķi padziļina („Anal“ und „Sexual“, Imago, IV, 1916), Andreas Salomé aprāda, ka pirmais aizliegums, kas bērnu skar, aizliegums no anālām norisēm un tās produktiem sagādāt sev tīksmi, ir liktenīgs visai viņa attīstībai. Sakarā ar to mazai būtei pirmo reizi jāizjūt viņa tieksmēm naidīgā ap-

Tūpla tieši masturbātorisks kairinājums ar pirkstu, ko rada centrāli nosacītā vai periferiski uzturētā nieze, pie vecākiem bērniem sastopama diezgan bieži.

Kā izpaužas
ģenitālās
joslas darbība.

Starp bērna ķermeņa erogenām joslām ir viena, kurai, protams, nav galvenā loma un kuŗa arī nevar būt vecāko seksuālo rosmju nesēja, bet kurai ir lemta liela loma nākotnē. Zēniem un arī meitenēm šī josla saistīta ar urina izvadīšanu (glans penis, klitoris); pirmajiem to sedz gļotādas maisiņš, tā kā tai netrūkst kairinājumu no sekretiem, kas jau priekšlaikus spēj sagādāt seksuālo uzbudinājumu. Šis, īstām dzimuma daļām piederošās erogenās joslas seksuālās izpausmes ir vēlākās „normālās” dzimumdzīves sākums.

Ar savu anatomisko stāvokli, ar sekretu pārpludinājumu, ar mazgāšanu un rīvēšanu ķermeni tīrot un ar zināmiem gadījuma rakstura uzbudinājumiem (kā zarnu tārpu klejošana pie meitenēm) ir nenovēršami, ka tiksmi, kuŗu šis ķermeņa daļas spēj sagādāt, bērns mana jau zīdaiņa vecumā un viņā rodas prasība to atkārtot. Ja aptverdami skatām un pārdomājam, ka soļi tīrības uzturēšanai diezin vai citādi ietekmē, kā pati notaisīšanās, tad būs grūti atteikties no ieskata, ka ar zīdaiņa onāniju, kuŗa diezin vai kādam individam secen gājusī, ir likts pamats topošajam šīs erogenās joslas primātam dzimumdzīvē. Paņēmiens, kuŗš novērš kairinājumu un sagādā apmierinājumu, ir rīvējoša pieskaršanās ar roku vai arī reflektorisks spiediēns ar roku vai sakļautiem augšstilbiem. Pēdējo paņēmienu visbiežāk piekopj meitenes. Apstākļi, ka

kārtne, jāmacās atšķirt savu būti no viēam svešās pasaules, un pirmo reizi viņam jāveic pieejamās baudas „izstumšana”. No šī brīža „anālais” paliek par visa atmetamā, no dzīves izslēdzamā simbola. Vēlāk prasāmai anālo un ģenitālo procesu atšķiršanai pretojas viņu anatomiskās un funkcionālās tuvās analogijas un savstarpējās attiecības. Ģenitālā aparāts paliek kaimiņos kloākai, „pie sievietes tas ir tikai patapināts no kloākas”.

zēns dod priekšroku rokai, jau norāda, kādu svarīgu lomu pie vīriešu seksuālītātes kādreiz spēlēs iegūšanas tieksme.¹

Skaidrības labā jānorāda, ka infantilā masturbācijā mums jāizšķir 3 fazes. Pirmā aptver zīdaiņa laiku, otrā — neilgo seksuālās darbības ziedu laiku ap ceturto dzīvības gadu, un tikai trešā faze atbilst bieži daudzīnātajai pūbertātes onanijai.

Zīdaiņa onanija it kā pēc īsa laika izzūd, **Otrā bērnības masturbācijas faze.** bet tās nepārtraukta turpināšanās līdz pūbertātei var radīt pirmo lielo novirzīšanos no kultūras cilvēkam vēlamās attīstības. Bērna gados pēc zīdaiņa laika, visbiežāk pirms ceturta gada, šīs ģenitālās joslas seksuālās tieksmes paisti atkal pamostas un atkal kādu laiku darbojas līdz nākošajai apspiešanai vai arī darbojas joprojām bez pārtraukuma. Varbūtējie apstākļi ir ļoti dažādi un tie noskaidrojami tikai atsevišķus gadījumus precīzi sadalot sastāvdaļās. Bet visi o t r ā s infantilās seksuālās darbības sākumi atstāj visdziļākās (neapzinātās) pēdas personas atmiņā, noteic viņas rakstura attīstību tai gadījumā, ja tā paliek vesela un noteic viņas neurozes simptomatiku, ja tā pēc pūbertātes saslimst.²) Pēdējā gadījumā šo seksuālo periodu aizmirst; atmiņas, kas par to varētu liecināt, ir pārnestas uz citiem faktiem; — esmu jau pieminējis, ka arī normālo infantilo amnēziju es gribētu vest sakarā ar infantilās seksuālītātes darbību. Ar psichoanalitiskās metodes palīdzību izdodas aizmirsto izcelt apziņā un tādā kārtā novērst tos spaidus, kurus rada zemapziņas psihiskie materiāli.

¹) Neparastie paņēmieni piekopjot onaniju vēlākos gados, šķiet, aizrāda uz pārvarētu onanijas noliegšanas iespaidu.

²) Analizei vēl izsmeloši jānoskaidro tas fakts, ka neurotiķu vainas apziņa, kā to vēl nesen atzina Bleuler's, saistās ar atmiņām par onanistiskajām manipulācijām, kas pa lielākai daļai notikušas pūbertātes laikā. Šīs atkarības visrupjākais un svarīgākais faktors droši vien ir tas apstāklis, ka onanija ir visas infantilās seksuālītātes reālizējums un tāpēc tā spēj uzņemties visu vainas apziņu, kas ar šo seksuālītāti saistās.

**Zīdaiņa
masturbācijas
atgriešanās.**

Zīdaiņa laikā seksuālie uzbudinājumi atgriežas minētajos bērnības gados vai nu kā centrāli noteikts niezes kairinājums, kas pamudina izdarīt onanisku apmierinājumu, vai arī pollūcijai līdzīgas norises veidā, kas analogi pollūcijai nobrieduma gados sniedz apmierinājumu bez aktīvas līdzdalības. Pēdējā parādība sastopama pie meitenēm un visbiežāk bērnības otrajā pusē; tās cēloņi ne visai skaidri un šķiet, ka priekšnoteikums tai bieži, bet ne regulāri, ir agrāk piekoptā aktīvā onanija. Šo seksuālo izpausmju simptomatika ir gaužam trūcīga; vēl neattīstītā dzimumaparāta vietā, it kā pēdējā aizbildnis, par sevi dod ziņas urina aparāts. Vairums tā saukto pūšļa kaišu tajā laikā patiesībā ir seksuālas dabas traucējumi; enuresis nocturna (gultas pieslapināšana), ja tai nav epileptisks raksturs, atbilst pollūcijai.

Seksuālās darbības atjaunošanā noteicīgi ir iekšējie cēloņi un ārējie apstākļi, kurus neurōtiskajos saslimšanas gadījumos iespējams pazīt no simptomu veida un kurus psichoanalītiskās pētīšanas ceļā iespējams atklāt. Par iekšējiem cēloņiem runa būs vēlāk; nejaušiem ārējiem iespaidiem šajā laikā liela un paliekoša nozīme. Svarīgākais no tiem ir pavešana, kad bērnu priekšlaikus izmanto kā seksuālu objektu, un apstākļi, kas to iepazīstina ar ģenitālās joslas apmierināšanu (tas bērnam atstāj dziļu iespaidu), ko viņš tad pa lielākai daļai ir spiests onaniski atkārtot. Tādējādi bērnu ietekmēt var gan pieaugušie, gan arī citi bērni; es nevaru atzīt, ka savā 1896. gada apcerējumā „Par histerijas etioloģiju” būtu par daudz uzsvēris pavešanas nozīmi un pārāk lielu vērību piegriezis tam, ka tā sastopama pārāk bieži, kauču arī toreiz vēl nezināju, ka individiem, kas palikuši normāli, viņu bērnības gados varējuši būt tādas pašas dabas piedzīvojumi, un tāpēc pavešanai toreiz piešķīru lielāku nozīmi, nekā seksuālajā konstitūcijā un attīstībā dotajiem fakto-

riem.¹⁾ Pats par sevi saprotams, ka nav nepieciešama pavešana, lai bērnam modinātu seksuālo dzīvi; tāda pamošanās var notikt arī spontāni, aiz iekšējiem cēloņiem.

Ir derīgi zināt, ka bērns, pavešanas ietekmēts, var kļūt polimorfi perverss, var tikt pavadināts uz visādām izvirtībām. Tas rāda, ka tāda tendence viņam jau iedzimta; tāpēc realizēšana uzdužas uz tik niecīgu pretestību, jo atkarībā no bērna vecuma, dvēseles dambji pret seksuālām izvirtībām (kauns, riebums, morāle) vai nu nav vēl uzcelti, vai arī ir vēl tikai tapšanas stadijā. Bērns te neizturas savādāk, kā kultūras neskarta caurmēra sievietē, kurā uzglabājas tās pašas polimorfi-perversās tieksmes. Parastos apstākļos viņa var palikt seksuāli normāla, turpretim veikla pavedēja rokās viņa gūs baudu visās perversijās un savā seksuālajā dzīvē viņa pie tām turēsies. Šo polimorfo, tā tad infantīlo dziņu ielas meitas izmanto savam amatam un, ņemot vērā milzīgo skaitu prostituēto sieviešu un tādas sievietes, kas disponētas uz prostitūciju, lai gan viņas nav atklāti pievērsušās šim amatam, mums beidzot būs neiespējami visu perversiju vienmērīgajā iedzimtībā neredzēt vispārcilvēcīgo un sākotnējo.

Starp citu, pavešana it nebūt nesekmē dzimumdzīves izpratni viņas sākuma stadijā, bet gan mūsu ieskatus šajā lietā tikai sarežģī ar to, ka priekšlaicīgi pieved bērnam seksuālu objektu, pēc kura infantīlā seksuālā dziņa nav izrādījusi nekādas

¹⁾ Havelock's Ellis's sava darba „Geschlechtsgefühl“ (1903) pielikumā sniedz veselu virkni to personu autobiogrāfisku ziņu, kas vēlākajā dzīvē pa lielākai daļai palikušas normālas; šīs ziņas skar pirmos seksuālas dabas pārdzīvojumus, izjūtas bērnībā un to iemeslus. Tām, protams, ir viens trūkums, un proti, ka tajās nav dzimumdzīves aizvēsturiskā laika, ko sedz infantīlā amnēzija, kura novēršama analizējot neurētisku individu. Bet šīs ziņas daudzejādā ziņā tomēr vērtīgas, un šāda paša veida izziņas ierosināja mani grozīt tekstā minēto pieņēmumu par histerijas etioloģiju.

tiekšanās. Tomēr mums jāatzīst, ka arī bērna seksuālā dzīve, neraugoties uz erogeno joslu noteicošo pārsvaru, uzrāda komponentus, kuriem citas personas no sākotnējā gala ir seksuāli objekti. Tāda veida komponenti ir zināmā mērā no erogenām joslām neatkarīgā skatīšanās un rādīšanas kāre un tieksme uz nežēlību, kuŗas tikai vēlāk nāk tuvākos sakaros ar ģenitālo dzīvi, bet manāmas jau bērnības pirmajos gados kā no erogenās seksuālās darbības nošķirtas, patstāvīgas tieksmes. Mazs bērns, pirmkārt, nekā nezina no kauna, un pirmajos gados izrāda nepārprotamu patiku atsegt savu ķermeni, sevišķu vēribu piegriežot dzimumorgāniem. Šis par perversu uzskatītās tieksmes pretstats, ziņkāre redzēt citas personas ģenitālijas, izpaužas laimīgi tikai drusku vēlākos bērna gados, kad kauna jūtas jau sasniegušas zināmu attīstību. Pavešanas ietekmētā skatīšanās perversija var spēlēt lielu lomu bērna seksuālajā dzīvē. Bet pētot veselo un ar neurōzi slimo cilvēku bērnības dzīvi, esmu nācis pie slēdziena, ka skatīšanās kāre var rasties bērnam arī kā spontāna seksuāla izpausme. Mazi bērni, kuŗu uzmanība, visbiežāk masturbātoriski, jau kādreiz vērsta uz paša ģenitālijām, tālākos soļus mēdz spert bez citu palīdzības, un tie dzīvi interesējas par savu rotaļbiedru ģenitālijām. Tā kā šādu ziņkāribu pa lielāko daļu iespējams apmierināt nokārtojot ekskrementālās vajadzības, tad tādi bērni kļūst par voyeur'iem, cītīgiem skatītājiem, kad citas personas novada urīnu vai izkārnās. Pēc tam, kad noticis šīs tieksmes izstūmums (Verdrängung), kāre redzēt otra ģenitālijas (paša vai pretējā dzimuma) paliek kā mocoša dziņa, kas dažos neurōzes gadījumos izvēršas par visstiprāko impulsu simptomu veidošanā.

Vēl mazāk atkarīgi no citām, ar erogenām joslām saistītām seksuālām rosmēm, bērnā attīstās seksuālo dziņu nežēlības komponents. Nežēlība vispār raksturīga bērna dabai, jo līdzietības spēja, kas iegūšanas tieksmei liek respektēt citu sāpes,

izveidojas samērā vēlu. Pamatīga šīs dziņas psiholoģiska analīze, kā zināms, vēl nav izdevusies; mēs varam pieņemt, ka cietsirdīgā rosme rodas no iegūšanas tieksmes un seksuālajā dzīvē šīs abas parādības iestājas tajā laikā, kad ģenitālijas savu nākamo lomu vēl nav uzņēmušas. Tā pārvalda vienu seksuālās dzīves fāzi, kuru vēlāk apskatīsim kā priekšģenitālo organizāciju. Bērni, kuri atšķiras ar sevišķu nežēlīgu izturēšanos pret dzīvniekiem un rotaļu biedriem, pamatoti modina aizdomas par erogeno joslu priekšlaicīgu intensīvu darbību, un arī tai gadījumā, ja visas seksuālās dziņas reizē nobriedušas pāragri, erogenā seksuālā izpausme tomēr šķiet tā primārā. Ja nav ierobežojuma līdzcietības veidā, tad rodas tas ļaunums, ka šīs bērībā saistījušās nežēlības un erogenās tieksmes vēlākā dzīvē viena no otras vairs nav atdalāmas.

Viena no pasīvās nežēlības dziņas (mazo-chisma) erogenajām saknēm ir sēdvietas ādas sāpīgais kairinājums, visiem audzinātājiem pazīstams no Žana-Žaka Ruso pašatzīšanās. No šī gadījuma izejot, audzinātāji pamatoti uzstādīja prasību, ka miesas sods, kas visbiežāk skar minēto ķermeņa daļu, noliedzams pie visiem tiem bērniem, kuriem turpmākā kultūrālā audzināšana varētu libīdo nobīdīt pa kollaterāliem ceļiem.¹⁾

¹⁾ Apgalvot augšā minēto par infantīlo seksuālītāti man deva tiesības 1905. gadā izdarīt psichoanalītiskie pētījumi ar pieaugušajiem. Tiešos novērojumus pie bērna toreiz vēl nevarēja pilnā mērā izlietāt, un tie deva tikai atsevišķus mā-jienus un vērtīgus apstiprinājumus. Kopš tā laika ir izdevies, analizējot atsevišķos neurētiskās saslimšanas gadījumus agrā bērībā, mest tiešu skatu infantīlajā psichoseksuālītātē. Ar gandarījumu varu aizrādīt uz to, ka tiešie novērojumi pilnīgi apstiprina psichoanalīzes slēdzienus, kas savukārt liecina, ka šī pētīšanas metode pelna uzticību. — „Analyse der Phobie eines fünfjährigen Knaben“ (Kopoto rakstu VIII sējums) šinī jautājumā deva daudz jauna, uz ko psichoanalīze nebija sagatavojusi, piem., ka seksuālā simbolika, seksuālo norišu atspoguļošana ar neseksuāliem objektiem un relācijām sākas jau valodas piesavināšanās pirmajos gados. Tālāk es ievēroju

Infantilā seksuālā pētišana.

Zināšanas
kāre.

Ap to pašu laiku, kad bērna seksuālā dzīve nonāk savā pirmajā ziedu laikā, no 3. līdz 5. gadam, tajā parādās tās darbības sākumi, kurus piedēvē zināšanas un pētišanas kārei. Zināšanas kāri nevar uzskatīt ne par elementārās dziņas komponentu, nedz arī pakārtot vienīgi seksuālībai. Tās darbība no vienas puses atbilst sublimētam iegūšanas veidam, no otras puses tā gūst enerģiju no skatīšanās tīksmes. Tās attiecības pret seksuālo dzīvi tomēr ir sevišķi svarīgas, jo psihoanalīzes ceļā mēs esam izdibinājuši, ka seksuālās problēmas bērnu zināšanas kāri sāk nodarbināt pārsteidzoši agri un ļoti intensīvi, varbūt tās ir pirmās, kas ierosina bērna zināšanas kāri.

S. ingas mīkla.

Nevis teorētiskās, bet praktiskās intereses ir tās, kas ierosina bērna pētišanas dziņu. Bērna dzīves asptākļu apdraudēšana ar jauna bērna patiesu vai iedomātu ierašanos un bailes pazaudēt aizgādību un mīlestību, kas saistītas ar notikumu, modina viņā pārdomas, veicina viņā novērošanas spēju. Pirmā problēma, kura viņu nodarbina un kura atbilst šai attīstības gaitai, nav dzimumu izšķirības jautājums, bet gan mīkla: no kurienes nāk bērni? Mazliet sagrozītā veidā tā ir tā pati mīkla, kuru uzdeva Tebas sfinga. Fakti par divējādiem dzimumiem bērns sākumā uzņem bez pretrunām un pārdomām. Vīriešu kārtas bērnam, šķiet dabīgi piedēvēt visām viņam pazīstamām personām tādas pat ģenitālijas, kādas ir viņam pašam, un viņam šķiet neiespējami šo ģenitāliju trūkumu savienot ar priekšstatu par šīm personām. Zēni enerģiski tu-

vienu trūkumu augstāk minētajā, kur jēdzienu skaidrības labad abas autoerētisma un objekta mīlas fāzes aprakstītas kā tādas, kas arī laika ziņā nesakrīt. Bet citētās analīzes un Bell'a ziņojumi (sk. augstāk) rāda, ka trīs līdz pieci gadi veci bērni ļoti spilgtas, stipru afektu pavadītas objekta izvēles spējīgi.

ras pie savas pārlicības, ietiepīgi aizstāv to, kauču arī novērojumi rāda pretējo, un atsakās no tās tikai pēc smagām iekšējām cīņām (kastrācijas komplekss). Šīs izveidnes kā sievietei zudumā gājušā penis'a vietnieki, spēlē lielu lomu dažādo perversiju izveidošanā.¹⁾

Kastrācijas
komplekss un
apskaušana
penisa dēļ.

Pieņemums, ka visiem cilvēkiem ir vienādas (vīriešu) ģenitālijas, ir pirmā svarīgākā un smagām sekām saistītā infantilā seksuālā teorija. Kāds labums bērnam no tā, ka bioloģijas zinātne attaisno šo pieņemumu un saskata sieviešu klitorā īstu penis'a vietnieku. Meitenīte, ieraugot zēna ģenitālijas citādi veidotas, nebūt necenšas to līdzīgā kārtā noraidīt. Viņa tās tūlīt atzīst, tikai tā apskauž zēnu penis'a dēļ, un pieaugot šī skaudība rada viņā seksu ziņā svarīgo vēlēšanos pašai būt par zēnu.

Daudzi cilvēki skaidri atminoties, cik intensīvi priekšpubertātes laikā viņu nodarbinājis jautājums, no kurienes nāk bērni. Jautājuma anatomiskie atrisinājumi toreiz bijuši ļoti dažādi: viņi nākot no krūtīm vai arī tos izgriežot no miesas, vai arī tie nākot caur nabu.²⁾ Ārpus analīzes atceras ļoti reti, ka agrā bērnībā būtu nodarbojušies ar šādu jautājumu; šie jautājumi sen no atmiņas izstumti, vienīgi atbildes šim jautājumam bijušas vienādas. Bērnu dabū kaut ko noteiktu ieēdot (kā pasakās) un viņi piedzimst caur tūpli, līdzīgi izkārnījumiem. Šīs bērnu teorijas savā ierīcē atgādina kloakas tajā dzīvnieku valsts daļā, kas stāv zemāk par zīdītājiem.

Radību teorija.

¹⁾ Pilnīgi pamatoti var runāt par kastrācijas kompleksu arī pie sievietēm. Kā zēni, tā meitenes domā, ka arī sievietei sākumā ir bijis penis, kas zaudēts kastrācijas ceļā. Vispēdīgi gūtā atziņa, ka sievietei penis'a nav, rada jo bieži vīriešu kārtas individos ilgstošu pārlicību par sava dzimuma pārkumu.

²⁾ Vēlākajos bērnības gados seksuālo teoriju mēdz būt ļoti daudz. Tekstā no tām minētas tikai nedaudzas.

Dzimumsatiksmes sadistiskā uztvere.

Ja bērni tik vārīgā vecumā top par pieaugušo dzimumsatiksmes aculieciniekiem, ko sekmē pieaugušo pārliecība, ka mazbērns par dzimumdzīvi vēl nekā nesaprot, tad bērnu acīs seksuālais akts ir vai nu kāds pāri darīšanas vai pievarēšanas veids; tā tad viņi to uztver sadistiskā nozīmē. Psichoanalīze mums arī atklāj, ka tāds iespaids agrā bērnībā stipri noskaņo vēlāko seksuālo mērķi sadistiskajā virzienā. Tālāk bērnus daudz nodarbina problēma, iekš kam pastāv dzimumsatiksme, vai arī vēl, kā viņi to uztver, apprecēšanās, un šī noslēpuma atrisinājumu viņi meklē kopīgās urina vai izkārnījumu funkcijās.

Tipiskas bērnu seksuālo pētījumu neveiksmes.

Par bērnu seksuālām teorijām vispārībā var teikt, ka tās ir bērna personīgās seksuālās konstitūcijas notēli, un neraugoties uz viņu groteskiem maldiem, tie dod daudz pareizāku izpratni par seksuāliem notikumiem, nekā no viņiem to varētu gaidīt. Bērni uztver arī mātes grūtniecības stāvokļa pārmaiņas un prot tās pareizi tulkot; stārķa nasaciņu bieži mēdz stāstīt vēl tādiem bērniem, kas to uzņem ar dziļu, bet pa lielākai daļai klusu neuzticību. Bet tā kā bērniem divi seksuālo pētījumu elementi — apaugļotājas sēklas loma un sievietes dzimuma eja — paliek nezināmi, — starp citu, tie ir tie punkti, kuŗos infantilā organizācija vēl palikusi iepakalus, — tad infantilo pētīnieku pūles parasti izrādās veltīgas, līdz viņš beidzot atsakās no pētīšanas, kas gan nereti ilgstoši kaitē zināšanas kārei. Seksuālos pētījumus agrajos bērnības gados vienmēr izdara vienatnē; tiem ir pirmās patstāvīgās orientēšanās raksturs un līdz ar to iesākas bērna strauja atsvešināšanās no savas apkārtnes laudīm, kas agrāk baudīja pilnu viņa uzticību.

Seksuālās organizācijas attīstības fazes.

Līdz šim mēs esam uzsvēruši, ka infantilā seksuālā dzīve savā būtībā ir autoerētiska (savu objektu atrod savā paša ķermenī), un ka viņas atsevišķās parciālās tieksmes visā visumā nesaistīti un viena no otras neatkarīgi tiecas pēc tīksmes. Attīstības gala rezultāts ir tā sauktā pieaugušā individa normālā seksuālā dzīve, kad tīksmes iegūšana stājusies vairošanās funkcijas kalpībā, un parciālās tieksmes zem vienas vienīgas erogenas joslas primāta izveidojušas ciešu organizāciju seksuālā mērķa sasniegšanai ar svešu seksuālu objektu.

Studējot šajā attīstības gaitā kavēkļus un traucējumus ar psihoanalīzes palīdzību, mums ir izdevība iepazīties ar tādiem parciālo tieksmju organizācijas sākumiem un priekšpakāpēm, kas reizē ir sava veida seksuāls režīms. Šīs seksuālās organizācijas fazes normālos gadījumos norit gludi, izpaužoties tik tikko manāmi. Tikai patoloģiskos gadījumos tās iedarbojas un kļūst pieejamas vienkāršai novērošanai. Preģenitālā organizācija.

Seksuālās dzīves organizācijas, kurās ģenitālā josla vēl nav kļuvusi valdošā, mēs sauksim par preģenitālām. Ar divām no tām, kurās liecina it kā par recidīvu agrākajā dzīvnieciskajā stāvoklī, mēs jau esam iepazinušies.

Pirmā tāda preģenitāla seksuāla organizācija ir orālā, vai arī, ja patīk, kanibāliskā. Seksuālā darbība te vēl nav šķirta no barības uzņemšanas procesa, pretstatī seksuālās darbības robežās vēl nav diferencēti. Vienas darbības objekts ir arī otras darbības objekts, seksuālais mērķis ir objekta inkorporācija, prototips tam, kas vēlāk spēlēs ievērojamu psihisku lomu kā identificēšana. Par tādu fiktīvu, mums no patoloģijas uzspiestas organizācijas fazes pārpalikumu var uzskatīt zīšanu, kurā no barības uzņemšanas darbības nošķirtā sek-

suālā darbība izvēlējusies objektu pie savas miesas sveša objekta vietā.¹⁾

Otrā preģenitālā faze ir sadistiski-anālā organizācija. Pretstatība, kas velkas visai seksuālai dzīvei cauri, te jau ir izveidota. Bet to vēl nevar saukt par vīriešu un sieviešu, to jāsauc par aktīvā un pasīvā pretstatību. Aktivitāte izpaužas kā pārvarēšanas tieksme, kas izriet no ķermeņa muskulatūras, un organs ar pasīvo seksuālo mērķi te ir erogena zarnu gļotāda; abām tendencēm ir pie rokas objekti, bet tie abām nav vienādi. Blakus darbojas arī citas parciāltieksmes autoerētiskā veidā. Tā tad šinī fazē jau sastopama seksuālā polāritāte un svešais objekts. Bet organizācijas un pakārtošanās vairošanās funkcijai vēl nav.²⁾

Ambivalence. Šī seksuālās organizācijas forma var turpināties visu mūžu un ilgstoši saistīt pie sevis lielu daļu seksuālās darbības. Sadisma pārsvars un anālās joslas kloākas loma piešķir tai spilgti archaisku izteiksmi. Viņas nākošā pazīme ir, ka tieksmju pretstatu pāri attīstīti aptuveni vienādā mērā, un šo attiecību Bleulers laimīgi apzīmējis ar vārdu — *a m b i v a l e n c e*.

Seksuālās dzīves preģenitālās organizācijas pieņemums dibinās uz neurōžu analīzi un bez šīs analīzes zināšanas tā maz vai būtu izprotama. Mēs varam cerēt, ka turpmākajā analīzes darbā mums atklāsies vēl daudz kas normālās seksuālās funkcijas uzbūvē un attīstībā.

¹⁾ Par šīs fāzes atliekām pieaugušajos neurōtiķos salīdzini *A b r a h a m'a* darbu: „Untersuchungen über die früheste prägenitale Entwicklungsstufe der Libido“ (Intern. Zeitschrift f. Psychoanalyse IV, 1916). Kādā vēlākā darbā (Versuch einer Entwicklungsgeschichte der Libido, 1924), *Abrahams* sadalīja kā orālo tā arī vēlāko sadistiski-anālo fāzi divās pakārtotās daļās, kurām raksturīga dažādā izturēšanās pret objektu.

²⁾ *A b r a h a m s* aizrāda (nupat minētajā darbā) uz to, ka tūplis cēlies no embrionālās stadijas *p i r m m u t e s* (*U r m u n d*), kas ir itkā psichoseksuālās attīstības bioloģisks paraugs.

Lai infantilās seksuālās dzīves aina būtu pilnīga, tad jāpiebilst, ka bieži vai vienmēr jau bērna gados notiek objekta izvēle tādā veidā, kā mēs to jau atzinām par raksturīgu pūbertātes laikam, un proti, ka visas seksuālās tieksmes dodas vienas vienīgas personas virzienā, pie kuŗas tās grib sasniegt savus mērķus. Šī tad ir tā lielākā tuvošanās pēc pūbertātes laika seksuālās dzīves dēfinitīvajam izveidojumam, kāda bērna gados vispārīgi iespējama. No pēdējās tā atšķiras vēl ar to, ka bērnībā nemaz nav sastopama parciāltieksmju apvienošanās un viņu pakārtošana ģenitāliju primātam, vai arī viss tas notiek ļoti nepilnīgā mērā. Tā tad šī primāta pakļaušanās vairošanās funkcijām ir pēdējā faze, ko seksuālā organizācija veic.¹⁾

To var uzskatīt par tipisku parādību, ka objekta izvēle notiek pa diviem lāgiem, divos metienos. Pirmais metiens sākas starp otro un piekto gadu un latences laikā apklust vai atgriežas agrākajā stāvoklī; to iezīmē seksuālā mērķa infantilā daba. Otrais iestājas ar pūbertāti un noteic seksuālās dzīves galīgo izveidojumu.

Objekta izvēle pa diviem lāgiem.

Tas apstākļi, ka objekta izvēle notiek pa diviem lāgiem, kas galvenā kārtā reducējas uz latences ietekmi, turpmāk gūst sevišķu svaru galējā stāvokļa traucēšanā. Infantilās objekta izvēles rezultāti atsaucas arī vēlākā laikā; tie uzglabājas tādi vai nu uz visiem laikiem, vai arī pūbertātes laikā tie gūst zināmu atsvoidzinājumu. Bet sakarā ar izstumšanas procesa izveidošanos, kas norit abu sta-

¹⁾ Šo apgaismojumu es vēlāk (1923) grozīju tanī ziņā, ka pēc abām preģenitālām organizācijām bērna attīstībā iespraudu trešo ģenitālo fazi, kas uzrāda seksuālu objektu un savu tiesu seksuāltieksmju konverģences uz šo objektu, bet kas vienā svarīgā punktā atšķiras no dēfinitīvās dzimuma nobrieduma organizācijas. Tā pazīst tikai vienas, un proti, vīriešu ģenitālijas. Tāpēc es to nosaucu par fallisko organizācijas pakāpi (Die infantile Genitalorganisation. Intern. Zeitschrift f. Psychoanalyse, IX, 1923, Gesamtausgabe Bd. V). Pēc A b r a h a m'a tās bioloģiskais paraugs ir indiferentā, abiem dzimumiem vienādā, embrija ģenitālā dispozīcija.

diju starplaikā, tie tomēr paliek nederīgi. Viņu seksuālie mērķi zaudējuši savu asumu, un tie nu vairs ir tikai tas, ko mēs varam apzīmēt par maigu seksuālās dzīves plūsmu. Vienīgi psichoanalitiskā izmeklēšana spēj noskaidrot, ka aiz šī maiguma, dievināšanas un cienīšanas slēpjas vecās, tagad vairs nederīgās, infantīlo parciāldziņu seksuālās tieksmes. Pūbertātes laikmeta objekta izvēlei jāatsakās no infantīlajiem objektiem un tai jāsakas no jauna kā jūtēkliskai plūsmai. Ja šīs abas plūsmas nesakrīt vienā, tad bieži sekas ir tās, ka viens no seksuālās dzīves ideāliem — visu iekārošanu apvienojums vienā objektā — nav sasniedzams.

Infantīlās seksuālitātes avoti.

Pūloties izsekot seksuālo dziņu pirmsākumus, līdz šim esam atraduši, ka seksuālais uzbudinājums rodas a) kā pakaldarinājums apmierinājumam, kas pārdzīvots sakarā ar citām organiskām norisēm, b) no erogenās joslas attiecīgas periferiskas kairināšanas, c) kā dažu „dziņu” izpausme, „dziņu”, kuņu izcelšanās mums vēl nav pietiekoši skaidra, piem., skatīšanās kāre un nežēlības tieksme. Vēlākajā laikā izdarītie psichoanalitiskie pētījumi, kas tver atpakaļ bērnībā un reizē ar to pie bērna izdarītie novērojumi uzrāda vēl citus regulāri plūstošus seksuālās uzbudināšanas avotus. Bērnu novērošanai ir tas trūkums, ka te aplūkojamos objektus bieži pārprot; psichoanalīzi savukārt apgrūtina tas, ka tā pie saviem objektiem un saviem slēdzieniem var nonākt tikai pa lieliem aplinkus ceļiem; bet abas metodes kopējā darbā var sasniegt pētījumos diezgan augstu atziņas drošības pakāpi.

Pētot erogenās joslas, mēs jau atradām, ka šīm ādas vietām piemīt tikai kāda kairestības veida sevišķs kāpinājums, kas zināmā mērā piemīt visai ādas virsmai. Mēs nebrīnīsimies, dabūdami zināt, ka zināmiem vispārīga rakstura ādas kairestības

veidiem piedēvējama ļoti spilgta erogena loma. Starp tiem, vispirms, uzsvērsim temperatūras kairi; varbūt tādā ceļā mums kļūs skaidra silto vannu terapeutiskā iedarbība.

Tālāk mums te jāierindo seksuālo uzbudinājumu radīšana ar ritmiski mēchaniskiem ķermeņa satricinājumiem, starp kuriem mums jāizšķir trejādi kaires veidi: 1) kas iedarbojas uz vestibulāro nervu jutekļu aparātu; 2) kas iedarbojas uz ādu; 3) kas iedarbojas uz dziļākām daļām (muskuliem, locītavām). Tādā kārtā radušās tiksmes dēļ der uzsvērt, ka jēdzienus „seksuālo uzbudinājumu“ un „seksuālo apmierinājumu“ mēs te varam labu cēlienu lietāt nešķirotus, bet tas uzliek mums pienākumu vēlāk meklēt tam izskaidrojumu. Ka zināmi ķermeņa satricinājumi rada tiksmi, pierāda tas apstāklis, ka bērni ļoti mīl pasīvās kustību rotaļas, kā šūpošanos un celšanu gaisā, un nemitīgi prasa to atkārtošānu.¹⁾ Lai nemierīgus bērnus iemidzinātu, tos parasti šūpo. Satricinājumi no braukšanas ratos un vēlāk vilcienā uz lielākiem bērniem atstāj tik apburošu iespaidu, ka gandrīz visi zēni kādreiz dzīvē grib kļūt par konduktoriem vai kučiem. Notikumiem vilcienā viņi mēdz veltīt izcilu un pasakainu interesi, un fantazijas bagātajā laikā (īsi pirms pūbertātes) šie gadījumi viņiem pārvēršas par tīras seksuālas simbolikas kodolu. Nepieciešamība saistīt braukšanu vilcienā ar seksuālitāti, protams, izriet no kustības izjūtas tiksmes rakstura. Ja turklāt nāk klāt izstūmums, kas tik daudzām bērnu iemīlotām parādībām piešķir viņu acīs pretējas īpašības, tad tās pašas personas, augošas vai pieaugušas, uz šūpošanu reaģē ar nelabu dūšu, braucot vilcienā jūtas briesmīgi nogurušas vai pārdzīvo bailu lēkmes un, lai izsargātos no nepatīkamo pārdzīvojumu atkārtošānās, tās nodrošinās ar bailēm no vilciena.

¹⁾ Dažas personas atceras, ka šūpojoties gaisa strāvas spiedienu uz ģenitālijām viņas sajutušas tieši kā seksuālu tiksmi.

Mēchaniskie
uzbudinājumi.

Tam nāk klāt vēl neizprasts apstāklis, ka bailēm ar mēchanisko satricinājumu sagadoties, rodas smagā histerijas veida traumātiskā neurōze. Var vismaz pieņemt, ka šie spaidi, kas pie mazas intensitātes top par seksuālo uzbudinājumu avotiem, pārmērīgi iedarbojoties, dziļi satricina seksuālo mēchanismu vai chēmismu.

Muskuļu darbība. Ir zināms, ka intensīva muskuļu nodarbināšana bērniem ir prasība, kuŗas apmierinājums viņam sniedz sevišķi lielu tīksmi. Vai šai tīksmei ir kāds sakars ar seksuālitāti, vai tā ietver sevī seksuālu apmierinājumu, vai arī tā pati var tapt par seksuāla uzbudinājuma cēloni, tas viss var atdurties uz kritiskiem iebildumiem, kuŗi taču vērsīsies arī pret agrāk izteiktajiem apgalvojumiem, ka tīksme, kas rodas no pasīvo kustību sajūtām, ir seksuālas dabas, vai arī iedarbojas seksuālajā ziņā kā kairinātājs. Bet daudzas personas atstāsta kā neapšaubāmu faktu, ka pirmās uzbudinājuma pazīmes savās ģenitālijās viņi sajutuši plēšoties vai cīnoties ar citiem rotaļu biedriem; šādā situācijā, blakus vispārējo muskuļu sasprindzinājumam, iedarbojas arī bagātīgā ādas pieskaršanās pretiniekam. Tiekšanās mēroties spēkiem ar noteiktu personu, līdzīgi tam, kā vēlākos gados tiecas pēc vārdu cīņas („kas mīlas, tie ķīvējas“), ir pazīme, ka objekta izvēle kritīs uz šo personu. Tai apstākli, ka seksuālo uzbudinājumu izsauc ar muskuļu darbības palīdzību, būtu saskatāma viena no sadistisko tieksmju saknēm. Daudziem individiem infantīlais saistījums starp kaušanos un seksuālo uzbudinājumu ir noteicīgs dzimumdzīvas vēlāk izvēlētajam virzienam.¹⁾

¹⁾ Neurōtisko iešanas traucējumu analīze un to neurōtisko gadījumu analīze, kuŗās figurē bailes no telpas, izklaidēšaubas par kustības tīksmes seksuālo dabu. Modernajā kultūrālajā audzināšanā, kā redzams, jo plaša vieta ierādīta sportam kā jaunatnes uzmanības novadītājam no seksuālās dzīves; vēl pareizāk varētu teikt: seksuālās baudas vietā audzināšana liek kustības tīksmi un virza seksuālo izpausmi atpakaļ uz vienu no autoerōtiskiem komponentiem.

Mazāk apšaubāmi pārējie bērna seksuālo **Afektu** uzbudinājumu avoti. Tieši novērojot, kā arī **norises.** vēlāk pētot, viegli konstatējams, ka visas intensīvākās afektu norises, pat baiļu pilnie uzbudinājumi, tver seksuālitātē, kas, starp citu, mums var dot savu tiesu šādu jūtu saviļņojuma patogeno iespaidu izpratnei. Skolas bērnam pārbaudījumu bailes, arī sašprindzinājums atrisinot grūtus uzdevumus, var spēlēt lielu lomu seksuālās darbības izpausmē un arī viņa attiecībās pret skolu, pie kam diezgan bieži šādos apstākļos iestājas kairestības izjūta, kas ierosina pieskarties ģenitālijām, vai arī iestājas pollūcijai līdzīga norise ar visām savām mulsinošām sekām. Bērnu uzvešanās skolā, kas skolotājiem sagādā daudz galvas laužīšanas, vedama sakarā ar mostošos seksuālitāti vispār. Dažu netīksmes pilnu afektu (baiļu, šausmu) seksuāli uzbudinošais iespāids daudziem cilvēkiem uzglabājas visu mūžu, un tas, droši vien, izskaidro to, kāpēc tik daudz personu meklē šāda veida pārdzīvojumus, protams, ja zināmi blakus apstākļi (piederība pie šķietamās pasaules, lasāmā viela, teātris) apslāpē netīksmes izjūtas nopietnību. Ja varētu pielaist, ka intensīvās sāpīgās izjūtas līdzīgi erogeni iedarbojas, īpaši ja kāds blakus moments sāpes apklusina vai arī tura tālāk nost, tad šajā apstākļī varētu saskatīt mazo-chistiski-sadistisko dziņu galveno sakni, to dziņu, kuŗas daudzveidību un komplicēto uzbūvi mēs sākam izprast aizvien vairāk un vairāk.¹⁾

Beidzot nav noliedzams, ka koncentrējoties **Intellektu-** kādā intelektuālā darbā un piespiežoties ga- **ālais darbs.** rīgā darbā vispār, daudziem jauniešiem, kā arī nobriedušiem cilvēkiem rodas seksuāls blakus uzbudinājums, kas vienīgais uzskatāms par īsto cēloni nervozitātei, ko izskaidro ar garīgu „pārpūlēšanos“.

Ja nu mēs, pēc šiem nepilnīgajiem un nedaudzajiem minētiem piemēriem un skicējumiem, pār-

¹⁾ (Tā sauktais „erogenais“ mazochisms.)

skatām bērnu seksuālo uzbudinājumu avotus, tad rodas iespēja noskārst vai konstatēt sekojošo: šķiet, ka pārpilnam ir gādāts par to, lai tiktu iekustināts seksuālā uzbudinājuma process, kuŗa būtība, protams, mums kļuvusi jo neskaidrāka. Par to galvenām kārtām, vairāk vai mazāk tiešā ceļā, gādā sensiblo virsmu — ādas un maņu organu — uzbudinājumi; vistiešāk par to gādā to vietu kairinājumi, kuŗas apzīmē par erogenām joslām. Šajos seksuālo uzbudinājumu avotos noteicēja ir kairinājuma kvalitāte, kaut gan arī intensitātes moments (sāpēm pastāvēt) nav pilnīgi bez nozīmes. Bet bez tam, mūsu organismā ir tādas ietaises, kuŗu dēļ blakus daudzajām iekšējām norisēm, rodas seksuāls uzbudinājums, līdz ko šo norišu intensitāte pārsniegusi zināmas kvantitatīvas robežas. Tas, ko mēs nosaucām par seksuālītātes parciālām tieksmēm, atvasinās vai nu tieši no šo seksuālo uzbudinājumu iekšējiem avotiem, vai arī sastādās no tā, ko piegādā šie seksuālie avoti un erogenās joslas. Ir iespējams, ka organismā nenotiek nekā kaut cik ievērojama, kas kādā nebūt veidā neatsauktos uz dzimumdzīvi.

Šobrīd, man liekas, nav iespējams piešķirt šīm vispārīgas dabas tezēm lielāku skaidrību un drošību sekojošu divu momentu dēļ, pirmkārt, neparastā aplūkošanas veida dēļ un otrkārt tāpēc, ka mums seksuālā uzbudinājuma būtība ir pilnīgi sveša. Taču es negribētu atteikties no aizrādījumiem, kas dod cerības uz tālākām izredzēm:

Dažādas seksuālas konstitūcijas. a) Līdzīgi tam, kā mums jau agrāk reiz bija iespējamība pamatot iedzimtās seksuālās konstitūcijas daudzveidību ar erogeno joslu dažādo attīstību, tāpat mēs varam tagad to pašu pamēģināt, ņemot talkā netiešos seksuālo uzbudinājumu avotus. Mēs varam pieņemt, ka šie avoti gan piegādā visiem individiem pieplūdumu, bet ne visos gadījumos visām personām vienādā mērā spēcīgu, un ka atsevišķo seksuālo uzbudinājumu avotu attīs-

tība, kas baudījusi priekšroku, sekmēs dažādo seksuālo konstitūciju turpmāko diferencēšanu.¹⁾

b) Atmetot tik ilgi lietāto figūrālo izteiksmes veidu, kurā mēs runājam par seksuālo uzbudinājumu „avotiem“, mēs varam pieņemt, ka visiem tiem savienotājiem ceļiem, kas no citām funkcijām ved pie seksuālītātes, vajag būt ejamiem arī pretējā virzienā. Ja, piemēram, abu funkciju kopīgā valdīšana pār lūpu joslu ir pamats tam, ka barību uzņemot iestājas seksuāls apmierinājums, tad reizē ar to šis apstāklis noskaidro mums arī traucējumus barības uzņemšanā tajā gadījumā, ja kopējās funkcijas ir traucētas. Ja mums zināms, ka uzmanības koncentrēšana spēj radīt seksuālo uzbudinājumu, tad uzmācas doma, ka iespaidojot tādā pašā ceļā, tikai pretējā virzienā, seksuālais uzbudinājums ietekmē uzmanības koncentrēšanu. Laba tiesa neurožu simptomatoloģijas, kuru es atvedinu uz seksuālo norišu traucējumiem, izpaužas citos, asexuālajos ķermeņa funkciju traucējumos, un šī līdz šim neizprastā iedarbe top mazāk mīklaina, ja to uzskata tikai kā blakus norisi tiem iespaidiem, kas producē seksuālo uzbudinājumu.

Bet minētiem ceļiem, pa kuriem seksuālie traucējumi iejaucas pārējās ķermeņa funkcijās, arī veselības stāvoklī, jākalpo kādam citam svarīgam uzdevumam. Pa šiem ceļiem vajadzētu notikt seksuālo dzīņu pievilkšanai arī citiem, ne tikai seksuāliem mērķiem, un proti, seksuālītātes sublimēšanai. Beidzot mums jāatzīst, ka par šiem noteikti eksistējošiem, domājams, abos virzienos ejošiem ceļiem vēl ļoti maz kas droši zināms.

¹⁾ No augšā minētā nenoliedzami izriet, ka ikvienam individam piedēvējama orālā, anālā, uretrālā u. t. t. erōtika, un ka tam attiecīgi konstatējamie dvēseles kompleksi nebūt nenorāda uz šī individa nenormālītāti vai neurozi. Starpība, kas šķir normālo no nenormālā, var būt tikai atsevišķu seksuālo komponentu relatīvajā pārsvarā un šo komponentu pielietāšanā attīstības gaitā.

III

Pārvērtības pūbertātē.

Iestājoties pūbertātei notiek pārmaiņas, kurām jāievada infantilā dzimumdzīve viņas galīgajā normālajā fazē. Līdz šim dzimumdzīvē pārsvarā bij autoerētiskais moments, bet tagad tā atrod seksuālo objektu. Līdz šim viņas darbība noritēja izejot no atsevišķām dziņām un erogenām joslām, kas neatkarīgi viena no otras meklēja zināmu tiksmi kā vieniņo seksuālo mērķi. Tagad ir dots jauns seksuāls mērķis, kuŗa sasniegšanai darbojas kopā visas partiāltieksmes, kamēr erogenās joslas pakārtojas ģenitālās joslas primātam.¹⁾ Tā kā jaunais seksuālais mērķis katram dzimumam paredz atšķirīgas funkcijas, tad abu dzimumu seksuālā attīstība norit dažādos virzienos. Vīrieša seksuālā attīstība ir konsekventāka, arī mūsu izpratnei vieglāk pieejama, kurpretī sievietē iestājas pat sava veida regress. Dzimumdzīves normālību garantē tikai uz seksuālo objektu un seksuālo mērķi vērsto dvēselīgo un fizisko plūsmju eksaktā sastapšanās, no kurām pirmā ietver sevī to, kas atlicis pāri no seksuālītātes infantilā ziedu laikā. Tas līdzinās tunēļa urbšanai no abām pusēm reizē.

Vīrieša jaunais seksuālais mērķis ir dzimumproduktu izsviešana; tam nebūt nav sveša tīksmes izjūta, vēl vairāk, šīs seksuālās norises gala akts ir

¹⁾ Tekstā dotais schēmatiskais apraksts grib uzsvērt diferenci. Cik lielā mērā infantilā seksuālītāte ar savu objekta izvēli un fallusa fazes izveidošanos tuvojas definitīvai seksuālai organizācijai, aprādīts jau 69. lpp.

saistīts ar augstāko tīksmes pakāpi. Tagad seksuālā dzīve stājas vairošanās funkcijas kalpībā; tā, varētu teikt, kļuvusi altruistiska. Lai šī pārvērtība izdotos, tad šajā norisē jāņem vērā sākotnējā dispozicija un visas tieksmju īpatnības.

Kā ikvienā citā gadījumā var rasties slimīgi traucējumi, kad organismā jauni saistījumi un savienojumi sāk izveidoties komplicētos mehānismos, tā arī te rodas slimīgi traucējumi tai gadījumā, ja jauniekārtojumi paliek neizdarīti. Visus seksuālās dzīves slimīgos traucējumus pilnā mērā var uzskatīt par attīstības kavēkļiem.

Ģenitālo joslu primāts un priekštīksme.

Aprakstītās attīstības gaitas izejas punkts un gala mērķis guļ skaidri mūsu acu priekšā. Daudzkārt tumšas gan mums vēl ir pārejas, kas spēlē starpnieka lomu; tajās mums ne vienu vien mīklu vēl būs jāatstāj neatminētu.

Par svarīgāko pūbertātes norisi ir uzskatījuši to, kas visvairāk duras acīs un proti, ārējo ģenitāliju saskatāmo augšanu, kurā bērnības latences periodi izpaužas relatīvajā augšanas aizkavējumā. Tanī pašā laikā iekšējās ģenitālijas savā attīstībā progresējušas jau tik tālu, ka tās jau producē dzimumproduktus, vai arī spēj uzņemties jaunas dzīvības veidošanu. Tā ir kļuvis gatavs ļoti komplicēts aparāts, kas gaida, kad viņu sāks lietāt.

Šo aparātu jāiedarbina iekairinot, un lūk novērojumi rāda, ka kairinājumi pie tā nonāk pa trejādiem ceļiem: no ārējo joslu, mums jau pazīstamās erogēnās joslas uzbudinot; no iekšējiem orgāniem, pa vēl neizpētītiem ceļiem, un no dvēseles dzīves, kas pati ir ārējo iespaidu glabātuve un iekšējo uzbudinājumu uztvērēja. Visos trīs gadījumos rodas viens un tas pats stāvoklis, kuru mēdz apzīmēt par „seksuālo uzbudinājumu“, kura pazīmes izpaužas divējādi: psihiski un somatiski. Psihiskā pazīme

ir savdabīgas, impulsīvas dabas sprieguma izjūta; starp daudzām sōmatiskām pazīmēm pirmo vietu ieņem vesela rinda pārmaiņu ģenitālijās, kurām ir nepārprotama nozīme — sagatavošanās seksuālajam aktam. (Vīrieša locekļa erekcija, maksts valganums.).

Seksuālais spriegums. Ar raksturīgo seksuālo uzbudinājumu saistās problēma, kuŗas atrisināšana ir tikpat grūta, cik svarīga seksuālo norišu izpratnē. Neraugoties uz visām psiholoģijā valdošām domstarpībām šinī jautājumā, mans uzskats ir, ka sprieguma izjūtai piemīt netiksmes raksturs. Izšķirošais man ir tas, ka šādai izjūtai nāk līdz dziņa mainīt psihisko situāciju, zināms nemiers, kas pilnīgi svešs jūtamās tīksmes būtībai. Bet līdz ko seksuālā uzbudinājuma spriegumu pieskaitām netiksmes izjūtām, tad atduŗamies uz faktu, ka spriegumu neapšaubāmi izjūt kā tīksmi. Visiem seksuālo rosmju ceļā radītiem spriegumiem piemīt tīksmes izjūta; pat ģenitāliju sagatavošanās pārmaiņās ir skaidri konstatējama sava veida apmierinātības izjūta. Kā tad nu sasaistāms šis netiksmes spriegums ar tīksmes izjūtu?

Viss, kam ir sakars ar tīksmes un netiksmes problēmu, skar tagadējās psiholoģijas vārīgāko vietu. No mūsu rīcībā esošā gadījuma mēs raudzīsim mācīties visu iespējamo un izvairīsimies šai problēmai tuvoties visā visumā.¹⁾ Vispirms metīšu skatu uz to, kādā veidā erogenās joslas pielaikojas jaunajai kārtībai. Tām piekrīt svarīga loma seksuālā uzbudinājuma tapšanā. Acs, kas no seksuālā objekta stāv varbūt visatstatāku, lakstojoties ap objektu, īpatnējā uzbudinājuma kvalitātes dēļ, visbiežāk nonāk kairestības stāvoklī: šī uzbudinājuma cēloni pie seksuālā objekta mēs apzīmējam par skai-stumu. Tāpēc seksuālā objekta īpašības mēdz saukt

¹⁾ Salīdzini ievadu manā apcerējumā „Das ökonomische Problem des Masochismus“ 1924. g. (Int. Zeitschr. f. Psychoanalyse, X; Kopoto rakstu V sēj.), kur es mēģinu šo problēmu atrisināt.

arī par „kairinošām“. No vienas puses, ar šo kairinājumu jau saistās tīksme, no otras puses, tam seko seksuālā uzbudinājuma kāpinājums, vai arī uzbudinājuma ierosinājums, ja tāda vēl nav. Ja nāk klāt citas erogenās joslas uzbudinājums, piemēram, tautstītajas rokas uzbudinājums, tad rezultātā ir tas pats efekts, no vienas puses tīksmes izjūta, kura tūlīt pastiprina no tīksmes, kas rodas no sagatavošanās pārmaiņām, no otras puses, seksuālā sprieguma kāpinājums, kas drīzi pāriet visskaidrākā netīksmē, ja tam nesagādā tīksmes pieaugumu. Labāk illūstrēs, varbūt, šāds piemērs: seksuāli neuzbudinātas personas erogenu joslu, piemēram, sievietes krūts ādu iekairina pieskaroties. Šī pieskaršanās vien jau rada tīksmi, bet līdz ar to vairāk kā jebkas cits spēj modināt seksuālu uzbudinājumu, kas savukārt prasa vēl vairāk tīksmes. Kā tas nāk, ka pašreizējā tīksme rada prasību pēc vēl lielākas tīksmes, lūk, tā ir problēma.

Turpretim loma, kas sakarā ar to piekrīt erogenām joslām, ir skaidra. Kas sakāms par vienu no viņām, tas sakāms par visām. Viņu kopīgais uzdevums ir ar savu attiecīgo kairinājumu dot zināmu tīksmes daudzumu, kas sekmē sprieguma kāpinājumu un kam savukārt jā sagādā nepieciešamā motoriskā enerģija seksuālā akta novešanai līdz galam. Seksuālā akta priekšpēdējais cēliens ir savukārt attiecīgs erogenās joslas kairinājums, našas ģenitālās joslas kairinājums pie glans penis'a ar šim nolūkam piemērotu objektu — vaginas gļotādu; no tīksmes, ko sagādā šis uzbudinājums, reflektoriskā ceļā šoreiz rodas motoriskā enerģija, kas gādā par dzimumproduktu atdalīšanos. Šī pēdējā tīksme savā intensivitātē ir augstākā un atšķiras no agrākajām savā mēchanismā. Tā iestājas kā atvieglinājuma rezultāts, ir caur un caur apmierinātības tīksme, un līdz ar to atslābst uz laiku libīdo spriegums.

**Priekštīksmes
mēchanisms.**

Man šķiet, ka ir dibināts iemesls fiksēt attie-

cību tīksmes būtībā, kas ceļas no erogeno joslu uz-
budinājuma, un kas ceļas atdalot seksuālos produk-
tus, un dodot tiem attiecīgus nosaukumus. Pirmo var
apzīmēt par priekštīksmi, kā pretstatu be-
igu tīksmei jeb apmierinātības tīksmei, kas ro-
das no seksuālās darbības. Priekštīksme tad ir tas
pats, ko dažkārt spētu sniegt, kaut arī mazākā mērā,
infantīlā dzimumdzīvē; beigu tīksme ir jauna, tā tad
laikam saistīta ar noteikumiem, kas iestājušies tikai
ar pūbertāti. Eroģeno joslu jaunās funkcijas for-
mula, tā tad skan šādi: tagad šīs joslas nodarbina,
lai ar viņu radītās priekštīksmes palīdzību pašķirtu
ceļu augstākai tīksmei, kas rodas no apmierinājuma.

Nesen man bija izdevība pavisam citā psihisku
norišu laukā izskaidrot kādu piemēru, kurā līdzīgā
kārtā sasniedz lielāku tīksmes efektu ar mazāksva-
rīgu tīksmi, kas turklāt iedarbojas kā vilinoša prē-
mija. Tur rodas arī izdevība vairāk iedziļināties
tīksmes būtībā.¹⁾

**Priekštīksmes
briesmas.**

Par priekštīksmes sakaru ar infantīlo seksu-
ālo dzīvi liecina tomēr tā patogenā loma,
kāda tai var dažkārt piemist. No mēcha-
nisma, kas ietver sevī priekštīksmi, acīmredzot
draud briesmas normālā seksuālā mērķa sasniegša-
nai, un tas notiek tad, ja kādā seksuālās norises sa-
gatavošanas stadijā priekštīksme gūst pārsvaru par
sprieguma intensīvitāti. Tad atslābst dzinējspēki
seksuālās norises turpināšanai, viss ceļš saīsinās,
normālā seksuālā mērķa vietā stājas atbilstošā sa-
gatavošanās darbība. Kā to piedzīvojumi rāda, šim
kaitīgajam stāvoklim par iemeslu ir tas, ka attiecīgā
erogēnā josla vai attiecīgā parciālā tīksme jau in-
fantīlajā dzīvē pārmērīgi nodarbināta tīksmes iegū-
šanai. Ja vēl nāk klāt apstākļi, kas veicina fiksā-

¹⁾ Skati manu 1905. g. iznākušo darbu „Der Witz und seine Beziehung zum Unbewussten“ (Kopoto rakstu IX. sēj.). Asprātības ceļā iegūto „priekštīksmi“ izlietā lielākas tīksmes atbrīvošanai, novēršot iekšējos kavēkļus.

ciju, tad vēlākajā dzīvē rodas spaidis, kas pretojas priekštiksmes ierindošanai jaunā sakarībā. Tādas dabas ir daudzu perversiju mēchanisms, kas faktiski ir uzskavēšanās pie seksuālo norišu sagatavošanās aktiem.

Seksuālā mēchanisma funkciju neveiksmes priekštiksmes dēļ visdrīzāk novēršamas, ja ģenitālo joslu primāts līdzīgā kārtā infantīlajā dzīves laikā jau iezīmēts. Šim nolūkam šķiet gatavojamies bērības otrajā pusē (no 9. gada līdz pūbertātei). Šajos gados ģenitālās joslas reaģē jau tādā pat veidā kā nobrieduma gados; tās kļūst par uzbudinājumu izjūtu un gatavības pārmaiņu mitekli, līdz ko izjūta kaut kāda tīksme no citu erogeno joslu apmierināšanas, kaut gan šis efekts vēl ir veltīgs, t. i. viņš nesekmē seksuālo norišu turpināšanu. Bērības gados, tā tad, blakus apmierinājuma tīksmei, rodas jau zināms daudzums seksuālā sprieguma, lai gan mazāk pastāvīgs un mazāk spēcīgs. Tagad mēs varam saprast, kāpēc, iztīrējot jautājumu par seksuāliem avotiem, mēs ar tādām pašām tiesībām varējām teikt, ka attiecīgā norise līdzīgā kārtā iedarbojas gan seksuāli nomierinādama, gan seksuāli uzbudinādama. Mēs redzam, ka atziņas procesā infantīlās un nobrieduma laika seksuālās dzīves atšķirības esam iedomājušies pārspīlēti lielas, un tagad mēs to koriģējam. Ar seksuālītātes infantīlo izpausmi predestinēta ne tikai novirzīšanās no normālās dzimumdzīves, bet arī pēdējā normāla izveidošanās.

Seksuālā uzbudinājuma problēma.

Pavisam nenoskaidrots mums ir palicis, kā rodas seksuālais spriegums, kas iestājas līdz ar tīksmi apmierinot erogenās joslas, un kāda ir šīs tīksmes būtība.¹⁾ Apgalvojums, ka šis spriegums rodas kaut

¹⁾ Zīmīgi, ka vācu valoda, lietādama vārdu „Lust“ (tīksme), ņēmusi vērā tekstā minētā seksuālā uzbudinājuma

kā no pašas tīksmes, ir ne tikai pats par sevi neticams, bet atkrīt tāpēc, ka ar dzimumproduktu atdalīšanās momentu saistītā augstākā tīksme nerada spriegumu, bet gan to likvidē. Tīksmei un seksuālajam spriegumam var būt tikai netiešs sakars.

**Seksuālo
produktu
loma.**

Atskaitot faktu, ka seksuālais uzbudinājums normālā kārtā izbeidzas tikai ar atsvabināšanos no seksuāliem produktiem, ir vēl citi pieturas punkti, kas norāda uz seksuālā sprieguma sakarību ar seksuāliem produktiem. Atturīgi dzīvojot, dzimumaparāts mēdz dažādos, bet neregulāros periodos atsvabināties no seksuāliem produktiem, un šo norisi pavada tīksmes izjūta un sapņi par notiekošo dzimumaktu. Un attiecībā uz šo norisi — naktspollūcijām — ir grūti atteikties no ieskata, ka seksuālais spriegums, kas prot atrast īso hallucionāro ceļu akta vietā, būtu funkcija sēklas uzkrāšanai dzimumproduktu rezervuāros. To pašu liecina novērojumi par seksuālā mēchanisma izsmelamību. Pie iztukšota sēklu krājuma ne tikai nav iespējams izdarīt seksuālo aktu, bet nav arī erogeno joslu kairestības, un šo joslu attiecīgais uzbudinājums nespēj radīt tīksmi. Tā, starp citu, mēs dabūjam zināt, ka zināms daudzums seksuālā sprieguma nepieciešams pat erogeno joslu uzbudināšanai.

Tādā veidā mums būtu jāpieņem, ja nemaldos, diezgan plaši izplatītais uzskats, ka seksuālo spriegumu rada un uztur seksuālo produktu uzkrāšanās tādējādi, ka šie produkti, spiežot uz savas tvertnes sienām, iedarbojas kā kaire uz spinālo centru, no kurienes to uztver augstākie centri un rada apziņā zināmo sprieguma izjūtu. Ja erogeno joslu uzbudinājums kāpina seksuālo spriegumu, tad tas varētu

ievadītāja lomu, uzbudinājuma, kas vienā un tajā pašā laikā sniedz apmierinājumu un zināmu daudzumu seksuālā spriegumā. Vārdam „Lust” ir divejāda nozīme. Tas tik pat labi nozīmē seksuālā sprieguma sajūtu (Ich habe Lust = es gribētu, es izjūtu tieksmi), kā arī apmierinājuma sajūtu.

notikt tikai tādā ceļā, ka erogenās joslas ir anatomiskā sakarībā ar šiem centriem, pastiprina pie tiem uzbudinājuma tonusu, pie pietiekoša seksuāla sprieguma noved līdz seksuālam aktam un pie nepietiekoša — ierosina seksuālo vielu produkciju.

Šis mācības trūkums, kuŗu mēs sastopam, piemēram, Krafta-Ebinga seksuālo norišu aprakstā, ir tas, ka tā, apgaismodama nobrieduša vīrieša dzimumdzīvi, maz vērības piegriež trim apstākļiem, kuŗus tāpat vajadzēja apgaismot. Tie zīmējas uz bērnu, uz sievieti un uz vīriešu kārtas kastrātu. Visos trīs gadījumos par seksuālo produktu uzkrāšanos tādā pat nozīmē kā pie vīrieša, nevar būt runa, un tas apgrūtina šīs schēmas vienkāršo iztulkošanu; tomēr jāatzīst, ka ir sameklējami fakti, kas izskaidro minētos gadījumus arī no šīs mācības viedokļa. Tomēr jāatstāj spēkā brīdinājums neuztiept dzimumproduktu uzkrāšanās faktoram funkcijas, kādām tas, šķiet, nav spējīgs.

Ka seksuālais uzbudinājums var ievērojamā mērā būt neatkarīgs no dzimumvielu produkcēšanas, to pierāda novērojumi pie vīriešu kārtas kastrātiem, kuŗiem operācija dažos gadījumos libīdo nav skārusi, kaut gan parasti notiek pretējais, ar ko arī motivē operāciju. Bez tam, jau sen zināms, ka slimības, kas iznīcinājušas vīrieša dzimumšūniņu producēšanu, nav kaitējušas ne šī sterilā cilvēka libīdo, nedz arī viņa potencei. Tāpēc nav arī nekāds brīnums, kā to apraksta C. Rigers, ka vīriešu dzimumdziedzeru zaudēšana vīra gados var palikt bez kāda iespaida uz individa garīgo dzīvi. Kastrācija, kas izdarīta bērnībā, pirms pūbertātes, savās sekās gan tuvinās mērķim iznīcināt dzimuma pazīmes, bet arī tad, atskaitot pašu dzimumdziedzeru zaudēšanu, vērā ņemami ar šo zaudēšanu saistītie citu faktoru attīstības kavēkļi.

lekšējo dzimumorganu novērtējums.

Mēģinājumi ar dzimumdziedzeru (pautu un olnīcu) atsavināšanu pie dzīvniekiem un attiecīgi citu tādu pašu organu ieaudzēšana mugur-

ķīmiskā teorija.

kaulu dzīvniekiem (skat. jau citēto Lipšica darba 13. lapas pusi), beidzot pa daļai noskaidrota seksuālā uzbudinājuma izcelšanās un reizē ar to vēl vairāk pamazināta šūniņveidīgo dzimumproduktu uzkrāšanās nozīme. Eksperimenta ceļā (E. Šteinachs) ir izdevies pārvērst tēviņu mātītē un otrādi, mātīti tēviņā, pie kam dzīvnieka psichoseksuālā izturēšanās mainījusies atbilstoši sōmatiskajam dzimuma raksturam un vienā laikā ar tiem. Tomēr šī dzimumu noteicēja ietekme nav piedēvējama dzimumdziedzeriem, kuŗi producē specifiskās dzimumšūniņas (spermatozojus un oļiņas), bet gan šo dziedzeru starpaudiem, kuŗiem, kā „pūbertātes dziedzeriem“, autori piešķir izcilu nozīmi. Ir ļoti iespējams, ka turpmākie pētījumi atklāj, ka pūbertātes dziedzeris normāli ir hermafroditisks, ar ko tad būtu anatomiski pamatota mācība par augstāko dzīvnieku biseksuālītāti, un jau tagad var pielaist, ka tas nav vienīgais orgāns, kam sakars ar seksuālā uzbudinājuma producēšanu un dzimumu raksturiem. Katrā ziņā šis jaunais bioloģiskais atradums piesienas tam, ko mēs jau agrāk zinājām par vairogdziedzeru lomu seksuālītātē. Tagad mēs varam ticēt, ka dzimumdziedzeru starpaudi producē sevišķas ķīmiskas vielas, kas asins straumes uzņemtas, rada seksuālo spriegumu noteiktajos centrālās nervu sistēmas novados, kā to mēs jau zinām no toksiskās kaires pārvēršanās orgāna kairē, ievadot ķermenī indīgas vielas. Kā rodas seksuālais uzbudinājums no erogēno joslu kairināšanas, ja centrālais aparāts jau pielādēts un kādi tīri toksiski un fizioloģiski kaires iespaidu maisījumi rodas šīm seksuālām norisēm notiekot, šo jautājumu pat hipotētiska apskatīšana šobrīd ir nevietā. Pietiek, ja mēs uzskatām par seksuālajām norisēm kā galveno pieņemam, ka no seksuālo vielu maiņas rodas sevišķas vielas. Tāpēc, ka šo, šķietami patvaļīgo, hipotezi atbalsta kauču arī maz ievērots, tomēr lielā mērā ievēribas cienīgs uzskats. Neurōzes, kas atvedināmas tikai uz seksuālās

dzīves traucējumiem, uzrāda vislielāko klīnisko līdzību ar intoksikācijas un abstinences fenomeniem, kuri rodas no tādu indīgo vielu (alkaloīdu) biežas lietāšanas, kas sagādā tīksmi.

Libīdo teorija.

Uzskats par seksuālo uzbudinājumu ķīmisko bazi ļoti labi saskan ar palīga priekšstatiem, kurus esam redzējuši, lai orientētos dzimumdzīves psihiskajās izpausmēs. Libīdo mēs saprotam kā kvantitatīvi mainīgu spēku, kas var būt par mērauklu visiem procesiem un pārmaiņām seksuālā uzbudinājuma novadā. Šo libīdo mēs šķiļojam no tās enerģijas, kuŗa īpašas izcelšanās ziņā vispārīgi liekama psihisko procesu pamatā, tādējādi piešķirdami tai arī kvalitatīvu raksturu. Šķiļojot libīdināzo no citām psihiskām enerģijām, mēs pieņemam, ka organisma seksuālā norise atšķiras no barošanās norisēm sevišķu ķīmisku procesu ziņā. Perversiju un psīcho-neurōžu analīze mūs novedusi pie atziņas, ka seksuālais uzbudinājums rodas ne tikai no dzimuma, bet no visiem miesas orgāniem. Tādējādi mums rodas priekšstats par noteiktu libīdo kvantumu, kuŗa psihisko pārstāvību mēs saucam par *es-libīdo* (*Ichlibido*), kuŗa produkcijai, pieaugumam vai pamazinājumam, sadalīšanās vai novirzei jādod mums iespēja noskaidrot novērojamos psīchoseksuālos fenomenus.

Analītiskai studijai *es-libīdo* ērti pieejams tikai tad, ja tas ir atradis psihisku pielietājamību, saistīdamies ar seksuālo objektu, proti, kļuvis par *objekta libīdo* (*Objektlibido*). Mēs tad redzam to koncentrējoties uz objektiem, fiksējoties pie tiem vai arī šos objektus atstājot, no šiem uz citiem pārejot un no šīm pozīcijām vadot individa seksuālo rosmi, kas rezultātā sagādā apmierinājumu, t. i. noved pie daļējas libīdo apklūšanas uz kādu laiku. Tā saukto pārneseņa neurōžu (histerijas un spaidu neurōzes) psīchoanalīze mums te dod gaišas ziņas.

Par objekta libīdo likteni mēs vēl esam atklājuši, ka tas, no objektiem atrauts, svārstās sevišķā sprieguma stāvoklī un beidzot atgriežas pie es, tā kā beidzot tas atkal kļūst par es-libīdo. Es-libīdo, atšķirībā no objekta libīdo, mēs saucam arī par narcistisko libīdo. No psihoanalizes, kā pār robežu, kuŗu pārkāpt mums nav atļauts, mēs norauzies narcistiskajā libīdo mutulī un veidojam priekšstatu par abu libīdo attiecībām.¹⁾ Narcistiskais vai es-libīdo mums šķiet kā liels rezervuārs, no kuŗa tiek raidītas objektu saistītājas rosmes un kuŗā tās atkal atgriežas; es'a narcistiskais libīdo saistījums mums šķiet nodibinājies jau agrā bērnībā, kuŗu tikai sedz vēlākie libīdo izveidojumi, bet kas savos pamatos aiz tiem ir uzglabājies nemainīies.

Neurētisko un psihotisko traucējumu libīdo teorijas uzdevums būtu visus novērotos fainomenus un atšifrētās norises izteikt libīdo-oikonomijas terminos. Ir viegli saprotams, ka lielākais svars te piekritīs es-libīdo liktenim, sevišķi kur runa iet par dziļākiem psihotisko traucējumu noskaidrojumiem. Grūtības tad rada tas apstāklis, ka mūsu pētījumu veids, psihoanalīze, pagaidām mums dod drošas ziņas tikai par objekta libīdo pārvērtībām²⁾, bet nespēj tik droši nošķirt es-libīdo no citām enerģijām, kas darbojas „es”ā.³⁾ Tāpēc libīdo-teorijas turpinājums pagaidām iespējams tikai spekulatīvā ceļā. Būtu pilnīga atsacīšanās no visiem ieguvumiem, kas panākti psihoanalītisko novērojumu ceļā, ja pēc C. G. Junga piemēra pašu libīdo jēdzienu izgaistinātu, identificējot to ar psihisko dzinējspēku.

Seksuālo dziņu nošķiršana no citām un līdz ar

¹⁾ Kopš psihoanalīzei lielākā mērā pieejamas arī citas, ne tikai „pārnesuma neurōzes”, šim ierobežojumam nav vairs agrākās nozīmes.

²⁾ Skati agrākās piezīmes.

³⁾ Skati „Zur Einführung des Narzissmus, Jahrbuch der Psychoanalyse VI, 1913 (Kopoto rakstu VI. sēj.) — Termina „narcisms” autors nav vis N a e c k e, kā tur kļūdaini aizrādīts, bet H. Ellis's.

to libīdo jēdziena ierobežošana ar pirmējo rod stipru atbalstu iepriekš iztīrītajā pieņēmumā, ka seksuālā funkcija ir sevišķa ķīmiska norise.

Šķirošana vīrietī un sievietē.

Ir zināms, ka tikai pūbertātei iestājoties, vīrieša un sievietes dzimuma raksturā parādās spilgta atšķirība, pretstats, kurš tad vairāk kā jebkas cits ietekmē cilvēku dzīves izveidošanos. Maskulinā un femininā dispozīcija katrā ziņā jau bērnībā labi saskatāma: seksuālo kavēkļu (kauna, riebuma, līdzcietības u. t. t.) attīstība pie mazām meitenēm notiek agrāk un ar mazākām pretestībām kā pie zēniem; tendence uz seksuālizstūmumiem šķiet daudz stiprāka; kur izpaužas seksuālītātes parciālās tieksmes, tur viņas dod priekšroku šo tieksmju pasīvajām formām. Turpretim erogēno joslu autoerētiskās norises ir abiem dzimumiem vienādas un šīs vienādības dēļ dzimumu atšķirība, kāda tā izveidojas pēc pūbertātes, bērnībā nav konstatējama. Ņemot vērā autoerētiskās un masturbatoriskās seksuālās izpausmes, varētu uzstādīt tezi, ka mazu meiteņu seksuālītāte ir caurin cauri maskulīnas dabas. Vēl vairāk, ja mēs jēdzienam „maskulīns un fēminīns” varētu piešķirt noteiktāku saturu, tad būtu iespējams aizstāvēt arī tezi, ka libīdo regulāri ir maskulīnas dabas, vai nu tas sastopams pie vīrieša vai pie sievietes, un neatkarībā no sava objekta, vienalga, vai tas ir vīrietis, vai sieviete.¹⁾

¹⁾ Jābūt skaidrībā par to, ka jēdzieni „vīriešu” un „sieviešu”, kuru saturs vispārībai liekas nepārprotams, zinātnē pieder pie vissarežģītākajiem jēdzieniem, un ka tie sadalāmi mazākais trijos virzienos. Apzīmējumu „vīriešu” un „sieviešu” lietā gan aktīvitātes un pasīvitātes nozīmē, gan bioloģiskā un arī socioloģiskā nozīmē. Pirmā no šīm trim nozīmēm ir svarīgākā un psihoanalīzē visvairāk lietātā. Tam atbilstoši augstāk minētā tekstā libīdo apzīmēts par vīrišķīgu tāpēc, ka dzīvas vienmēr ir aktīvas, arī tad, ja tām ir pasīvi mērķi. Otrā, bioloģiskā vīriešu un sieviešu kārtas nozīme, visskaidrāk nosakāma. Vīriešu un sieviešu kārtu te raksturo sēkla vai olšūniņas un viņu radītās funk-

Kopš esmu iepazinies ar biseksuālītātes viedokli, uzskatu šo momentu šajā gadījumā par noteicīgo un domāju, ka ignorējot biseksuālītāti, maz vai būs iespējams izprast faktiski novērojamās vīrieša un sievietes seksuālās izpausmes.

Vadošās joslās vīrietī un sievietē. Neatkarīgi no sacītā varu piebilst vēl tikai sekojošo: vadošā erogenā josla arī sieviešu kārtas bērnam ir kuteklis (clitor), vīrieša ģenitālai joslai dzimumlocekļa galviņas apkaimē, tā tad tās ir homologas. Visam, ko esmu varējis uzzināt par mazu meiteņu masturbāciju, ir bijis sakars ar kutelki, bet ne ar ārējām ģenitāliju daļām, kam tik svarīga loma vēlākajās dzimumfunkcijās. Es pats šaubos par to, vai sieviešu kārtas bērns, pavadinājuma ietekmēts, varētu nonākt pie kā cita, kā kutekļa masturbācijas, un ja arī, tad tikai izņēmuma gadījumā. Taisni pie mazām meitenēm tik bieži sastopamā seksuālā uzbudinājuma spontānā izlādēšanās izpaužas kutekļa raustē, un šīs kutekļa biežās erekcijas palīdz meitenēm pareizi izprast seksuālās izpausmes pie otra dzimuma arī bez pamācībām, vienkārši pārnesot savu seksuālo norišu izjūtu uz zēniem.

Ja grib saprast mazas meitenes tapšanu par sievieti, tad jāizseko kutekļa uzbudināmības tālākais liktenis. Pūbertāte, kas zēniem sagādā tik lielu libīdo uzliesmojumu, pie meitenēm izpaužas šī libīdo atjaunotā apmāksnā, kas skar taisni kutekļa seksuālītāti. Tā ir seksuālās dzīves maskulīnā daļa,

cijas. Aktīvāte un tās blakus izpausmes: spēcīgāka muskulatūra, agresija, libīdo lielāka intensitāte, parasti saplūst ar bioloģisko vīrietību, bet vienmēr ar to nesaistās, jo ir arī dzīvnieku sugas, kur šīs īpašības pārsvarā piemīt mātītēm. Trešā, socioloģiskā nozīme gūst savu saturu vīriešu un sieviešu kārtas indivīdu tiešā novērošanā. Šie novērojumi pie cilvēka liecina, ka ne psiholoģiskā, ne bioloģiskā nozīmē nav atrodamas ne tīras vīrišķības, ne tīras sievišķības. Katra atsevišķa persona uzrāda sava bioloģiskā dzimumrakstura maisījumu ar otra dzimuma bioloģiskām īpašībām un aktivitātes un pasivitātes apvienojumu, gan par tik, par cik šīs psihiskās pazīmes atkarīgas no bioloģiskām, gan par tik, par cik tās no viņām neatkarīgas.

kas šinī gadījumā padota izstumšanai. Izstūmumi, kas rodas sievietei nobriestot, pastiprinādami seksuālos kavēkļus, kairina vīrieša libīdo un izsauc tā rosības kāpinājumu; līdz ar libīdo kāpinājumu norit suālajā aktā kuteklis pats tiek uzbudināts, tad kutes tikai attiecībā pret to sievieti, kas izvairās un savu seksuālitāti noliedz. Beidzot, ja pielaistajā seksuālajā aktā kuteklis pats tiek uzbudināts, tad kutekla loma ir šo uzbudinājumu pārnest uz tuvākām sieviešu ģenitāliju daļām, līdzīgi tam, kā sveķainu skalu lietā lielākas malkas aizdedzināšanai. Bieži paiet zināms laika sprīdis, kamēr šis pārneseums iedaļojas, un pa šo laiku jaunā sieviete ir anaistētiska. Šī anaistēzija var ieilgt, ja kutekla josla kavējas nodot tālāk savu uzbudinājumu, ko sekmējusi pārmērīgā kutekla nodarbināšana bērnībā. Ir zināms, ka sieviešu anaistēzija bieži ir tikai šķietama, lokāla. Viņas ir anaistētiskas maksts ejā, bet ir uzbudināmas kutekla vai citās joslās. Pie šādiem erogeniem anaistēzijas iemesliem pievienojas vēl psihiskie, kas arī cēlušies izstūmuma ceļā.

Ja erogenās kairestības pārraide no klitora uz maksts ieeju ir izdevusies, tad līdz ar to sieviete ir mainījusi savu vadošo joslu vēlākā laika seksuālās norises virzienā, kurpretī vīrietim paliek tā pati josla, kas bērnībā. Šinī vadošo erogeno joslu maiņā, kā arī pūbertātes izstūmumos, kas reizē ar to nobīda pie malas infantilo zēniskumu, meklējami galvenie nosacījumi, kāpēc sieviete vairāk disponēta neurōzei, sevišķi histerijai. Šie nosacījumi tā tad cieši saistās kopā ar sieviešu dabu.

Objekta atrašana.

Kamēr pūbertātes norišu ceļā nostiprinās ģenitālās joslas primāts un vīrieša dzimumlocekļa erekcijas valdonīgi norāda uz jauno seksuālo mērķi, uz iespiešanos kādā ķermeņa dobumā, kas uzbudina ģenitālo joslu, tikmēr psihiskā ziņā norisinās objekta atrašana, kādam nolūkam sagatavošanās sā-

kusies jau kopš agras bērnības. Sākumā, kad seksuālais apmierinājums vēl saistījās ar barības uzņemšanu, seksuālās dzīves seksuālais objekts ārpus sava ķermeņa bij mātes krūts. Zaudēja viņš to tikai vēlāk, varbūt taisni tai laikā, kad bērns spēja jau veidot koppriekšstatu par to personu, kurai piederēja orgāns, kas tam sniedza apmierinājumu. Parasti dzimumdzīve tad kļūst autoerētiska, un tikai pēc latences laika pārvarēšanas no jauna iestājas agrākās attiecības. Ne bez pamata bērna zīdīšana pie mātes krūts ir palikusi par prototipu visām mīlas attiecībām. Objekta atrašana savā ziņā ir otrreizēja atrašana.¹⁾

**Zīdaiņa
seksuālais
objekts.**

No šīs pirmās un svarīgākās no visām seksuālām saistībām paliek tomēr pāri krietna daļa vēl pēc seksuālās darbības nošķiršanas no barības uzņemšanas; tā sagatavo ceļu objekta izvēlei, tā tad palīdz atgūt zaudēto laimi. Pa visu latences laiku bērns mācās mīlēt citas personas, tās, kas palīdz viņam bezspēcībā un apmierina viņa vajadzības, pilnīgi pēc tā parauga un tādā garā, kāds valdīja viņa attiecībās ar aukli (zīdītāju). Daudzi varbūt pretosies šai bērnu maigo jūtu un audzinātāju cienīšanu identificēšanai ar dzimumu mīlestību; es tomēr domāju, ka pamatīgi psiholoģiski pētījumi šo identitāti neapšaubāmi apstiprinās. Bērnām satiksme ar kopēju ir nepārtraukti plūstošs seksuālo uzbudinājumu un apmierinājumu avots, kas nāk no erogenām joslām, sevišķi, kur kopēja, kas parasti taču mēdz būt māte, bērnam piedēvē jūtas, kas izriet no viņas seksuālās dzīves, viņu glauda, skūpst un šūpo, un gluži nepārprotami izturas pret

¹⁾ Psīchoanalīze māca, ka objekta atrašanai ir divi celi: pirmais, tekstā minētais, kas balstās uz agrās bērnības pirmparauga, un otrais, narcistiskais, kas meklē savu „es“ un atrod to otrā cilvēkā. Šim jēdzienam ir sevišķi liela nozīme patoloģiska procesa gala iznākumā, bet tam nav tieša sakara ar šeit pārrunājamo jautājumu.

to kā pret pilnvērtīgu seksuālu objektu.¹⁾ Māte varbūt izbītos, ja viņai noskaidrotu, ka viņa ar saviem maigumiem modina bērnā seksuālo dziņu un sagatavo tās turpmāko intensitāti. Viņa savu izturēšanos tur par aseksuāli „tīru“ mīlestību, jo viņa taču rūpīgi izvairās sagādāt bērna ģenitālijām vairāk uzbudinājumu, kā tas nepieciešams tīrības ievērošanai. Bet, kā mēs to jau zinām, dzimumdziņu modina ne tikai ģenitāliju kairināšana; tas, ko mēs saucam par maigumu, visādā ziņā kādu dienu iedarbosies arī ģenitālajā joslā.. Ja mātēm būtu vairāk jēgas par dziņu lielo nozīmi dvēseles dzīvē, visu ētisko un psihisko spēju attīstībā, tad viņas, starp citu, arī pēc noskaidrošanas nemocītos ar sirdsapziņas pārmetumiem. Mācot bērnu mīlēt, tā tikai izpilda savu uzdevumu: lai viņš top par krietnu cilvēku ar enerģiskām seksuālām prasībām un savā dzīvē lai viņš izpilda visu to, uz ko šī dziņa cilvēku spiež. Pārspīlēta vecāku mīlestība, protams, kaitīga, jo tā paātrina seksuālo nobriedumu un bērnu „izlutina“, padara viņu bezspēcīgu vēlākajā dzīvē atteikties uz kādu laiku no mīlestības vai apmierināties ar mazāk mīlestības. Ja bērns savās prasībās pēc maiguma ir nepiepildāms, tad tā ir nākošās nervozitātes droša pazīme, un no otras puses, neiropatiski vecāki, kas pa lielākai daļai mēdz lutināt bērnus ar saviem glāstiem, visbiežāk noskaņo bērnu neirotiskajai saslimšanai. No šī piemēra, starp citu, mēs redzam, ka neirotiskiem vecākiem ir daudz tiešāki ceļi, nekā iedzimtība, savu traucējumu pārņemšanai uz bērniem.

Bērni paši jau no pirmajiem gadiem izturas **Infantīlās bailes.** tā, it kā viņu pieķeršanās saviem audzinātājiem būtu seksuālas dabas mīlestība. Bērnu bailes savos pamatos nav nekas cits, kā tas izjūtas izpaušme, ka viņi savu mīloto personu varētu zaudēt; tāpēc pret katru svešu viņi izturas ar bailēm: viņi

¹⁾ Kam šie uzskati liekas „pārdroši“, tad lai izlasa Havelock'a Ellis'a mātes un bērna attiecību iztirzājumu, kas līdzīgs mūsējam (Geschlechtsgefühl, 16. lpp.).

baidās tumsā, jo tur mīlamo personu neredz un apmierinās, ja viņi to tumsā var satvert aiz rokas. Mēdz pārspīlēt bērnu bailīgumu un sieviņu briesmu nostāstu iespaidu, ja domā, ka tajos meklējams iemesls bērna bailīgumam. Bērni, kas disponēti uz bailīgumu, uzņem taisni tādus nostāstus, kas citiem nebūt nepielīp, un tendence uz bailēm ir tikai tiem bērniem, kam ir vai nu pārāk spēcīga vai priekšlaicīgi attīstīta dzimumdziņa, vai arī tiem bērniem, kam no lutināšanas dzimumdziņa kļuvusi pretenci-ōza. Šādos gadījumos bērns tad izturas kā pieaudzis cilvēks, pārvēršot libīdo bailēs, nespēdams tai sagādāt apmierinājumu, un savukārt pieaugušais, ja viņš kļuvis neurētisks neapmierināta libīdo dēļ, savās bailēs izturēsies kā bērns, sāks baidīties, tiklīdz viņš paliks viens, t. i. bez tās personas, par kuras mīlestību viņš nešaubās, un mēģinās savas bailes apklusināt visbērnišķīgākā veidā.¹⁾

Ja nu vecāku maigums izvairījies no bērna seksuālās dziņas priekšlaicīgas (t. i. pirms doti pūbertātes ķermeniskie nosacījumi) tik spēcīgas pamodināšanas, ka dvēselīgie savīļojumi nepārprotamā kārtā izlauž sev ceļu uz ģenitālo sistēmu, tad viņš ir spējīgs veikt savu uzdevumu: vadīt šo bērnu nobrieduma gados seksuālā objekta izvēlē. Protams, bērnam visērtāk būtu izvēlēties par seksuālo objektu tās personas, kuras viņš, varētu teikt, ar ap-

¹⁾ Par bērnu bailu cēloņa izskaidrojumu man jāpateicas triju gadu vecam zēnam; reiz dzirdēju, kā viņš istabā lūdzās: „Krustmāt, parunā ar manīm; man tumsā bail“. Krustmāte atsaucās: „Kas tev no tā tiks? Tu jau manis neredzi!“ „Tas nekas“, atbildēja bērns, „ja kāds runā, tad paliek gaišs“. — Tā tad viņš nebaidījās tumsas, bet gan tāpēc, ka trūka mīlamās personas, un viņš varēja apsolīt apmierināties, līdz ko dabūs pierādījumu par tās klātbūtni. Fakts, ka neurētiskās bailes rodas no libīdo, ir tās pārveidošanās produkts, tā tad attiecas pret libīdo kā etiķis pret vīnu; šis fakts ir viens no svarīgākem psīchoanalītisko pētījumu sasniegumiem. Tālāku šīs problēmas iztirzājumu skatī manu darbu „Vorlesungen zur Einführung in die Psychoanalyse“ 1917 (Kopoto rakstu VII. sēj.), kur tomēr nav galīgs atrisinājums vēl dots.

slāpētu libīdo mīl jau kopš bērnības. Attālinot seksuālā nobrieduma momentu, iegūst laiku incesta ierobežojuma uzcelšanai blakus pārējiem seksuālajiem kavēkļiem, iegūst laiku to morālisko priekšrakstu piesavināšanai, kuŗi, izvēloties objektu, noteikti izslēdz kopš bērnības mīlētās personas kā asinsradniekus. Šī ierobežojuma ievērošana ir sabiedrības kultūrālā prasība, kuŗai jāvēršas pret to interešu uzsūkšanu no ģimenes puses, kas sabiedrībai nepieciešamas augstāku sociālu vienību radīšanai. Tāpēc sabiedrība pieliek visas pūles atsevišķa individa, sevišķi jauneklā, saišu mīkstināšanai starp viņu un ģimeni, to saišu, kuŗas noteicīgas tikai bērnībā.¹⁾

Objekta izvēle notiek vispirms iedomās, un nule topošās jaunatnes dzimumdzīvei iespējams izdarboties gandrīz vienīgi fantāzijās, t. i. priekšstatos, kuŗiem nav nekad jāpiepildās.²⁾ Šajās fantāzijās visiem cilvēkiem atkal uzpeld, tikai tagad sōmatisku momentu pastiprinātas, infantīlās tieksmes,

¹⁾ Incesta ierobežojumi laīkam pieder pie cilvēces vēsturiskiem ieguvumiem, un līdzīgi citām tabū morāles prasībām, pie daudziem indivīdiem tie fiksēti ar organisku iedzimtību. (Skati manu darbu: Totem und Tabu, 1913. g. Kopotirakstu X sēj.). Psihoanalītiskie pētījumi tomēr rāda, cik vēl intensīvi atsevišķais indivīds savā attīstības laīkā cīnās ar incesta kārdinājumiem un cik bieži viņš tiem padodas savās fantāzijās un pat dzīvē.

²⁾ Pūbertātes laīkā fantāzijām ir sakars ar bērnībā atmesto infantīlo seksuālo pētīšanu, un tās tver labu tiesu atpakaī arī latences laīkā. Tās var būt pavisam vai arī pa lielākai daīai neapzinātas, un tādēī tās grūti precīzi datēt. Tām liela nozīme daudzējādo simptomu radīšanā, tāpēc ka viņas ir šo simptomu priekšstadijas, tas ir, viņas ir tie veidi, kuŗos nostumtie libīdo komponenti rod savu apmierinājumu. Tādas pašas dabas ir tās, kas guī nakts fantāziju pamatos, un kas nonāk apziņā kā sapņi. Bieži vien sapņi nav nekas cits, kā tikai šāda veida fantāzijas, kas atdzīvojas kāda dienas pārdzīvojuma iespaidoti un arī sakarā ar šo pārdzīvojumu, kas nogūlies dvēselē kā nomoda stāvokļa atlieka („Tagesreste“). Starp pūbertātes laīka seksuālām fantāzijām duras acīs dažas, kas raksturīgas ar to, ka viņas vispār izpla-

un starp tām, regulāri un bieži atkārtojoties, pirmajā vietā izvirzās, pa lielākai daļai jau uz dzimumu savstarpējās pievilkšanas pamatiem diferencēta, seksuālā rosme pret vecākiem — dēlam pret māti un meitai pret tēvu.¹⁾ Līdz ar šo neapšaubāmi incestuozo fantaziju pārvarēšanu un atmešanu ir veikts pūbertātes laika smagākais un sāpīgākais psihiskais darbs — atraisīšanās no vecāku autoritātes, pateicoties kam rodas kultūras progresam tik svarīgais jaunās ģenerācijas pretstats vecajai. Ikvienā individa pārdzīvojamā attīstības posmā tiek aizturēta daļa šo incestuozo fantaziju, un tādējādi mēdz būt arī personas kas vecāku autoritāti nekad nepārvar un savā maigumā no tiem nekad neatraisās vai arī veic to tikai ļoti nepilnīgi. Pa lielākai daļai meitenes ir tās, kas vēl ilgi pēc pūbertātes savā mīlestībā pieķeras vecākiem, par lielu prieku pēdējiem, un te tad ir ļoti pamācīgi redzēt, ka šīs jauna-

¹⁾ Salīdzini Oidipa fabulā sacīto par nenovēršamo likteni („Traumdeutung“, 4. izdevums, 198. lpp. Kopoto rakstu III un IV sēj.).

tītas un lielā mērā neatkarīgas no atsevišķa cilvēka pārdzīvojumiem. Tādas ir fantazijas par vecāku dzimumsakaru noklausīšanos, par pavešanu agrā bērnībā no mīloto personu puses, par kastrācijas draudiem, fantazijas par dzīvi mātes miesās, pat par pārdzīvojumiem mātes miesās, un tā sauktais „ģimenes romāns“, kurā pusaudzis reaģē uz pārmaiņām savās tagadējās attiecībās pret vecākiem salīdzinot ar tādām bērnībā. Šo fantaziju tuvo sakarību ar mitiem O. Rank's aprāda savā darbā „Der Mythos von der Geburt des Helden“ 1909. Dibinātu mēdz apgalvot, ka Oidipa komplekss ir neurōžu pamatkomplekss, ka viņš ir viņu galvenais saturs. Tajā norit infantilās seksuālītātes attīstība, kas noteicīgi ietekmē pieaugušā seksuālītāti. Katram jauniešu sabiedrības loceklim jāveic uzdevums: jāpārvar Oidipa komplekss; kas to nespēj, tas saslimst ar neurōzi. Psihonalīzes pētījumi aizvien vairāk uzrāda Oidipa kompleksa lielo nozīmi; atkarībā no šī kompleksa atzīšanas vai neatzīšanas mēs šķirojam psihoanalīzes piekritējus no viņu pretiniekiem.

Kādā citā rakstā (Das Trauma der Geburt, 1924.) pieķeršanos mātei Rank's atvedina uz embrionālo laiku un tādējādi uzrāda Oidipa kompleksa bioloģisko sākotni. Incesta valni, atšķirībā no iepriekšējā viņš atvasina no dzimšanas baiļu traumatiskā pārdzīvojuma.

vas savā turpmākajā dzīvē nespēj sniegt saviem laulātiem draugiem pienācīgo. Viņas kļūst vēsas sievas un paliek seksuāli anaistētiskas. No tā izredzams, ka šķietami asexuālo vecāku mīlestību un arī dzimumu mīlestību apgādā no tiem pašiem avotiem, t. i., ka pirmajā atbilst tikai infantīlajai libīdo fiksācijai.

Jo vairāk tuvojas dziļākajiem psihoseksuālās attīstības traucējumiem, jo skaidrāk duras acīs incestuozās objekta izvēles svars. Pie psihoneurōtiķiem, negatīvās izturēšanās dēļ pret dzimumdzīvi, objekta meklēšanā virzīta psihoseksuālā darbība vai nu lielākajā daļā vai arī visā visumā, norit zem-
apziņā.

Meitenes ar pārspīlētām maiguma prasībām un tādu pat riebumu pret seksuālās dzīves reālajām prasībām pārņem neatvairāma tieksme realizēt dzīvē seksuālās mīlestības ideālu no vienas puses un apslēpt savu libīdo izpausmi zem tāda maiguma veida, ko tās drīkst piekopt bez pašpārmetumiem, no otras puses, līdz ar to apturot dzīvē arī uz priekšu infantīlo, pūbertātes laikā atsvaidzināto, pieķeršanos vecākiem vai brāļiem un māsām. Psichoanalīze šādos gadījumos bez pūlēm spēj konstatēt, ka šīs personas savos asinsradniekos iemīlēja šā s vārda visparastākajā nozīmē, un veic to tādējādi, ka ar simptomu un citu slimību izpausmju palīdzību viņu neapzinātās domas atsedz un izceļ apziņā. Arī tad, ja persona, kas agrāk bijusi vesela, pēc nelaimīgas mīlestības saslimst, var droši šādas saslimšanas mehānismu atšifrēt kā viņas libīdo atgriešanos pie bērnībā izredzētām personām.

Arī tas, kas incestuozai libīdo fiksācijai ļa-
mīgi ticis pāri, nebūt vēl nav pilnīgi viņas ie-
tekmes brīvs. Šis attīstības posms jo gaiši
atbalsojas tajā apstākļi, ka jauneklis bieži
pirmo reizi nopietni iemīlās nobriedušā sievietē,
meitenes — piedzīvojušā vīrietī, kas viņiem atgā-

**Infantīlās
objekta iz-
vēles vēlākā
ietekme.**

dina mātes un tēva tēlus.¹⁾ Šie paraugtēli patiesībā ietekmē objekta izvēli vispār. Īpaši vīrietis meklē tādu sievieti, kādu tas atcēraš māti kopš agrās bērnības; ar iepriekšējo jo labi saskan tas, ka vēl dzīvojošā māte saslienās pret šādu sevis atjaunošanu un uzņem to naidīgi. Tā kā bērnu un vecāku attiecībām tik liela nozīme vēlākajā seksuālā objekta izvēlē, tad viegli saprotams, ka katrs šo bērnības attiecību traucējums rada vislaunākās sekas dzimumdzīvē pēc nobrieduma; arī mīlētāju greizsirdībā nekad netrūkst infantilo sakņu vai, mazākais, infantīlās dabas pastiprinājuma. Nesaticība pašu vecāku starpā, viņu nelaimīgā laulība, lielā mērā ietekmē bērnus dzimumattīstības traucējumu vai neurētiskas saslimšanas virzienā.

Infantīlā pieķeršanās vecākiem ir gan svarīgākā, bet ne vienīgā, kas, pūbertātes laikā atsvaidzināta, nosaka virzienu objekta izvēlei. Citas tendences, kuŗu izcelšanās ir līdzīga, dod vīrietim iespēju, pieslienoties bērnības pārdzīvojumiem, attīstīt vairāk kā vienu vienīgu seksuālo rindu, dod iespēju izveidot jo dažādus nosacījumus objekta izvēlē.²⁾

Inversijas novēršana. Viens no uzdevumiem, kas uzpeld sakarā ar objekta izvēli, ir neizlaist no acīm pretējo dzimumu. Šo uzdevumu mēdz veikt ne bez zināmas taustišanās. Pirmās jūtu rosmes pūbertātes laikā diezgan bieži, gan ilgi nekaitējot, iet aplamus ceļus. Desuārs dibināti aizrāda uz likumību, kas izpaužas zēnu savstarpējā, kā arī meiteņu savstarpējā jūsmīgajā draudzībā. Lielākā vara, kas novērš ilgstošu seksuālā objekta inversiju, protams, ir savstarpējais dzimumu pievilkšanas spēks; šis pa-

¹⁾ Skati manu rakstu „Über einen besonderen Typus der Objektwahl beim Manne“, 1910 (Kopoto rakstu V sēj.).

²⁾ Neskaitāmās cilvēku mīlas dzīves savādības kā arī pašas iemīlēšanās spaidu stāvoklis izprotams tikai pēc tam, kad izdibinātas viņu attiecības pret bērnību un izdibināts bērnības iespaids, kas vēl uzglabājies.

rādības izskaidrojumam mūsu iztīrājumi nekā nevar dot.¹⁾ Bet šis faktors pats par sevi nav pietiekošs inversijas izbeigšanai; tam nāk klāt visādi sekmējoši momenti, un galvenais no tiem ir sabiedrības autoritāte. Kur inversiju neuzskata par noziegumu, tur var novērot, ka tā pilnīgi atbilst ne mazums individu seksuālajām tieksmēm. Kas zīmējas uz vīrieti, tad var pieņemt, ka bērnības atmiņas par mātes un citu sieviešu maigumu, kurām viņš kā bērns bij uzticēts, jo enerģiski palīdz viņam savā izvēlē nosvērties uz sievietes pusi, kamēr priekšlaicīgā seksuālā iebaidīšana, ko viņš piedzīvojis no tēva un nostāšanās konkurenta lomā pret viņu, novirza to no līdzīgā dzimuma. Abos gadījumos tas pats sakāms arī par meitenēm, kuru seksuālā rosība atrodas mātes uzraudzībā. Tā rodas naidīgas attiecības pret paša dzimumu, kas objekta izvēli izšķiroši ietekmē par normālu atzītajā virzienā. Zēnu audzināšana ar vīriešu kārtas personu palīdzību (senatnē vergi), šķiet, veicināja homoseksuālitāti; bieži sastopamā inversija tagadējo dižciltīgo starpā izskaidrojama ar vīriešu kārtas kalpotāju personālu un mātesniecīgu līdzdalību rūpēs par saviem bērniem. Dažiem histērikiem ilgstošu inversiju cēlonis ir pāragra tēva vai mātes zaudēšana (nāves, laulības šķiršanas vai atsvešināšanās dēļ); pie bērna palikušais tēvs vai māte, piesavinādamies bērna visu mīlestību, ietekmē izšķiroši viņa vēlāk izvēlētajā seksuālā objekta kārtu (vīriešu vai sieviešu) un līdz ar to rada labvēlīgus apstākļus ilgstošai inversijai.

¹⁾ Būtu vietā aizrādīt uz F e r e n c z i zināmā mērā fantastisko, bet ierosmju bagāto rakstu (Versuch einer Genitaltheorie, 1924), kurā viņš augstāko dzīvnieku dzimumdzīvi atvasina no viņu bioloģiskās attīstības vēstures.

Kopsavilkums.

Ir laiks domāt par kopsavilkumu. Izejot no dzimumdziņas anormālībām attiecībā pret tās objektu un tās mērķi, mēs atdušamies uz jautājumu, vai šīm anormālībām iedzimtas dispozīcijas raksturs, vai tās iegūtas dzīvē. Atbildi uz šo jautājumu dabūjam, metot skatu lielas, veseliem cilvēkiem tuvu stāvošas ļaužu grupas, t. i. psihoneurōtiku dzimumdzīvē; to lielā mērā mums sekmēja psihanalitiskie pētījumi. Mēs atradām, ka šīm personām tieksmes uz visādām perversijām konstatējamās kā neapzināti spēki, kas izpaužas simptomos, un mēs varējām teikt, neurōze ir it kā perversijas negatīvs. Nemot vērā nule konstatēto perversiju lielo izplatību, mums rodas pārlicība, ka dispozīcija uz perversijām ir sākotnēja vispārēja cilvēku dzimumdziņas dispozīcija, no kuŗas, orgānisku pārmaiņu un psihisku aizspriedumu dēļ, pa nobriedumu laiku izveidojas normālā seksuālā rīcība. Sākotnējo iedzimto dispozīciju mēs cerējam saskatīt bērna gados; no spēkiem, kas ierobežo seksuālās dziņas virzienu, mēs uzsvērām kaunu, riebumu, līdzjūtību un morāles un autoritātes sociālās konstrukcijas. Tādējādi katrā fiksētajā seksuālās dzīves nomaldībā mums bija jāaskata attīstības kavēkļi un infantilisms. Sākotnējās dispozīcijas variāciju nozīmi mums bij jāizceļ priekšplānā un jāatzīst šīs dispozīcijas un dzīvē gūto iespaidu kooperatīvās attiecības, bet nevis viņu pretstatību. Savukārt mums likās tāpēc, ka sākotnējā dispozīcija nevar būt viengabalaina, ka arī dzimumdziņa pati ir daudzu faktoru saliktenis, ka perversijās dzimum-

dziņa it kā izirst savos komponentos. Tādējādi perversijas, no vienas puses, izrādījās par kavēkliem, no otras puses, — par normālās attīstības disociācijām. Abas uztveres apvienojās pieņēmumā, ka pieaugušā dzimumdziņa rodas no bērna dzīves daudzējādo rosmju apvienošanās vienā vienībā, vienā tieksmē ar vienu vienīgu mērķi.

Mēs vēl pievienojām paskaidrojumu par perverso tieksmju pārsvaru galvenās plūduma gultnes pārvietošanas gadījumā „izstūmumu“ (Verdrängung) dēļ, un pievēršamies tad bērna dzimumdzīves aplūkošanai.¹⁾ Mēs konstatējam, ka diemžēl, mēdz apstrīdēt dzimumdziņas izpausmi bērnībā un ka nereti novērojamo bērna seksuālo izpausmi uzskata par patoloģisku izņēmumu. Mums, turpretim, likās, ka seksuālo rosmju dīgļus bērns nes jau līdzī, nākot pasaulē, un ka jau barību uzņemot viņš gūst seksuālās daba sapmierinājumu, kuŗu tad viņš joprojām cenšas sev sagādāt tik labi pazīstamajā „zīšanas“ aktā. Bērna seksuālā darbība nebūt neattīstās tādā pašā tempā, kā citas viņa funkcijas, bet pēc īsa ziedu laika no otrā līdz piektajam dzīvības gadam, tā nonāk tā sauktajā latences periodā. Šajā laikā nebūt neapstājas seksuālo uzbudinājumu produkcija, bet tā turpinās un piegādā enerģijas krājumus, kuŗus, pa lielākai daļai, izlietā citiem, asexuāliem mērķiem, un proti, seksuālo komponentu pievadīšanai sociālām jūtām no vienas puses, un vēlāko seksuālo ierobežojumu izveidošanai izstūmuma un reakcijas veidošanas ceļā no otras puses.

Tādā kārtā spēki, kuŗu uzdevums ir seksuālo dziņu ieturēt zināmās robežās, ar audzināšanas pa-

¹⁾ Tas zīmējas ne tikai uz neurōzē sastopamām „negatīvām“ perversām tieksmēm, bet arī uz pozitīvām, kuŗas patiesībā sauc par perversijām. Šīs pēdējās tā tad nav attiecināmas vienīgi uz infantīlo tieksmju fiksāciju, bet sakarā ar citu seksuālo plūsmju aizsprostošanu, attiecināmas arī uz regresiju šo tieksmju virzienā. Tāpēc arī pozitīvās perversijas ir pieejamas psihoanalītiskai terapijai.

līdzību izveidojas bērnībā uz seksuālo rosmju rēķina, kuŗas pa lielākai daļai ir perversas. Infantilo seksuālo rosmju vienu daļu neizlietā šim nolūkam un tā var izpausties kā seksuāla norise. Tādā kārtā iespējams konstatēt, ka bērna seksuālais uzbudinājums plūst no dažādiem avotiem. Galvenām kārtām apmierinājums rodas no tā saukto erogeno joslu attiecīgas sensiblas uzbudināšanas un par erogeno joslu, liekas, var būt ikviena ādas vieta, ikviens maņas organs, varbūt ikviens organs, kaut gan blakus eksistē zināmas iezīmētas erogenas joslas, kuŗu uzbudināšana no laika gala nodrošināta ar zināmiem organiskiem mēchanismiem. Tālāk rodas seksuālais uzbudinājums kā blakus produkts pie veselas rindas norisēm organismā, tikko tās sasniedz zināmu intensitāti, sevišķi pie visiem stiprākiem jūtu saviļņojumiem, kauču tie būtu arī mocošas dabas. Uzbudinājumi no visiem šiem avotiem vēl nesaistās kopā, bet katrs atsevišķi tiecas pēc sava mērķa, kas ir vienīgi zināmas tīksmes iegūšana. Tā tad, dzimumdziņa bērna gados nav centrēta un pagaidām bez objekta, a u t o e r ō t i s k a.

Jau bērna gados ģenitāliju erogenā josla liek sevi manīt vai nu līdzīgi ikvienai citai erogenai joslai uz attiecīgiem sensibliem kairinājumiem reaģēdama ar apmierinātības sajūtu, vai arī ne visai saprotamā kārtā radot seksuālo uzbudinājumu līdztekus apmierinājumam, kas nāk no citiem avotiem un kam līdzīgas attiecības ar ģenitālo joslu. Diemžēl mums bija jākonstatē, ka atbilde uz jautājumu par attiecībām starp seksuālo apmierinājumu un seksuālo uzbudinājumu, kā arī starp ģenitālās joslas un pārējo seksuālītātes avotu darbību nav pilnā mērā apmierinoša.

Pētot neurētiskos traucējumus, mēs ievērojām, ka bērna seksuālā dzīvē no laika gala saskatāma tendence dziņas seksuālo komponentu organizēšanai. Bērnības pirmajā fazē priekšplānā stāv o r ā l e r ō t i k a; nākošā no šim „p r e ģ e n i t ā l a j ā m“

fazēm raksturīga ar s a d i s m a un a n ā l e r ō t i - k a s pārsvaru, un tikai trešajā fazē (kuŗa bērnam attīstās tikai līdz fallusa primātam) īstenās ģenitālās joslas piedalās dzimumdzīvē.

Kā vienu no pārsteidzošākiem atradumiem mēs tad konstatējam, ka infantīlās seksuālās dzīves agrīnais ziedu laiks (divi līdz pieci gadi) arī uzrāda objekta izvēli ar visiem bagātīgiem dvēselīgiem savilņojumiem, kāpēc ar to saistītā attiecīgā faze, neraugoties uz atsevišķo tieksmju komponentu trūcīgo kopsakarību un seksuālā mērķa miglainību, jānovērtē kā vēlākās galīgās seksuālās organizācijas svarīgs priekštecis.

Tas apstāklis, ka cilvēka seksuālā attīstība norit pa diviem lāgiem, proti, ka šo attīstību pārtrauc latences laiks, mūsu acīs šķita jo sevišķas ievēribas cienīgs. Tas, šķiet, satur sevī vienu no nosacījumiem cilvēkam augstākas kultūras radīšanai, bet līdz ar to tas satur sevī arī viņa tendenci uz neurōzi. Pie cilvēkam radniecīgiem dzīvniekiem mūsu zināšanas neuzrāda nekā analogiska. Šis cilvēka īpašības izcelšanās būtu meklējama cilvēka sugas sākotnē.

Kādā mērā seksuālā darbība bērna gados būtu atzīstama par normālu, tālākai attīstībai par nekaitīgu, to mēs nevarējam noteikt. Seksuālās izpausmes izrādījās lielāko daļu masturbātoriskas dabas. Tālāk piedzīvojumu ceļā mēs pārliccinājamies, ka pavešanas ārējā ietekme var radīt priekšlaicīgu lūzumu latences laikā, var pat tai pilnīgi pārvilkt svītru, un ka, turklāt, bērna dzimumdzīve patiesībā izrādās polimorfi perversa; tālāk, ka ikviena šāda pāragra seksuāla darbība traucē bērna audzināšanu.

Neraugoties uz mūsu trūcīgām zināšanām par infantīlo dzimumdzīvi, mums tomēr bija jāmēģina noskaidrot pārmaiņas tajā, kas rodas pūbertātei iestājoties. Divas no tām mēs uzsvērām kā noteicīgas: visu pārējo seksuālo uzbudinājumu sākotņu pakārtošanu ģenitālās joslas primātam un objekta

izvēlēšanas procesu. Prototipi abām pārmaiņām saskatāmi jau bērnībā. Pirmā no tām norit priekštiesmes izmantošanas ceļā, pie kam parasti pastāvīgie dzimumakti, kurus pavada tieksme un jūtu trauksme, top par sagatavošanas aktiem ceļā uz jaunu seksuālu mērķi: atbrīvošanos no dzimumproduktiem, kuŗu sasniedzot, seksuāluzbudinājums izbeidzas ārkārtīgā tieksmē. Sakarā ar to mums bija jāapstājas pie jautājuma par dzimumu diferencēšanos vīrietī un sievietē, un mēs atradām, ka sievietes tapšanas procesā nepieciešams jauns izstūmums, kas novērš daļu infantilās vīrietības un sagatavo sievieti vadošās ģenitālās joslas maiņai. Pēdīgi mēs konstatējām, ka objekta izvēlē noteicējas ir infantilās, pūbertātes laikā uzsvaidzinātās bērna seksuālās tieksmes uz vecākiem vai audzinātājiem un pa to starpu uzceltais incesta valnis, kas šo izvēli virza no minētām personām uz viņam līdzīgām. Vēl piemetināsim, ka pūbertātes pārejas laikā sōmatiskās un psīchiskās attīstības norises iet vienu laiku viena otrai blakus nesaistījušās, līdz beidzot, spēcīgam dvēselīgas mīlas savīlņojumam innervējot ģenitālijas, tiek sasniegta nepieciešamā normālās mīlas funkcijas vienība.

**Attīstību
traucētāji
momenti.**

Katrs solis šai garajā attīstības ceļā var kļūt par fiksācijas vietu, ikviena šuva šajā komplicētajā kopumā var kļūt par iemeslu dzimumdzīves dissociācijai, kā mēs to jau ar dažādiem piemēriem noskaidrojām. Mums vēl tikai jādod pārskats par dažādiem iekšējiem un ārējiem momentiem, kas traucē attīstību un jāpiemetina, kuŗā mēchanisma vietā rodas viņa radītie traucējumi. Tas, ko mēs te vienu otram blakus nostādām, protams, var arī būt vienvērtīgs, un mums jāreķinās ar grūtībām, kas var rasties, pienācīgi novērtējot atsevišķus momentus.

**Konstitūcija
un iedzimtība.**

Pirmā vietā te būtu minama seksuālās konstitūcijas iedzimtā dažādība, kas, varbūt, galvenām kārtām krīt svarā, bet par kuŗu, kā noprotams, slēdzienus taisīt var tikai

no viņas vēlākām izpausmēm, un arī tad ne vienmēr pilnīgi droši. Ar to mēs saprotam vienu vai otru seksuālo uzbudinājumu dažādo avotu pārsvaru un domājam, ka gala rezultātā šāдай dispozīciju dažādībai katrā ziņā jāizpaužas, kaut arī tā spētu noturēties normālās robežās. Protams, ir iespējamās arī tādas sākotnējas dispozīcijas variācijas, kurām neizbēgami un bez ierosinājuma no ārienes, jānoved pie nenormālas dzimumdzīves izveidošanās. Tādu dispozīciju tad var apzīmēt par „deģeneratīvu” un uzskatīt kā iedzimtās pasliktināšanās izpausmi. Šajā sakarībā man jādara zināms kāds svarīgs fakts. Lielākajā daļā pacientu, kas slimoja smagā veidā ar histeriju, spaidu neurōzi u.t.t., un kurus es ārstēju psihoterapijas ceļā, man izdevās droši konstatēt, ka viņu tēvi pirms laulībām pārcietuši sifilisu, vienalga, vai nu tas bijis tabes vai progresīvā paralīze, vai arī kāda cita anamnēzes ceļā konstatēta sifilitiska saslimšana. Jo sevišķi uzsveru, ka bērniem, kas vēlāk bija kļuvuši nervōzi, miesās nekādu iedzimtā luesa pazīmju nebija, kāpēc nenormālā seksuālā konstitūcija jāuzskata par luetiskā mantojuma pēdējo izpausmi. Lai cik tālu stāv no manis doma nostādīt sifilistisko vecāku pēcnācējus kā regulāru vai neurōpatiskas konstitūcijas neizbēgamu etioloģisku nosacījumu, tad tomēr šī novērotā sagādīšanās manis prātis nav nejaušība, nav nenozīmīga.

Pozitīvi perverso individu iedzimtie apstākļi mazāk pazīstami, jo viņi izvairās no iztaujāšanas. Bet ir iemesls domāt, ka uz perversijām jāskatās tāpat kā uz neurōzēm. Nereti vienā un tajā pašā ģimenē sastopama perversija un psihoneurōze, pie kam vīriešu kārtas ģimenes locekļi vai arī daļa no viņiem mēdz būt pozitīvi perversi, bet sieviešu kārtas ģimenes locekļi, savas izstūmuma tieksmes dēļ, mēdz būt negatīvi perversi, histeriski. Tas ir labs apstiprinājums mūsu atrastajai sakarībai starp abiem šiem traucējumiem.

**Tālākie
iztirzājumi.**

Bet tāpēc vien nevar pievienoties redzes viedoklim, ka seksuālās konstitūcijas dažādo komponentu dīgli būtu noteicīgi seksuālās dzīves izveidošanā. Dzimumdzīves izveidošanās atkarīga joprojām no turpmākā, un tālākās iespējamības rodas atkarībā no likteņa, ko pārdzīvo no atsevišķiem avotiem nākošie seksuālītātes pieplūdumi. Galīgi izšķirīgi, acīmredzot, ir šie vēlākie pārstrādājumi, kurpretī pēc apraksta spriežot, vienādas konstitūcijas var novest pie trim dažādiem iznākumiem. Ja nu visas šīs iedzimtās, par nenormālām atzītās, dispozīcijas uzglabājas un cilvēkam pieaugot, pastiprinās, tad gala iznākumā var būt tikai perversa dzimumdzīve. Šādu konstitucionālas dabas nenormālo dispozīciju analīze pagaidām vēl ir trūcīga, bet mums jau zināmi gadījumi, kuri viegli izskaidrojami ar dispozīciju. Piemēram, daži autori par daudzām fiksāciju perversijām ir tais ieska- tos, ka tām pamatā esot iedzimtā seksuālās dzīves vājība. Nostādījums šādā veidā, man šķiet, ir aplams; tas gūst jēgu, ja domāta seksuālās tieksmes viena faktora konstitucionālā resp. ģenitālās joslas, vājība, kuŗa vēlāk pārņem atsevišķo seksuālo rosmju kopas vadību vairošanās nolūkā. Šī pūbertātē nepieciešamā atsevišķo seksuālo rosmju apvienošana jaunajam mērķim tad neizdodas un spēcīgākais seksuālītātes komponents tad izlaužas kā perversija.¹⁾

Izstūmums

Iznākums ir cits, ja attīstības laikā atsevišķie pārāk spilgtie komponenti piedzīvo izstūmuma procesu, par kuŗu jāiegaumē, ka tas nelīdzinās likvidēšanai. Attiecīgie uzbudinājumi rodas kā parasti, bet no mērķa sasniegšanas tos attur psihiskas dabas kavēkli un ievirza tos citās slīdēs, līdz beidzot tie izlaužas uz āru

¹⁾ Pie tam bieži redz, ka pūbertātes laikā iestājas vispirms normāla seksuālā plūsma, kuŗa tomēr pie pirmiem ārējiem kavēkļiem iekšējas vājības dēļ sabrūk, pēc kam notiek regresija uz perverso fiksāciju.

simptōmu veidā. Rezultātā var būt samērā normāla dzimumdzīve, pa lielākai daļai ierobežota, — tikai klāt nāk psichoneurētiska kaite. Taisni šie gadījumi, pētot neurētiskus psichoanalizes ceļā, mums ir labi noskaidroti. Šādu personu dzimumdzīve sākusies tāpat kā perverso dzimumdzīve; viņu bērnība bagāta perversas dabas seksuālu pārdzīvojumu, kas dažos gadījumos mēdz būt arī nobrieduma laikā; tad aiz iekšējiem cēloņiem, bieži jau pirms pūbertātes, bet vienā otrā gadījumā pat vēl pēc tās, notiek izstūmuma process, un no šī brīža, neraugoties uz to, ka vecās rosmes nav apklusušas, perversijas vietā stājas neurōze.

Šo perversijas nomainīšanu ar neurōzi tās pašas personas dzīvē jāsaista kopā tāpat kā iepriekš minētā perversijas un neurōzes sadalīšanās starp vienas un tās pašas ģimenes dažādiem locekļiem, turoties pie atzinuma, ka neurōze ir perversijas negatīvs.

Trešo iznākumu, pastāvot nenormālai ie- **Sublimācija.** dzimtai dispozīcijai, sekmē „sublimācijas“ process, kurā spēcīgiem uzbudinājumiem, kas nāk no atsevišķiem seksuālītātes avotiem, tiek pavērts ceļš uz citiem novadiem, kur tos izlietā, un tā no būtībā bīstamās dispozīcijas rezultāta rodas ievērojama psihiskās darbības spējas kāpinājums. Viens no mākslinieciskās darbības avotiem atrodams šeit, un atkarībā no tā, vai sublimācija ir pilnīga vai nepilnīga, augsti apdāvinātu, sevišķi mākslinieciski apdāvinātu, personu rakstura analīze uzrādīs augstu darba spēju, perversijas un neurōzes maisījumu. Īpašs sublimācijas veids ir apspiešana **r e a k c i j a s** mēchanisma ceļā (Reaktionsbildung), kas, kā mēs redzējam, sākas jau bērna latences laika un labvēlīgos apstākļos turpinās visu mūžu. Tas, ko mēs saucam par cilvēka „raksturu“, izveidojas, pa lielākai daļai, no seksuālo uzbudinājumu materiāla un sastādās no bērnībā fiksētām tieksmēm, no sublimācijas ceļā iegūtām konstrukcijām un no tādām konstrukcijām,

kuŗas nolemtas to tieksmju aizturēšanai, kas atzītas par perversām, nelietojamām.¹⁾ Tādējādi vispārējās dabas perversās tieksmes bērnībā var uzskatīt kā daudzu mūsu tikumu avotu par tik, par cik tās ierosinājušas reakcijas mēchanismu šos tikumus radīt.

Akcidentāli piedzīvotais. Salīdzinot ar seksuāliem atraisījumiem, izstūmuma procesu un sublimācijām, no kuriem abu pēdējo iekšējie mēchanismi mums pilnīgi sveši, visas citas ietekmes svarīguma ziņā paliek tālu iepakaļ. Kas izstūmumu un sublimācijas pieskaita konstitucionālai dispozīcijai, uzskata tos par šīs dispozīcijas izpausmes rezultātiem, tam, protams, ir tiesība apgalvot, ka dzimumdzīves galīgais izveidojums galvenām kārtām ir iedzimtās konstitūcijas rezultāts. Bet neviens sapratīgs cilvēks arī neapstrīdēs, ka šādā faktoru sadarbībā vēl paliek vieta arī bērnībā un vēlākajā dzīvē akcidentāli piedzīvotā veidojošai ietekmei. Konstitucionālo un akcidentālo faktoru savstarpējās iedarbības novērtēt nav viegli. Teorijā vienmēr ir tendence pirmējo vērtēt pārāk augstu; terapeutiskā prakse uzsver pēdējās nozīmi. Nevajadzētu nekādā ziņā piemirst, ka starp abiem faktoriem pastāv kooperatīvas attiecības, ka tie viens otru neizslēdz. Konstitucionālam momentam jāgaida uz piedzīvojumiem, lai tas varētu parādīties, akcidentālam momentam nepieciešama pieslēšanās konstitūcijai, lai tas varētu sākt darboties. Vairums gadījumos var iedomāties tā saukto „papild-

¹⁾ Dažās rakstura īpašībām saskatīja pat sakaru ar noteiktiem erogeniem komponentiem. Tā spītību, taupību un kārtības mīlestību atvasina no anālerotikas rosmes. Godkāribu nosaka spēcīga uretrāli-erētiskā dispozīcija.

²⁾ Tāds cilvēku pazinējs kā E. Zolā savā darbā „La Jois de vivre” apraksta meiteni, kas priecīgā paš aizliedzībā atsakās bez atlīdzības no visa, kas viņai ir un uz ko viņai būtu tiesības: no savas mantas, no savām cerībām, par labu mīlamām personām. Bērnībā viņai bijusi nepiepildāma prasība pēc maiguma, kas pārvērtusies nežēlībā, līdz ko viņas vietā citai meitenei dota priekšroka.

rindu" (Ergänzungsreihe), kurā viena faktora krītošā intensitāte izlīdzinās otra faktora kāpjošās intensitātes dēļ, bet nav nekāda iemesla noliegt, ka rindas galos nebūtu ekstrēmu gadījumu.

Psichoanalitiskai pētīšanai vēl labāk atbilst tas, ja akcidentālos momentus pētot izcilu vērību piegriež agras bērnības piedzīvojumiem. Tādā gadījumā viena etioloģiska rinda saskaldās divās rindās, kuŗas var nosaukt par *dispozicionālo* un *dēfinitīvo*. Pirmajā gadījumā konstitūcija un akcidentālie bērnības piedzīvojumi iedarbosies tāpat, kā otrajā dispozīcija un vēlākie traumatiskie piedzīvojumi. Visi seksuālai attīstībai kaitīgie momenti savā iedarbībā izpaužas tādā veidā, ka tie rada *regresiju*, t. i. atgriešanos agrākā attīstības pakāpē.

Šeit mēs joprojām veicam savu uzdevumu, minot seksuālo attīstību ietekmējošos momentus, kuŗi kļuvuši zināmi, vienalga, vai tie izteic iedarbojošos spēkus, vai tikai viņu ārējo izpausmi.

Viens no tādiem momentiem ir spontā- **Nobriedums**
 nais seksuālais **priekšlaikus nobrie-** **priekšlaikā.**
dums, kas neurōžu etioloģijā noteikti saskatāms, lai gan tik pat mazā mērā kā citi momenti nav pats par sevi pietiekošs neurōzes cēlonis. Tas izpaužas infantīlā latences laika pārtraukšanā, saīsināšanā vai iztrūkšanā un top par cēloni traucējumiem, ierosinot seksuālos izpaudumus, kuŗiem no vienas puses var būt tikai perversijas raksturs seksuālo aizspriedumu negatavības dēļ un no otras puses neattīstītās ģenitālās sistēmas dēļ. Šīs perversās tieksmes uzglabājas joprojām vai nu tādas pašas, vai arī pēc izstūmumu iestāšanās top par neurōtisko simptomu dzinējspēkiem; visos gadījumos seksuālais priekšlaikus nobriedums apgrūtina augstākām dvēseles instancēm tik vēlamo turpmāko seksuālo dziņu apvaldīšanu un kāpina spaida raksturu, kas dziņas psihiskiem pārstāvjiem jau tā piemīt. Seksuālais priekšlaikus nobriedums norit bie-

ži paralēli priekšlaikus intelektuālai attīstībai; tas redzams ievērojamāko un spējīgāko individu bērnbas aprakstos; šādos gadījumos tas šķiet neiedarbojamies tik patogeni, kā tad, ja šis priekšlaikus nobriedums norit izolēti.

Laika momenti. Tāpat kā priekšlaikus nobriedums, vērā liekami arī citi momenti, kurus līdz ar priekšlaikus nobriedumu var apzīmēt par „laika” momentiem. Tas šķiet jau filoģenetiski noskaidrots, kādā kārtībā laika ziņā atsevišķās dziņu rosmes aktivizējas, un cik ilgi tās var izpausties, līdz beidzot tās padodas jauniestājušos dziņu ietekmei vai arī tipiskajam izstūmumam. Vienīgi laika secībā, kā arī ilguma ziņā, šķiet, sastopamas variācijas, kurām noteicīgi jāietekmē gala iznākums. Tam ir sava nozīme, vai zināms plūdums iestājas agrāk vai vēlāk nekā tā pretplūdums, jo izstūmuma iedarbība nav novēršama; novirzīšanās laika ziņā komponentu apvienošanā regulāri rada pārmaiņas rezultātā. Otrkārt it sevišķi intensīvi iestājušos dziņu rosmes bieži pārsteidzoši strauji krīt, piemēram, vēlāk atklāti homoseksuālo personu heteroseksuālā pieķeršanās. Ir veltīgi bažīties, ka bērībā visstraujāk bangojošās tieksmes ilgstoši būs noteicīgas pieaugušā raksturā; tik pat labi var gaidīt, ka tās izzudīs, lai dotu vietu savam pretstatam. (Bargi kungi ilgi nevalda.) Uz ko šādi mulsuma brīži attīstības norisēs atvedināmi, mēs nevaram pat aptuvumis pateikt. Te paveras perspektīves uz bioloģijas, varbūt arī vēstures dziļākām problēmām, kuras pagaidām par tālu, lai tās sasniegtu.

Ikvienas pāragras seksuālās izpausmes nozīmi kāpina kāds psihisks faktors, kuŗa izcelšanās gaita nav zināma, bet kuŗu šobrīd var apzīmēt, protams, tikai pagaidām, kā psiholoģisku fainomenu. Es domāju šo dzimumdzīves iespaidu izcilus pielipšanas vai fikšēšanas spēju, kuŗu pie vēlākiem neurōtikiem kā arī perversiem jāpieņem kā faktiskā stāvokļa papildinājums, jo šis pašas priekšlai-

kus seksuālās izpausmes citās personās nevar tik dziļi iesakņoties, ka tie spaida veidā sekmētu atkārtotošanos un uz visiem laikiem spētu noteikt dzimumdzīves virzienu. Varbūt ka pa daļai šīs pielipšanas vai fiksēšanās spējas izskaidrojums slēpjas kādā citā psihiskā momentā, kuram mēs neurōzes cēloņus meklējot, nevaram paiet garām, un proti tajā, ka atmiņas atliekas ņem virsroku pār svaigiem iespaidiem dvēseles dzīvē. Šis moments acīm redzot atkarājas no intelektuālās attīstības un pieaug līdz ar personīgās kultūras pieaugumu. Pretstats te ir mežonis, kuŗu mēdz raksturot kā „acumirkļa nelaimes bērnu“¹⁾. Ja ņemam vērā kultūras un brīvās seksuālītātes attīstības pretstatu, kuŗu sekas jo tālu saskatāmas mūsu dzīves veidošanā, tad redzam, ka zemākās kultūras vai sabiedrības slāņos tik maz nozīmes, turpretim augstākās kultūras un sabiedrības slāņos tik liela nozīme vēlākajā dzīvē tam, kā noritējusi seksuālā dzīve bērnībā.

Tā tad nupat minētie psihiskie momenti **Fiksācija**, palielina bērna seksuālītātes akcidentālo piedzīvojumu nozīmi. Pēdējie (pirmā vietā pavešana no citiem bērniem vai pieaugušiem) sniedz materiālu, kas ar pirmējo palīdzību var tikt fiksēts kā ilgstošs traucējums. Laba tiesa vēlākās novirzīšanās no normālās seksuālās dzīves kā starp neurōtiķiem, tā arī perversajiem savus sākumus guvusi šķietami asexuālā bērnības perioda iespaidos. Novirzienos ietekmē konstitūcijas dispozīcija, priekšlaikus nobriedums, pastiprināta iespaidu fiksācija un dzimumdzīves nejauša ierosināšana no ārējiem iespaidiem.

Seksuālās dzīves traucējumu pētīšanā slēdzieni neapmierina tai ziņā, ka mēs gaužam maz vēl zinām par bioloģiskām norisēm, kas sevī slēpj seksuālītātes būtību, lai dibinoties uz mūsu atsevišķiem atzinumiem, varētu veidot apmierinošu teoriju normālā un patoloģiskā izpratnei.

¹⁾ Iespējams, ka kāpinājums ir arī bērnības gadu sevišķi intensīvas sōmatiskās seksuālās rosmes sekas.

SATURA RĀDĪTĀJS

	Lpp.
Priekšvārds trešajam izdevumam	3
Priekšvārds ceturtajam izdevumam	5
I. Seksuālās nomaldības	7
1. Novirzīšanās no seksuālā objekta	8
a) Inversija	8
b) Seksuālā ziņā nenobriedušie un dzīvnieki kā seksuāli objekti	19
2. Novirzīšanās no seksuālā mērķa	21
a) Anatomisko robežu pārkāpšana	22
b) Pagaidu seksuālo mērķu fiksēšana	27
3. Par perversijām vispārīgi	32
4. Neurōtiķu seksuālā dziņa	34
5. Parciālās dziņas un erogenas joslas	39
6. Perversās seksuālītātes šķietamā pārsvara iz- skaidrojums psihoneurōzēs	40
7. Aizrādījums uz seksuālītātes infantilismu	42
II. Infantilā seksuālītāte	47
Bērnības seksuālais latences laiks un lūzumi tajā	47
Infantilās seksuālītātes izpausmes	51
Infantilās dzimumdziņas seksuālais mērķis	54
Masturbātoriskās seksuālās parādības	56
Infantilā seksuālā pētišana	64
Seksuālās organizācijas attīstības fāzes	67
Infantilās seksuālītātes avoti	70
III. Pārvērtības pūbertātē	76
Genitālo joslu primāts un priekštiksme	77
Seksuālā uzbudinājuma problēma	81
Libīdo teōrija	85
Šķirošana vīrietī un sievietē	87
Objekta atrašana	89
Kopsavilkums	98

„Ēras“ izdevumā iznākušas:

Dr. med. V. ŠTĒKELA:

Vēstules mātēm

Ar autora priekšvārdu latviskajam izdevumam.

I daļa. Zīdainis un mazbērns.

12 vēstules. 112 lapas puses. Maksā Ls 1,—.

II daļa. Pirms un pēc pirmiem skolas gadiem.

14 vēstules. 153 lapas puses. Maksā Ls 1,—.

Atsauksmes par Vēstules mātēm.

Grāmatā ir daudz skaistu zelta graudu, kurus ieteicams arī latvju mātēm pameklēt un atrast. Štēkels rāda daudzas tādas parādības bērnu dzīvē, ko vecāki gan daudzkārt ievēro, bet nesaprot vai arī neredz un nododas maldīgām illūzijām.

„Daugava“ (Māc. A. Freijs).

Pēc Dr. Štēkela pārliecības nervu slimnieku nospiedošais vairākums ir tikai nepareizas audzināšanas rezultāts. Savā 30 gadu nervu ārsta praksē iegūtās atziņas Dr. Štēkels sakopojis šais vēstulēs un pūlējis atbildēt uz visiem akūtiem jautājumiem, kuri varētu nodarbināt mātes, audzinot savus mīļus.

„Mūsu Nākotne“.

Modernā laulība

144 + (4) lpp. Maksā Ls 1.50.

Šī grāmata nav līdzīga citiem, seklas erōtikas piesātinātiem, izdevumiem. Tajā Štēkels skar laulības dzīves sasāpējušākos jautājumus un mēģina tos atrisināt, dibinoties uz psihoanalīzes jaunākajiem atzinumiem. Autors apskata balto (platonisko), sarkano (kaisles), pelēko (aprēķina) un analītisko laulību. Viņš atsedz daudzo laulības reformprojektu ēnas puses, sīkāk apstājoties pie amērikāņa Lindseja (draudzības, mēģinājuma laulība), franča Anketīla (legālā mīļākā), holandieša — senās mīlas mākslas apoloģēta Van de Veldes u. c. Autors uzsver, ka nelaimīgas laulības ceļas no nelaimīgiem cilvēkiem. Tālab jāreformē audzināšana, tad būs laimīgi cilvēki, laimīgas laulības. Arī patreizējās neizdevušajās laulībās daudz kas glābjams, labojams.

Grāmata uzrakstīta saistoši, viegli saprotamā valodā; retāk sastopamiem svešvārdiem beigās pievienoti paskaidrojumi.

Atsauksmes par „Moderno laulību“.

Kas par laulības dzīves laimi un sarežģījumiem interesējas, atradīs „Modernā laulībā“ daudz domu ierosinājumu, apgaismojumu, arī dažu nospiedošu mīklu atminējumu.

„Mūsu Nākotne“.

...Grāmatā ir izteikti veselīgi uzskati un daudz pareizu spriedumu, kur tagadnē no visām pusēm laulības jautājumos nāk ar pārspīlētām prasībām un nepārdomātiem priekšlikumiem.

„Zemes Spēks“ (Māc. A. Freijs).

Sagatavošanā:

Dr. med. V. ŠTĒKELA

Vēstules mātēm

III daļa. Pūbertāte un nobrieduma gadi

LATVIJAS NACIONĀLĀ BIBLIOTĒKA

0309065909

Maksā Ls 2.—

4. 1925